

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANABİLİM DALI

**KARŞILIKLAR, KOŞULLU BORÇLAR VE KOŞULLU
VARLIKLARIN TMS/TFRS, BOBİ FRS VE MSUGT KAPSAMINDA
KARŞILAŞTIRILMASI**

Ece ERTOP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ferhat BİTLİSLİ

BURDUR-2022

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANABİLİM DALI

**KARŞILIKLAR, KOŞULLU BORÇLAR VE KOŞULLU
VARLIKLARIN TMS/TFRS, BOBİ FRS VE MSUGT KAPSAMINDA
KARŞILAŞTIRILMASI**

Ece ERTOP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Doç. Dr. Ferhat BİTLİSLİ

JÜRİ ÜYESİ: Doç. Dr. Hakkı KIYMIK

JÜRİ ÜYESİ: Doç. Dr. Özen AKÇAKANAT

BURDUR-2022

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü EğitimÖğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Karşılıklar, Koşullu Borçlar Ve Koşullu Varlıkların TMS/TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT Kapsamında Karşılaştırılması” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Adı Soyadı

Ece ERTOP

Tarih ve İmza

02.01.2022

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim süresi içerisinde ve danışmanlığımı üstlenerek tez çalışma konusunun belirlenmesinde, hazırlama, oluşturma ve tamamlama aşamalarında sabrını, güler yüzünü, samimiyetini, tecrübelerini, engin bilgilerini ve değerli zamanlarını bana ayırarak her fırsatta destekleri ile yol göstererek cesaretlendirip daha çok azimlendiren bununla birlikte her zaman öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Ferhat BİTLİSLİ hocama sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca, yalnızca lisansüstü değil tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi destekçim olan, saygı ve sevginin ne demek olduğunu öğreterek yetiştiren, aldığım her kararda yanımda olan, çalışmam boyunca fikirlerini benimle paylaşan ve gayretim asıl kaynağı olan canım anneme, babama ve hayatımda var olduğu için şükrettiğim, her zaman destekçim olan biricik sevgili kardeşim Ali ERTOP'a en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Burdur, 2022

(ERTOP, Ece, Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların TMS/TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT Kapsamında Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2022)

ÖZET

Bu çalışmayla Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar, ülkemiz Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve standartlar içerisinde yer verilen Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 37 ile Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) bölüm 19 dâhilinde incelenerek temel konulardaki hükümlerinin karşılaştırılması, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Öncelikle, karşılık kavramı genel hatlarıyla açıklanmış, ilgili ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarında söz konusu kavramlara detaylı olarak yer verilmiştir. Yasal mevzuatlar açısından karşılıkların ayrılma durumları, standartlar açısından kapsamı, uygulanış şekilleri, ölçme kriterleri ve bunun yanında raporlama gereklilikleri ve uygulanmasına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmada, karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların örnek uygulamalar üzerinden muhasebe sistemine ve standartlara göre, gerçekleşen olaylara yönelik uygun olan ölçme yöntemleri ve yapılması gereken kayıtlar gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca ülkemizde karşılıkların kayıtlara alınması, değerlemesi ve raporlamasını barındıran düzenlemeler ile standartlar arasındaki hüküm farklılıklarının mevcut olduğu tespit edilmekle birlikte, TMS 37 ile BOBİ FRS bölüm 19'un büyük ölçüde benzerlik gösterdiği de saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar, MSUGT, TMS 37, BOBİ FRS 19.

(ERTOP, Ece, Comparisons of Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets under TAS/IFRS, FRS for LMEs and MSUGT, Master's Thesis, Burdur, 2022)

ABSTRACT

This study aims to examine Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets within the framework of our country's General Communiqué on Application of Accounting System, Turkish Accounting Standards (TAS) 37, and Financial Reporting Standard for Large and Medium-sized Entities (BOBI FRS) Section 19 in order to compare the provisions of the main issues and reveal the similarities and differences among them. First of all, the concept 'provision' is explained in general terms, and then the concepts pertaining to the relevant national and international accounting standards are fleshed out in detail. With regard to the legal regulations, the separation of provisions, their scopes concerning their standards, the way of their application, their measurement criteria as well as reporting requirements and information on their implementation are provided.

In the study, the present study attempts to demonstrate the appropriate measurement methods for the actual events and the necessary records according to the accounting system and standards through sample applications of provisions, contingent liabilities and contingent assets. Furthermore, it has been determined that there are differences in provisions between the regulations and standards in terms of the recording, valuation and reporting of provisions in our country, and it has also been determined that TAS 37 and BOBI FRS section 19 are largely similar.

Keywords: *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, MSUGT, TAS 37, FRS for LMEs 19.*

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KARŞILIK KAVRAMI, TÜRKİYE’DE YASAL MEVZUAT AÇISINDAN KARŞILIKLAR

1.1 Karşılık Kavramı.....	3
1.2 Türkiye’de Yasal Mevzuat Açısından Karşılık Kavramı.....	4
1.2.1 Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Açısından Karşılıklar	4
1.2.1.1 Değerleme Karşılıkları (İndirimler).....	6
1.2.1.2 Gider Karşılıkları (Tahmini Borçlar)	7
1.2.1.2.1 370 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları	8
1.2.1.2.2 371 Dönem Kârının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri.....	8
1.2.1.2.3 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı	8
1.2.1.2.4 373 Maliyet Giderleri Karşılığı	9
1.2.1.2.5 379 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	9

1.2.1.3	Yedek Niteliğindeki Borçlar	10
1.2.2	Türk Ticaret Kanunu Açısından	11
1.2.3	Vergi Usul Kanunu (VUK) Açısından	12
1.2.4	Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Açısından	13
1.2.5	Bankalar Kanunu Açısından	14

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN KARŞILIKLAR

2.1	Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı	17
2.1.1	Standardın Amacı ve Kapsamı	18
2.1.2	Standartta Yer Alan Kavramlar	19
2.1.3	Standartta Göre Karşılık Kavramı	21
2.1.3.1	Garantili Satış Karşılıkları	21
2.1.3.1.1	Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun (TKHK) Açısından	22
2.1.3.1.1.1	Garanti Belgesi	22
2.1.3.1.1.2	İhtiyari Garanti	23
2.1.3.1.1.3	Satış Sonrası Hizmetler	24
2.1.3.1.2	Garanti Belgesi Yönetmeliği (GBY) Açısından	24
2.1.3.1.2.1	Amaç, Kapsam ve Dayanak	24
2.1.3.1.2.2	Garanti Belgesi Düzenlenmesine İlişkin Esaslar	24
2.1.3.1.2.3	Tüketicinin Garanti ile İlgili Hakları	24
2.1.3.2	Satış Primi Karşılıkları	25
2.1.3.3	Dava Karşılıkları	25
2.1.3.4	Çevresel Düzenleme Karşılığı	26
2.1.3.5	Dezavantajlı Sözleşme Karşılıkları	26

2.1.3.6	Yeniden Yapılandırma Karşılıkları.....	27
2.1.4	Karşılıklar ve Diğer Yükümlülükler Arasındaki Fark	27
2.1.5	Karşılıklar ve Koşullu Borçlar Arasındaki İlişki	28
2.1.6	Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi	29
2.1.6.1	Karşılıkların Tahakkuk Kriterleri	29
2.1.6.1.1	Geçmiş Olaydan Kaynaklanan Mevcut Yükümlülük Olması	31
2.1.6.1.2	Ekonomik Fayda İçeren Kaynakların Olası Çıkışları.....	32
2.1.6.1.3	Yükümlülük Tutarının Güvenilir Biçimde Tahmini.....	33
2.1.6.2	Karşılık Tutarını Ölçme Yöntemleri	34
2.1.6.2.1	Gerçekleşme Olasılığı En Yüksek (Muhtemel) Sonuç Yöntemi	34
2.1.6.2.2	Beklenen Değer Yöntemi	34
2.1.6.2.3	Bugünkü Değer Yöntemi.....	35
2.1.6.3	Karşılık Tutarının Kayıtlara Alınması	36
2.1.6.4	Karşılıkların Kayıtlara Alınmasında Dikkat Edilecek Durumlar.....	36
2.1.6.4.1	Riskler ve Belirsizlikler	37
2.1.6.4.2	Gelecekteki Olaylar	37
2.1.6.4.3	Varlıkların Elden Çıkarılmalarının Beklendiği Durumlar.....	38
2.1.6.4.4	Tazminatlar	38
2.1.6.4.5	Karşılıkların Gözden Geçirilmesi ve Kullanımı.....	39
2.1.6.5	Muhasebeleştirme ve Ölçme Kurallarının Uygulanması.....	39
2.1.6.5.1	Gelecekteki Faaliyet Zararları	40
2.1.6.5.2	Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Sözleşmeler	40
2.1.6.5.3	Yeniden Yapılandırma.....	41
2.1.6.6	Karşılıklarla İlgili Finansal Tablolarda Açıklanacak Bilgiler.....	42
2.1.7	Koşullu Borçlar	42

2.1.7.1	Koşullu Borçların Tahakkuku.....	43
2.1.7.2	Koşullu Borçların Finansal Tablo Dipnotlarında Açıklanması	43
2.1.8	Koşullu Varlıklar.....	44
2.1.8.1	Koşullu Varlıkların Tahakkuku	44
2.1.8.2	Koşullu Varlıkların Finansal Tablo Dipnotlarında Açıklanması	44
2.2	Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) 19: Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar.....	45
2.2.1	Kapsam	46
2.2.2	Standartta Yer Alan Kavramlar.....	46
2.2.3	Karşılıkların Kayda Alınması ve Ölçümü.....	46
2.2.3.1	Karşılık Türleri.....	48
2.2.3.1.1	Kıdem Tazminatı Karşılığı	49
2.2.3.1.2	Garanti Karşılıkları	51
2.2.3.1.3	Birikmiş Yıllık İzinler	51
2.2.3.1.4	Dava Karşılıkları.....	51
2.2.3.1.5	Dezavantajlı Sözleşme Karşılıkları	52
2.2.3.1.6	Satış Primi Karşılıkları	52
2.2.3.1.7	Çevre Kirliliği Karşılığı.....	52
2.2.4	Şarta Bağlı Yükümlülükler	52
2.2.5	Şarta Bağlı Varlıklar	55
2.2.6	Yapılması Gereken Açıklamalar	55
2.2.6.1	Taahhütler, Garantiler ve Şarta Bağlı Yükümlülüklerle İlişkin Açıklamalar	56
2.2.6.2	Verilen Güvencelere İlişkin Açıklamalar	56
2.2.6.3	Şarta Bağlı Varlıklar.....	56
2.2.7	Karşılaştırma Tablosu	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MSUGT, TMS/TFRS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA KARŞILIKLARIN, KOŞULLU BORÇ VE KOŞULLU VARLIKLARIN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN UYGULAMALAR

3.1	Literatür Taraması.....	61
3.2	Çalışmanın Amacı.....	63
3.3	Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi.....	63
3.4	Garanti Karşılıkları Uygulama Örneği.....	63
3.5	Hizmetten Çekme, Restorasyon ve Benzeri Maliyetlere İlişkin Karşılıklar Uygulama Örneği	74
3.6	Maliyet Gider Karşılığı Uygulama Örneği	77
3.7	Yeniden Yapılandırma Karşılıkları Uygulama Örneği	82
3.8	Dava Karşılıkları Uygulama Örneği	85
3.9	Çevre Düzenleme Karşılıkları Uygulama Örneği	87
3.10	Kıdem Tazminatı Karşılığı Uygulama Örneği.....	91
3.11	Koşullu Borçlar Uygulama Örneği	98
3.12	Koşullu Varlıklar Uygulama Örneği.....	98
SONUÇ.....		100
KAYNAKÇA		104
ÖZGEÇMİŞ.....		114

KISALTMALAR

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BOBİ FRS	: Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartları
GBY	: Garanti Belgesi Yönetmeliği
KDV	: Katma Değer Vergisi
KGK	: Kamu Gözetimi Kurumu
KKEG	: Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TDHP	: Tek Düzen Hesap Planı
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Karşılıklar, Koşullu Yükümlülükler ve Diğer Borçlar Arasındaki İlişkiler.....	29
Tablo 2. Karşılıklar ve Koşullu Borçların Açıklanması İçin Karar Verme Süreci	31
Tablo 3. Varlıklar ile Koşullu Varlıklar Arasındaki İlişki	45
Tablo 4. Karşılıklar, Koşullu Yükümlülükler ve Koşullu Varlıkların Karşılaştırılması	58
Tablo 5. Hesap Planı Farklılıkları	59

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Karar Ağacı.....	30
Şekil 2. Risk ve Belirsizlik İlişkisi.....	37
Şekil 3. Karşılıkların Kayda Alınma Ölçütleri	47
Şekil 4. Toplam Kıdem Tazminatı Yükümlülüğündeki Artış ya da Azalışlar.....	50
Şekil 5. Şarta Bağlı Yükümlülük, Karşılık, Tahakkuk ve Yükümlülük Arasında İlişki.	54
Şekil 6. Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar İçin Açıklanabilecek Bilgiler	57

GİRİŞ

Günümüzde giderek büyüyen, yapısı itibariyle karmaşık duruma giren ve küresel düzeyde artan rekabet koşulları altındaki işletmeler, varlıklarını devam ettirebilmeleri adına, iş yaşamındaki değişikliklere uyum sağlayabilmesi için ekonomik ve mali yapıya ilişkin muhasebe verilerine ihtiyaç duymaktadır. Muhasebenin, gitgide değişiklik gösteren toplumsal ve ticari konjonktüre entegre olması gerektiğinden, uluslararası anlamda Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) benimsenmesi kararı alınmış ve bu doğrultuda Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) düzenlenmiştir. Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu'nun (TMSK) yerini alan Kamu Gözetimi Kurumu ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) faaliyetlerine devam etmektedir.

İşletme yönetiminin ve işletmeyle ilgili tüm hissedarların, karar alma süreçlerinde yararlandığı en önemli araç finansal raporlardır. Finansal raporlar işletmeye yönelik bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliğini amaçlamaktadır. Muhasebenin temel fonksiyonlarından biri olan raporlama işlevi doğrultusunda finansal tabloların belirli aralıklarla düzenlenmesi ile standardize bir düzende olmaları da bilgi kullanıcıları açısından tabloların anlaşılabilir olmasını sağlamaktadır.

Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar, 15/02/2006 tarihinde TMSK tarafından 26081 sayılı Resmî Gazetede 37 no'lu standartta düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, finansal tablolara alma ölçütlerinin ve ölçüm esaslarının sözü edilen konuya uygulanabilmesi ve bunlara ilişkin yapılması gereken açıklamaların dipnotlarda yer alması sağlanmıştır. Standart, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nda meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla, farklı tarihlerde yayımlanan tebliğler aracılığı ile güncellenmiştir.

Başka bir değişiklik ise, 29/07/2017 tarihinde KGK tarafından 30138 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan ve 01/01/2018 tarihi itibariyle geçerli olan Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS) ile yapılmıştır. Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar adı altında BOBİ FRS bölüm 19'da düzenlenmiştir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, karşılıklar kavramı ve Türkiye'de yasal mevzuat açısından karşılıklar incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Finansal Raporlama Standartları ve Muhasebe Standartları içerisinde yer alan TMS 37 no'lu Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı ile BOBİ FRS bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca MSUGT, TMS ve BOBİ FRS açısından söz edilen konuya yönelik farklılıkların ve benzer yönlerinin tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, tezin amacı doğrultusunda TMS, BOBİ FRS ve MSUGT kapsamında karşılıkların finansal tablolara yansıtılması uygulama yolu ile somut halde gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca koşullu yükümlülük ve varlıklar da yine örnek üzerinden açıklanmıştır. Muhasebe işlemlerinde MSUGT çerçevesinde ilan edilmiş olan *“Tek Düzen Hesap Planı Taslağı”*, standartlara yönelik işlemlerde ise *“Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı”*ndan yararlanılmıştır.

Karşılıklar muhasebe sistemimizde bulunmakta ancak standartların uygulamaya geçmesi ile birlikte uygulama kaynaklı farklılıklar olduğu görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARŞILIK KAVRAMI, TÜRKİYE’DE YASAL MEVZUAT AÇISINDAN KARŞILIKLAR

1.1 Karşılık Kavramı

Finansal tabloların güvenilir bilgiler kapsamı ve gerçeği yansıtmaması, finansal tablo kullanıcıları için oldukça önemlidir. İşletmelerin geçmişteki işlemleri sebebiyle meydana gelen bazı yükümlülükler, hemen kaynak çıkışı gerektirmemekle beraber uzun vadede bakıldığında zaman finansal durumlarını etkilemektedir. Geçmişteki bazı işlemlerden kaynaklı olan bu yükümlülüklerin maddi kaynak çıkışına dönüşmeleri, bağlı oldukları işlemlerden bağımsız olarak, farklı finansal raporlama dönemlerine denk gelebilmektedir. Bu tür yükümlülükler “karşılık” ayrılması öngörülmektedir (Topaloğlu, 2012: 118).

Diğer bir ifadeyle, işletmede dönem kârının ve üretilen mamul maliyetinin doğru olarak tespit edilmesi, finansal tabloların güvenilir olması ve gerçeğe uygun düzenlenerek raporlanması, varlıkların ve borçların gerçek değeriyle ifade edilmesi önemlidir. Bundan dolayı muhasebenin temel kavramları arasında yer alan sosyal sorumluluk kavramının ifası amacıyla karşılık ayrılması, muhasebe uygulamalarında ehemmiyete sahiptir. Muhasebe teorisinde yer alan karşılık kavramı, kaynağını muhasebenin temel kavramlarından biri olan “ihtiyatlılık” kavramından almaktadır (Gerşil ve Sönmez, 2007: 122).

İhtiyatlılık kavramı, muhasebe olaylarına karşı tedbirli ve temkinli davranılması ve işletmenin karşı karşıya kalabileceği risklerin, belirsizliklerin göz önünde bulundurulması gereğini ifade etmektedir. Kavram gereğince, bir gelir yalnız gerçekleşince işletmenin sonuç hesaplarında bulunur. Fakat oluşabilecek gider ve zararların olması durumunda, gerçekleşmesi beklenmeden karşılık ayrılıp gider olarak yazılır yani kârdan düşülür. Tedbirli davranma, olumsuzluklara karşı, oluşabilecek zararlara ve risklere karşı önlem almayı ve bu durumu muhasebeye yansıtmayı esas alır (Soylu, 2019: 19). Yani işletmeler muhtemel gider ve zararları için karşılık ayırır, muhtemel gelir ve kârları için gerçekleşinceye dek herhangi bir muhasebe işlemi yapmazlar (Çaldağ ve Ayanoğlu, 2017: 9). Bu kavram gereği işletmeler dönem kârını

düşürmek ya da yüksek göstermek için haddinden fazla/az karşılık ayıramayacaklardır (Yıldırım, 2019: 423). Diğer bir deyişle ihtiyatlılık; raporlama yönteminde kullanılabilecek iki ya da daha fazla raporlama alternatifi içerisinde, seçilmesi gerekenin hangisi olacağına ilişkin bir kuşku olması durumunda, öz sermaye sahiplerinde olumlu etkiye en az sahip olan alternatife seçilmesidir (Givoly ve Hayn, 2000: 291).

Karşılık; gerçekleşme zamanı ve tutarı belli olmayan yükümlülük olarak tanımlanmaktadır (TMS-37 md: 10). Başka bir ifadeyle karşılık, işletmenin karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği riskler için aldığı önlemler yani muhtemel yükümlülüklerle karşı işletmeler tarafından bir miktar para ayrılması şeklinde de tanımlanabilir.

Karşılık kavramı bazı durumlarda amortisman, varlıklarda değer düşüklüğü ve tahsil edilemeyen alacaklara yönelik de kullanılmaktadır. Bu kavramlar bir borcun muhasebeleştirilmesinden çok, varlıkların defter değerlerindeki düzeltme mahiyetindedirler. Ödeme zamanı ya da tutarı kesin olan yükümlülükler, karşılık olarak tanımlanamazlar. Bu tür yükümlülükler; ticari borçlar, diğer borçlar ve tahakkuklar gibi kalemlerden oluşur (İnanç, 2019: 24). Bu bakımdan TMS 37'nin kapsamına girmemektedir.

Karşılıklar kesinlik derecesi açısından tahakkuklardan ayrılmaktadır. Tahakkuk etmiş bulunan bütün giderler gerçekleşmiş olup henüz ödenmemiştir. Karşılıklar ise tahakkuklar gibi kesin olmamakla beraber tamamen de belirsiz değildir. İşletmeler zamanı veya tutarı bilinmeyen gelecek yükümlülükler için karşılık ayırırlar. Karşılıklar işletme faaliyetlerinin muhtemel zararlardan etkilenmesine karşı bir önlem ve bir engel mahiyetindedir (Özbek, 2016: 4).

1.2 Türkiye’de Yasal Mevzuat Açısından Karşılık Kavramı

Ülkemiz yasal mevzuatında karşılık kavramına değinen; Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankalar Kanunu hükümleri incelemiştir.

1.2.1 Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Açısından Karşılıklar

İşletmeler karşılığı, muhasebenin temel kavramlarından olan ihtiyatlılık kavramı gereğince ayırmakla birlikte 1 seri no’lu MSUGT kavram şu şekilde açıklanmıştır; “Bu

kavram, muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşılabileceği risklerin göz önüne alınması gereğini ifade eder. Bu kavramın sonucu olarak, işletmeler, muhtemel giderleri ve zararları için karşılık ayırırlar, muhtemel gelir ve kârlar için ise gerçekleşme dönemlerine kadar herhangi bir muhasebe işlemi yapmazlar.” Burada karşılık ayırmanın ihtiyatlı davranmanın gereği olduğu açıkça belirtilmiştir.

Rapor hazırlayıcılarına gizli yedek akçe ayırma durumu oluşturmadan ihtiyatlılık kavramı uygulaması gerekmektedir. Yani, gerektiğinden daha çok karşılık ayrılması, gelir ve varlıkların bilerek düşük olarak gösterilip gider ve borçların bilerek yüksek şekilde gösterilmesi durumlarına olanak tanımamalıdır (Toroslu ve Durmuş, 2017: 80).

Karşılık yalnız ihtiyatlılık kavramı gereğince ayrılmamakta bununla beraber sosyal sorumluluk, tam açıklama ve dönemsellik kavramları gereğince de ayrılmaktadır (Özkan, 2000: 179-180).

MSUGT’de sosyal sorumluluk kavramı şu şekilde açıklanmıştır; *“Sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder.”*

Kavram gereğince, dönem kârı ve üretilen mamul maliyetinin doğru tespitiyle, mali tabloların güvenilir ve gerçeği yansıtır şekilde düzenlenerek raporlanmasıyla, varlık ve borçların gerçek değerinin ortaya konulmasıyla sosyal sorumluluğun yerine getirilmesi amacıyla karşılık ayrılması önem arz etmektedir. Gerçeği yansıtmayan ve sosyal sorumluluğu içermeyen finansal tablolar 3. kişilerce çok fazla anlam ifade etmemektedir (Özkan, 2000: 179).

Yine tebliğde yer alan tam açıklama kavramının açıklaması şu şekildedir; *“Tam açıklama kavramı; mali tabloların bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder. Mali tablolarda finansal bilgilerin tam olarak açıklanması yanında, mali tablo kalemleri kapsamında yer almayan ancak alınacak kararları etkileyebilecek, gerçekleşmesi muhtemel olaylara da yer verilmesi bu kavramın gereğidir”* (MSUGT, 1992).

Tam Açıklama kavramı, ihtiyatlılık kavramı gereğince ayrılan karşılıkların mali tablolarda sunulmasıyla ilgili esasları belirlemektedir. Kavram gereğince bilanço gününde aktif kıymetlerin değerinde oluşan azalışlar ve hesap dönemi içinde doğduğu halde kesin tutarları bilinmeyen borç ve giderler mali tablolarda gösterilmelidir (Balcı'dan akt. Kaban, 2007: 21).

Tebliğde yer alan dönemsellik kavramı; *“İşletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasıdır. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve kârların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması bu kavramın gereğidir”* (MSUGT,1992).

Karşılık ayırma işleminin cari dönem içerisinde ortaya çıkan bir olay veya durum nedeniyle gelecek dönemlerde ortaya çıkması beklenen bir gider veya zararı, doğduğu döneme çektiği için, dönemsellik kavramıyla da dolaylı olarak ilişkili olduğunu söylemek mümkündür (Sevilengül, 2020: 26).

Türkiye muhasebe literatüründe karşılık kavramının kapsadığı kavramlar şunlardır (Cemalcılar,2001: 2);

- Değerleme Karşılıkları (İndirimler),
- Gider Karşılıkları (Tahmini Borçlar),
- Yedek Niteliğindeki Karşılıklardır.

1.2.1.1 Değerleme Karşılıkları (İndirimler)

Bilançodaki aktifleri değerlerken muhasebenin temel kavramları gereğince ortaya çıkan değer azalma zararlarının (giderlerinin) kayda alınmasında farklı kayıt yöntemleri kullanılabilir. Bazı yaklaşımlar veya teknik zorunluluklar gereği, uygulanan kayıt yönteminde ilgili aktiften direkt olarak indirim yapılmadığında meydana gelecek azalma, ilgili hesaba alacak şeklinde yalnızca azalmanın değerini gösterecek biçimde kaydedilir ve ilgili aktif ile bu hesap beraber ele alınır.

Tek Düzen Hesap Planında (TDHP) aktif değerlerde ortaya çıkan değer azalışlarıyla ilgili yer verilen karşılık hesapları, aktif düzenleyici nitelikte olduklarından dolayı ilgili aktif hesabın altında eksi (-) olarak, diğer bir ifadeyle indirim olarak gösterilmektedirler.

1.2.1.2 Gider Karşılıkları (Tahmini Borçlar)

Karşılık terimi, tutarlarının kesin olmamasından dolayı tahmine dayanan borçları ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. İşletmelerin dönem sonlarında, o döneme ait olduğu mutlak olan ama tutarı kesin olarak bilinmeyen giderleri ve zararları olabilir.

İleriki dönemlerde ödenmeleri söz konusu olsa da varlıkları kesin olan bu giderlerin ve zararların tutuculuk ve dönemsellik kavramları gereğince dönemin hasılatına karşı yüklenmeleri gerekmektedir. Bu olay aynı zamanda tutarı, ödeme zamanı ve bazen de kime ödeneceği kesin olarak bilinmeyen bir borcu da göstermektedir. Örnek verilecek olursa, işletmelerin mal satışı karşılığında bir veya birden fazla döneme yönelik yenileme ve tamir garantisi vermeleri durumunda yapılacak kayıtlar, işletmelerin kendi varlıklarına gelecekte belli dönemlerde ödeyecekleri tamir ve yenileme ücretleri veya işçilerine gerekli şartlar mevcutsa işten ayrılırken ödeyecek oldukları kıdem tazminatı gibi kayıtlar verilebilir (Cemalcılar, 2001: 2-4).

Borç ve gider karşılıkları, aktifte yer alan belirli bir varlıkla direkt olarak ilişkilendirilmediğinden “*aktifle ilgisiz karşılıklar*” şeklinde de nitelendirilmekte olup bilançonun pasifinde yer alırlar (Sevilengül, 2020: 518).

MSUGT doğrultusunda işletmelerin hesaplayacak oldukları vergi ve diğer yasal yükümlülükler, kıdem tazminatı karşılıkları, maliyet giderleri karşılığı ile diğer borç ve gider karşılıkları mukayyet bedel ile değerlendirilir. Bu şekildeki gider ve karşılıklar maliyete eklenmeli ya da gider olarak kaydedilmelidir. Söz konusu karşılıkların muhasebeleştirme ve değerlemelerinin yapılması da muhasebenin temel kavramlarından olan; ihtiyatlılık kavramı, dönemsellik kavramı ve tam açıklama kavramı gereğidir. Ayrılan karşılık tutarları, vergi beyannamelerinin hesaplandığı ve vergi matrahının tespitinin yapıldığı sırada Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler (KKEG) kapsamında olup gider olarak kaydedilen karşılıklar henüz kesinleşmediğinden matrahtan düşürülen tutarlar tekrar eklenerek vergi hesaplanır (Köy, 2021: 119).

37 Borç ve Gider Karşılıkları hesap grubu, hesapları bazında önemli değişiklikleri içeren gruptur. Bu hesap grubunda 372 ile 379 aralığında yer alan hesapların bazıları standartlarla (TMS 37 ve BOBİ FRS bölüm 19) uyumlu olacak

şekilde düzenlenmiştir (Öztürk ve Babaoğlu, 2020: 444). TDHP’de bulunan borç ve gider karşılıkları hesapları aşağıda açıklanmıştır:

1.2.1.2.1 370 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları

Dönem kârı üzerinden hesaplanan kurumlar vergisi, diğer vergi ve kesintiler, fonlar vb. diğer yükümlülükler için ödeme zamanına kadar geçecek sürede ayrılan karşılıkların takibinin yapıldığı hesaptır.

Dönem kârı üzerinden hesaplanan kurumlar vergisi ve diğer yasal yükümlülükler bu hesaba alacak kaydedilir. İşlemin diğer tarafında dönem kârı hesabının borcuna kayıt yapılır. Vergi tahakkukunun kesinleşmesi halinde 370 no’lu hesabın borcuna kayıt yapılarak hesap kapatılır ve ilgili tutar 371 no’lu hesap ile mahsup edilir. Kalan tutar da 360 no’lu Ödenecek Vergi ve Fonlar hesabına aktarılır (Sayım, 2020: 236).

1.2.1.2.2 371 Dönem Kârının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri

1 sıra no’lu MSUGT’e göre mevzuat doğrultusunda peşin ödenen gelir ve kurumlar vergisi ile diğer yükümlülükler bu hesapta takip edilmektedir. Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıklarından indirilmek üzere, 193 Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar Hesabından yapılan aktarımlar bu hesabın borç kısmına, 193 no’lu hesabın alacak kısmına kaydedilir. Tahakkuk eden tutarlarla gelir vergisinden mahsup edilen tutarlar bu hesabın alacak kısmına kaydedilmektedir.

1.2.1.2.3 372 Kıdem Tazminatı Karşılığı

İşletmelerin iş kanunu uyarınca çalıştırdıkları işçinin; askerlik veya hastalık nedeniyle işten ayrılması ya da işletmenin haklı bir nedenden ötürü işçinin işine son vermesi halinde, işçinin çalıştığı her yıla karşılık 1 aylık maaşı kadar kıdem tazminatı ödemektedir.

Kıdem tazminatı, işletmelerin ilgili olduğu hesap dönemleri sonu itibari ile hesaplanır ve bu yükümlülüğten dolayı cari dönemde karşılık ayrılır.

Kıdem tazminatı karşılığı, ticari işletmeler için genel yönetim veya diğer faaliyet giderleri şeklinde muhasebeleştirilmektedir. Vergi mevzuatı yalnızca hesaplanıp ödenen kıdem tazminatlarını kanunen kabul edilen gider olarak kabul ettiği için vergi mevzuatı uyarınca kanunen kabul edilmeyen gider (KKEG) olarak nitelenmektedir (Acar ve Tetik, 2014: 235).

Bu hesapta, belirlenecek hesaplar çerçevesinde ayrılan ve 1 yıl içerisinde ödeneceği düşünülen kıdem tazminatı karşılıkları takip edilir. Bu tanım çerçevesinde yapılan aktarmalar 472 no'lu Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabına alacak, ödenmesi halinde de borç olarak kaydedilir (Gelmedi ve Kalenderoğlu, 2016: 426). 472 no'lu hesapta kayıtlı bulunan tutarlar, izleyen dönemde ödenmesi beklenen kıdem tazminatı karşılık tutarları bu hesaba borç olarak kaydedilirken, 372 no'lu hesaba alacak olarak kaydedilir. Kıdem tazminatı karşılığının işletmelerce ayrılması dönemsellik kavramı gereğidir.

1.2.1.2.4 373 Maliyet Giderleri Karşılığı

1 sıra no'lu MSUGT'e göre aylık maliyetleri saptarken, gelecek aylarda kesin tahakkuku yapılacak giderlerle aylık maliyetlere pay verilirken, tamir-bakım, ikramiyeler, finansman giderleri vb. giderlere yönelik tahmini gider karşılıklarını izlerken kullanılan hesaptır. Aylık maliyetlere yüklenen tahmini gider karşılıkları bu hesabın alacağına kaydedilir ve bu giderlerin kesin tutarlarının belli olması halindeyse bu hesabın borcuna kaydedilmektedir.

1.2.1.2.5 379 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları

Kısa (379) veya uzun (479) vadeli diğer borç ve gider karşılıklarının takibinin yapıldığı hesaptır. Bu grubun yukarıda belirtilen hesaplarda bulunmayan ve önemlilik kavramı doğrultusunda ayrı ayrı hesaplarda takibi yapılamayan borç ve gider karşılıkları bu hesaba alacak, ödenmeleri durumundaysa borç kaydedilir (Gelmedi ve Kalenderoğlu, 2016: 428).

Borç ve Gider Karşılıkları, bilanço tarihinde meydana gelen fakat tutarı net şekilde bilinmeyen ya da tutarı bilinen ancak tahakkukun ne zaman olduğu bilinmeyen kısa (uzun) borçlar veya giderler için ayrılan karşılıkların izlendiği hesap grubudur (Çaldağ ve Ayanoğlu, 2017: 295). Ayrılmış olan karşılık bir yılda ödenecekse “379 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları”, bir yıldan daha uzun bir zamanda ödenecekse “479 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları” hesaplarının alacak tarafında izlenir. Dönem sonlarında envanter işlemleri sırasında “479 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları” hesabında izlenen ve vadesi bir yılın altına düşen uzun vadeli karşılıklar, “379 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları” hesabına aktararak kısa vadeli yabancı kaynaklar arasına alınır (Uluslan, 2004: 212-214).

1.2.1.3 Yedek Niteliğindeki Borçlar

Karşılık teriminin, belirli bir amaç için dağıtılmamış kârların tahsisi halinde, işletme sahibi haklarından olan bu öz kaynak ögesini ifade etmek için kullanıldığı da görülmektedir. TDHP’de “Diğer Kâr Yedekleri Hesabı” için; *“özellikle kendi bölümlerinde tamamlanmamış olan kârdan ayrılan diğer yedekler bu hesapta izlenir.”* ifadesi ile Özel Fonlar Hesabı için; *“işletmede bırakılması ve tasarrufu zorunlu yasal fonlar ile diğer maksatlara ayrılan fonlar bu hesapta izlenir.”* ifadesi yer almakta ve bu hesaplar yedek niteliğindeki karşılıklara örnek verilebilmektedir.

Yedekler, kasıtlı şekilde paylaştırılmadan işletmede bırakılan kârlardır. Türk Ticaret Kanunu’nun m. 465/1’de, kefaletten ve garanti taahhütlerinden doğan yükümlülükler ve 3. kişiler lehine verilen rehinlerin bilanço veya dipnotlarında birer kalem olarak ayrı ayrı gösterilmesi gerektiği yer alırken, fıkra 2’de bulunan hüküm; *“Bunlardan veya ileride yerine getirilecek teslim veya tesellüm mükellefiyetlerinden veyahut bunlara benzer taahhütlerden doğması muhtemel zararlara karşılık olmak üzere bilançoya ‘yedek akçe’ konur.”* şeklindedir. Burada karşılık kavramı; Türk Ticaret Kanunu m. 465/2’de “yedek akçe” kavramı kullanılarak düzenlenmiştir (Akdoğan ve Tenker, 1997: 104 akt. Özkan ve Kocamış, 2011: 194-195).

Karşılıkların TDHP kapsamında vadelerine göre sınıflandırılması (Aydın, 2021: 34-35):

- Kısa Vadeli Karşılıklar ve
- Uzun Vadeli Karşılıklar şeklindedir.

Bu kapsamda TDHP’de bulunan Yedek Niteliğindeki Karşılıklara yönelik hesap grubu ve söz konusu hesap grubundaki hesaplar aşağıda gösterilmiştir:

Kâr Yedekleri Grubu;

- Yasal Yedekler,
- Statü Yedekleri,
- Olağanüstü Yedekler,
- Diğer Kar Yedekleri,
- Özel Fonlardır.

1.2.2 Türk Ticaret Kanunu Açısından

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 75'te yer alan karşılıklar *“Gerçekleşmesi şüpheli yükümlülük ve askıdaki işlemlerden doğabilecek muhtemel kayıplar için Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülen kurallara göre karşılık ayrılır.”* olarak ifade edilmiştir. Burada bir taraftan karşılık ayrılması işleminin muhasebe standartlarındaki kurallar doğrultusunda yapılması gerektiğini ve diğer taraftan da karşılıklara ilişkin kavramın standarttan farklı olduğunu görmek mümkündür. Çünkü TTK'nın açıklamasındaki *“askıdaki işlemlerden doğabilecek kayıplar”* ifadesi standartlarda ve düzenlemelerde bulunmamaktadır (Sevilengül, 2020: 23-24).

Türk Ticaret Kanunu m. 75'in gerekçesine göre, *“Karşılıklar bilanço hukukunun en ünlü kalemlerinden biri olup, şüpheli borçlardan, askıdaki işlemlerden, gelecekte yerine getirilecek borçlardan doğması olası kayıplar için ayrılan, amaç hükmü belirli yedek akçelerdir”* (Kaya ve Küçükaydın, 2019: 98). Buradan da anlaşılabileceği üzere TTK kapsamında karşılıklar, yedek akçe durumundadır.

Kanunda menkul kıymet değer düşüklüğü, stok değer düşüklüğü ve şüpheli alacaklar için karşılık ayrılabilmesi açıklanmıştır (Özkan ve Kocamış, 2011: 195).

Her türlü zarar veya masraflara karşılık ayrılmaz, yalnızca ileride gerektirecek teslim ve tesellüm mükellefiyetler ve benzeri taahhütlerden doğan zararlara karşılık ayrılabilir. Yedek akçeler genel bir ihtiyata yönelikken karşılıklar, gerçekleşmesi muhtemel olan ve göz ardı edilemeyecek derecede yüksek riskleri karşılamak amacıyla ayrılırlar (Tuncer ve Ulusoy, 2017: 1976).

Yeni TTK, halka açık olan ve olmayan bütün işletmelerin muhasebe ve finansal raporlama konularında, yayınladığı UMS ve UFRS'ye uyumlu TMS ve TFRS'ye uyma zorunluluğu getirmektedir (Aygören ve Kurtcebe, 2010: 2). TMS 37'de karşılıklar; *“gerçekleşme zamanı ve tutarı belli olmayan yükümlülük”* şeklinde tanımlanmıştır. Bu standartta belirtilen koşulların var olması halinde karşılıklar finansal tablolara yansıtılmaktadır. Aksi söz konusu olduğunda herhangi bir karşılığın finansal tablolara yansıtılamayacağı belirtilmiştir.

1.2.3 Vergi Usul Kanunu (VUK) Açısından

Vergi Usul Kanunu m.288’de; *“Hasıl olan veya husulü beklenen fakat miktarı katiyetle kestirilemeyen ve teşebbüs için bir borç mahiyetini arz eden belli bazı zararları karşılamak maksadıyla hesaben ayrılan meblağlara karşılık denir. Karşılıklar mukayyet değerleriyle pasifleştirilmek suretiyle değerlenir. Amortisman kayıtları hakkındaki özel hükümler mahfuzdur”* şeklinde karşılık kavramı açıklanmıştır (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2020).

Hükme göre karşılık ayrılabilmesi için;

- Gerçekleşmiş olması veya gerçekleşmesinin muhtemel olması,
- Kesin tutarı belli olmayan bir zarar olması,
- İşletmenin yerine getirmesi gereken yükümlülük niteliğindeki bir zararın olması gerekmektedir.

Ayrıca bu karşılıklar mukayyet (kayıtlı) değerleriyle değerlendirilmektedir (Gürer 2008: 97).

Karşılıklar işletmenin gereksinimleri doğrultusunda ya da bir kanun hükmüne göre ayrılmaktadır. Uygulamada işletme ihtiyaçlarına uygun olarak kıdem tazminatı karşılığı, toplu sözleşme ücret karşılığı, garanti gider karşılığı, menkul kıymet değer düşüklüğü karşılığı gibi karşılıklar ayrılabilir. Kanun hükmüne dayalı karşılıklara ise, TTK m.465-466’ya göre yedek akçeler ve VUK m.313’ e göre ayrılan şüpheli alacak karşılıkları ile m.323’e göre ayrılan şüpheli alacak karşılıkları örnek verilebilir. Vergi Usul Kanunu böyle ayrılan karşılıkların mukayyet değeriyle değerlendirilmesine m.288’de yer vermiştir. Karşılıkların değerlendirilmesiyle gider yazılması karıştırılmamalıdır. VUK m. 288’e göre ayrılan karşılıkların değerlendirilmesi yapılacağı fakat bu maddeye dayanarak gider yazılamayacağı söylenebilir (Ürel, 2016: 579-580). Vergi kanunlarına göre karşılık ayrılabilmesi için özel hükümlere gereksinim duyulmaktadır. Özel hükümler çerçevesinde ayrılacak karşılıklar şu şekildedir;

- VUK m.278’e dayanılarak değeri düşen mallar karşılığı,
- Madde 323’ e dayanılarak şüpheli alacaklar karşılığı,
- Kurumlar Vergisi Kanunu m.14’e dayanılarak sigorta reasürans şirketlerinin hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ilişkin ayırdıkları sigorta teknik ihtiyatlarıdır.

Takdir Komisyonunca, Karşılık Giderleri hesabına yapılan değer düşüklüğü kaydı VUK m.278 doğrultusunda saptanmışsa, kanunen kabul edilebilir nitelikte bir giderdir. Yani değeri düşen malların emsal bedelinin saptanması, kanunlarla yetkilendirilen komisyonlar tarafından yapılmalıdır. Aksi söz konusu olduğunda değeri düşen mallara ilişkin ayrılan karşılıklar, KKEG olarak değerlendirileceklerdir (Özkan ve Kocamış, 2011: 195).

Özü bakımından karşılıklar amortismanla benzerlik gösterse de amortismandan ayrılırlar. Amortismanlar, ilgili dönemde gerçekleşen değer kaybını gösterirler. Bazen ilk tesis ve taazzuv giderleri, özel maliyet bedelleri, peştamallıklar vb. amortismanlar bir kısım giderlerin birkaç döneme dağıtılması gereksinimini karşılamaktadır. Bu amortismanlar geçmişe ilişkin bir nitelik sunarken, karşılıklar geleceğe yönelik ve ileride ortaya çıkması muhtemel kayıp ve giderler için ayrılmaktadırlar (Şişman, 2008: 24).

1.2.4 Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Açısından

SPK tarafından yayımlanmış olan muhasebe standartlarına ilişkin tebliğ m.3'te temel kavramlar açıklanmış olup, m.9'da yer alan ihtiyatlılık kavramı; *“İşletmelerde durumun olduğundan daha iyi gösterilmesini engelleyen ve işletmeleri risk altına sokmayı önleyen muhafazakâr yaklaşım tarzlarını ifade eder. Bu kavram sonucu olarak işletmeler, muhtemel giderleri, zararları ve borçları için karşılık ayırırlar; muhtemel gelir ve kârları için ise herhangi bir muhasebe işlemi yapmazlar. Ancak bu kavram gizli yedekler veya gereğinden fazla karşılıklar ayrılmasına gerekçe oluşturamaz.”* şeklinde açıklanmıştır (SPK, 2020).

Anlaşılabacağı üzere burada yer alan ihtiyatlılık kavramı ile MSUGT'de yer alan ihtiyatlılık kavramı uyumaktadır. Dolayısıyla MSUGT'de yer alan muhasebenin temel kavramları ile SPK'nın yayımlamış olduğu tebliğdeki temel kavramlar paraleldir (Özkan, 2000: 181).

SPK'nın yayımlamış olduğu tebliğde (Seri: XI No: 1) bulunan karşılıklar;

- m.21, Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı,
- m.22, Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı,
- m.27, Şüpheli Alacaklar Karşılığı,

- m.29, İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Bağlı Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı,
- m.41, Şarta Bağlı Olaylar Nedeniyle Ayrılan Karşılıklar,
- m.42, Kıdem Tazminatı Karşılığı.

Tebliğde yer alan m.20'ye göre nitelik bakımından bütünlük ifade eden benzer kalemler toplu şekilde değerlendirilebilirken, her varlık, borç ve öz sermaye kalemi için değerlendirme ayrı olarak yapılır (20064 sayılı Resmi Gazete, 2020).

Seri XI 1 no'lu tebliğin m.18¹ ile VUK ve diğer vergi kanunlarında özel bir düzenleme yapılmadıkça, SPK gereğince ayrılan karşılıkların sadece vergi öncesi kâr tespiti yaparken geçerli olduğu ve vergisel yönden herhangi bir değer taşımadığı açıklanmıştır (Erten, 2013: 9-10).

1.2.5 Bankalar Kanunu Açısından

19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Karşılıklar, Teminatlar ve Kayıttan Düşme" başlıklı 53. Maddesi "*Bankalar, krediler ile ilgili olarak doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, kredilerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesi ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre kayıttan düşülmesine, kredilerin yeniden yapılandırılması dâhil geri ödenmelerine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir*" şeklindedir (Bankacılık Kanunu, 2021).

¹ Burada yer verilen hükümler, işletmelerin finansal tablolarının hazırlanışı esnasında esas alacakları standartlardan hesap kalemlerinin değerlemesine ve ilgili kişilere sunulmasına dair kuralları düzenlemektedir.

Finansal tabloların hazırlanmasında Kurul tarafından yayımlanan standartlarla, Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve ilgili diğer mevzuat hükümleri tutarlı ve birbirini tamamlayıcı olarak esas alınır.

Bölümde yer alan hükümler, vergi mevzuatındaki değerlendirme ilke ve kurallarına yönelik bulunmadığından, mükellefler tuttukları defter ve belgelerle beyannamelerini, vergi mevzuatının ilgili hükümlerine uygun şekilde düzenlemeleri gerekmektedir. Vergi mevzuatının, Kurul'ca belirlenen standartlar ile TTK'nın muhasebeye dair kurallarından farklı uygulamalara yer verdiği durumlarda işletmelerin, söz konusu mevzuat çerçevesinde, gerekli düzeltmeleri yapmaları kendi sorumlulukları içerisindedir.

Karşılık kavramı, bankaların varlıklarının asıl kalemi olan alacaklarında ortaya çıkan ve/veya çıkması muhtemel zararlar adına ayırdıkları ihtiyatları tanımlamak amacıyla kullanılır. Sözü edilen zararların gerçekleşmesi durumunda bankalar, mali yapıdaki bozulmaları karşılayacak şekilde kalmasını sağlamakta ve karşılık uygulaması bankaların ihtiyatlı yönetilmesi ilkelerinin başındadır. Ayrıca karşılık uygulaması banka yönetimlerinin kredi portföylerinin cari değerlerinin bulunmasını, alım-satım yapamadıkları aktiflerinin gerçek değerinin saptanmasını sağlamaktadır. Diğer yandan varlığa dayalı menkul kıymetlerin ikincil piyasalarda serbestçe alım-satımı yapılabildiği ülkelerde bu portföylerin piyasa değerinin belirlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Bunun için karşılık uygulaması sadece ihtiyatlı yönetim değil, aktif-pasif yönetimi ve kamuoyunun bankanın mali yapısından doğru şekilde bilgilendirilmesi amacıyla da kullanılmalıdır (Acar, 2000: 32-33).

Bankaların krediyi tahsil edememe olasılığı olması ya da tahsilinin gerçekleşeceğiyle ilgili güvenilir bir teminatı bulunmaması durumunda ya da kredinin anapara ve/veya faizlerinin geri ödenmesinde gecikmeler yaşanmışsa, vadesi dolmasına rağmen geri ödenmemesi halinde, bankalar zarar derecesini ölçerek karşılık ayırmak zorundadır. Bankacılık Kanunu, karşılık ayrılması hususunda düzenleme yapma ve bu hususta ilgili usul ve esasları belirleme yetkisini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na (BDDK) vermiştir. BDDK "Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile karşılıklar konusunu düzenlemiştir. Yayımlanmış olan bu yönetmelikte karşılıklar, krediler ve diğer alacaklardan doğmuş veya doğması muhtemel olan fakat miktarı tam olarak belli olmayan zararların karşılanması için mali tablolarda hesaben ayrılarak gider olarak yazılan tutardır (Çağlar, 2011: 273).

Bankalar;

- Şuandaki portföyünde bulunan kredilerde gerçekleştiği düşünülen fakat henüz tespit edilememiş karşılıkları için,
- Henüz gerçekleşmemiş fakat ileride gerçekleşmesi muhtemel kayıpları için,
- Bunların her ikisi için karşılık ayırabilirler.

Bunların doğurduğu sonuçlar farklı olsa da tamamen bir dışlama söz konusu değildir. Farklı yaklaşımların bir anlamda uyduğu alan genel ve özel karşılık

ayrımıdır. Özel karşılıklar bankanın kredi portföyünde sorunlu olduğu anlaşılan belirli bir alacak için ya da nitelik ve nicelikleri öncesinde tanımlanarak istatistiki yöntemlerle oluşturulmuş birbirine benzer ve görece küçük miktartlı kredilerden oluşan bölümler (tüketici kredileri, konut kredileri vb.) için ayrılmaktadır. Genel karşılık kavramına bakıldığında, gelecekteki belirsizlikler için ayrılan ve tamamlanmamış aktifler ya da gelişmeler için ayrılan karşılıkları kapsamaktadır. Yani halihazırda mevcut olan fakat henüz tam olarak saptanamamış ya da kesinleşmemiş zararlar için ayrılmaktadır (Acar, 2000: 13).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN

KARŞILIKLAR

2.1 Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı

İşletmelerin durumlarını daha iyi göstermek adına bilançolarının süslenmesinde kullanılabilecek yöntemlerden biri de borçların gizlenmesidir. Belge ile de ispatlanabilir olan normal borçlar somut bir mal ve hizmet alımına dayanırken bazı işlemlerdeyse, geçmişte yapılan herhangi bir işlemin sonucu ya da bir sözleşmenin ceza şartlarından biri meydana gelerek işletmeye sorumluluk yüklemekte ve işletme zararına bir durum oluşturmaktadır. Bunun örnekleri garantili satışlarda, inşaat yapım taahhütlerinin cezai şartlarında sıklıkla görülmektedir. Bu zararlı durum zararın kesinleştiği değil, zarara neden olan işlemin gerçekleştirildiği dönemin neticesidir. Bu tarz işlemlerin meydana getirdiği gider ve zararın kârdan indirilmesi, işlemin vergi yasaları tarafınca gerçekleşmesiyle beraber değil de işlemten çok sonra ortaya çıkan bir olay sonrası tanınmaktadır. Böyle işlemlerde tahakkuk esasının yerine nakit esası uygulanmaktadır. Bu da vergi ağırlıklı muhasebe tutmayı sürekli hale getiren şirketlerde şarta bağlı borçları ihmal etmek gibi bir itiyat oluşturmaktadır. Sonuç olarak da işletmenin yükümlülükleri ya da borçları daha az olup, öz kaynaklarıysa daha yüksek olmaktadır (Örten vd., 2020: 515).

Bu bağlamda TMS 37, karşılıkların belirlenmesi, ölçülmesi ve finansal tablolarda sunulmasına yönelik kurallar koyarak, bu alanda önceden mevcut olan belirsizliği azaltmakta, dolayısıyla da varlıkların, borçların ve dönem kârının/zararının gerçek değeriyle gösterilmesini sağlamaktadır (Yükçü ve Yaşar, 2013: 12).

“TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standardı ilk olarak 15/02/2006 tarih ve 26081 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

TMS 37, UMS’de meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla sırasıyla; 2007, 2008, 2011, 2014, 2017 yıllarında, 59, 64, 71, 96, 211, 22, 69 ve 106 no’lu tebliğlerle güncellenmiştir. “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” 01/01/2006 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere

Kurul Kararı olarak 15/01/2019 tarihli ve 30656 sayılı Resmi Gazete’de (Mükerrer) yeniden yayımlanmıştır (KGK, 2022).

2.1.1 Standartın Amacı ve Kapsamı

Bu standarttaki amaç; karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıklar için uygun tahakkuk ve ölçüm esasları belirlemek ve finansal tablo kullanıcılarının anlayabileceği şekilde gereken bütün bilgilerin finansal tablo eklerinde gösterilmesini sağlamaktır (KGK, TMS-37: Amaç).

Standart kapsamında işletmeler tarafından karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların muhasebeleştirilmesinde aşağıda yer alan durumlar haricinde TMS 37 hükümleri uygulanmaktadır:

- Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeler haricinde belirli koşullar dahilinde yürürlüğe girecek olan sözleşmelerden kaynaklanan ve başka bir standartta düzenlenmiş olan durumların haricinde TMS 37 uygulanır.
- İşletmeler aşağıda bulunan standartlarda tanımlanmış olan karşılık, koşullu borç veya koşullu varlıklara ilişkin bu standardı (TMS 37’yi) uygulayamaz. TMS 37 yerine ilgili standardın uygulanması kapsamında;
 - TMS 12 Gelir Vergileri,
 - TFRS 16 Kiralamalar,
 - TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar,
 - TFRS 3 İşletme Birleşmeleri,
 - TFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri,
 - TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat yer almaktadır.
- TMS 37, teminatlar dahil olmak üzere finansal araçlara uygulanmamaktadır.
- “Karşılık” terimi, Türkiye dahil olmak üzere bazı ülkelerde farklı kavramları ifade etmede kullanılmaktadır. Bunlar;

Amortisman, Varlıklarda Değer Düşüklüğü ve Şüpheli Alacaklardır.

Bu kalemler, varlıkların defter değerindeki değişikliklere ilişkin düzenlemeler olup TMS 37 kapsamında değildir.

- Standartta, harcamalar için varlık veya maliyet şeklinde değerlendirilmesiyle ilgili bir hüküm bulunmaması nedeniyle, karşılık ayrıldığında katlanılan

maliyetlerin aktifleştirilmesi işlemine ilişkin herhangi bir zorunluluk ya da yasak getirilmemiştir.

- TMS 37 yeniden yapılandırmalara ilişkin (durdurulan faaliyetler dahil) karşılıklara uygulanmaktadır. Eğer yeniden yapılandırma, durdurulan faaliyet tanımına girerse; “TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler” gereğince ek açıklamalara yer verilmesi gerekebilir (KGK, TMS-37: Kapsam).

2.1.2 Standartta Yer Alan Kavramlar

TMS-37 md. 10’da yer alan kavramlar aşağıda açıklanmıştır:

Karşılık

Standartta yer alan karşılık tanımı; “*gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülüktür*” şeklindedir.

Yükümlülük

Geçmişteki olaylardan kaynaklı olan ve yerine getirilmesi durumunda ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışına sebep olacak mevcut yükümlülük şeklinde tanımlanmıştır.

Bu durumda *karşılık*, geçmiş olaylardan kaynaklanan ve ödenmesiyle işletmeden ekonomik fayda içeren kaynak çıkışlarına sebep olmakta, ödenme zamanı ya da tutarı kesin olmayan bir yükümlülük olarak nitelendirilmekte ve bilançoda işletmenin yükümlülükleri arasında bulunmaktadır (Yıldız ve Köse 2015: 164).

Sorumluluk Doğuran Olay

İşletmenin bu yükümlülüğü yerine getirmek dışında gerçekçi bir seçeneğinin bulunmaması sonucunu doğuran, hukuki ya da zımni bir kabulden doğan yükümlülük meydana getiren olay olarak açıklanmaktadır.

Hukuki Yükümlülük

İşletmelerin kanun, yönetmelik, yasal düzenlemelerden vs. kaynaklı hukuki olarak zorunlu olduğu yükümlülükleridir.

Zımni Kabulden Doğan Yükümlülük

İşletmenin veya işletme yönetiminin üçüncü taraflara ilişkin yaptığı açıklamalar (kendi kabulünden kaynaklı),geçmiş uygulama ve politikalarıyla bu sorumlulukları üstleneceğine dair beklenti oluşturmaları zımni kabulünden kaynaklı yükümlülüğüne girmektedir.

Koşullu Yükümlülük (Koşullu Borç)

Koşullu borçlar standartta şu şekilde açıklanmıştır;

“(a) Geçmiş olaylardan kaynaklanan ve işletmenin tam anlamıyla kontrolünde bulunmayan, bir veya daha fazla kesin mahiyette olmayan olayın ileride gerçekleşip gerçekleşmemesi ile mevcudiyeti teyit edilebilecek olan veya

(b) Geçmiş olaylardan kaynaklanan; fakat aşağıda yer alan nedenlerle finansal tablolara yansıtılamayan mevcut yükümlülüktür:

(i) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için, ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma ihtimalinin bulunmaması veya

(ii) Yükümlülük tutarının, yeterince güvenilir olarak ölçülememesi.”

Koşullu Varlık

Koşullu varlıklar ise standartta; *“Geçmiş olaylardan kaynaklanan ve işletmenin tam anlamıyla kontrolünde bulunmayan, bir veya daha fazla kesin mahiyette olmayan olayın ileride gerçekleşip gerçekleşmemesi ile mevcudiyeti teyit edilecek olan varlıktır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Sözleşme

Sözleşmede bulunan yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla katlanılması gereken maliyetlerin, sözü edilen sözleşme çerçevesinde elde edilmesi beklenen ekonomik faydayı aştığı sözleşmedir.

Yeniden Yapılandırma

Yönetim tarafından planlanan ve kontrol edilen bir program olup, işletme tarafından yapılmakta olan faaliyetin kapsamı ya da bu faaliyetin ifa şeklinden herhangi birinin değişmesine neden olmaktadır.

2.1.3 Standartla G6re Karşılık Kavramı

İngilizce “provision(s)” kelimesinden gelen karşılık teriminin sözlük anlamına bakıldığında; ekonomik karar birimleri tarafından istenen veya ihtiyaç duyulan paranın verilmesi, ödeneğın veya malların sağlanması şeklinde açıklanmıştır (TDK Sözlük Anlamı, 2021).

Başka bir ifadeyle karşılıklar; *“bir işletmenin yakın ya da uzak gelecekteki bir zamanda katlanmak zorunda kalabileceğı; tutarı tahmin edilebilen, ancak doğup doğmayacağı belirsiz olan yükümlölükler ile varlıklarda meydana gelebileceğı öngörölen değeri azalmalarıdır”* şeklindedir (Sevilengöl, 2020: 27).

Türkiye Muhasebe Standartları 37’de karşılık, zaman ve tutar bakımından belirsiz olan yükümlölüklerdir. Fakat daha kapsamlı ele alındığında; işletmede geçmişte meydana gelen bir olaydan kaynaklı olup, ödenecek olan ancak tutarı belirsiz olan ya da tutarı belli olmakla beraber ödenip ödenmeyeceğı ya da ne zaman ve ne tutarda ödenmesi gerektiğı belli olan borçlardır. Diğer borçlarla arasındaki fark ise, burada borç kesin, karşılığın ise muhtemel borç olmasıdır (Örten vd., 2020: 516).

Aşağıda karşılıklar konusuyla ilgili örnekler açıklanmaya çalışılmıştır:

2.1.3.1 Garantili Satış Karşılıkları

Aslı “garantie” olan ve Fransızcadan dilimize geçen garanti, gündelik yaşantıda sıklıkla farklı anlamlarda kullanılan ve doktrinde de farklı tanımlamalara sahip bir kelime olup, genel anlamı itibarıyla bir şeyin yasal güvencesi olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle garanti, tüketiciye satıcı firma tarafından belli bir süre zarfında, malı satın aldığı tarihteki şartlarının ve özelliklerinin korunacağını taahhüt eden ve tek tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinden biridir (Saban vd., 2019: 48; Mert ve Eren, 2018: 7).

Garanti belgesi, imalatçı, üretici ya da ithalatçıların sattıkları, ürettikleri ya da ithal ettikleri mallara ilişkin oluşturulan ve malın garanti süresince, doğabilecek arızalara ilişkin en az 2 yıl süre ile (ya da özelliğinden kaynaklı olarak belirlenen ölçü birimi içerisinde) herhangi bir ücret talep edilmeksizin yenisiyle değiştirilmesinin, tamirinin, bedel iadesinin veya bedel indiriminin taahhüt edildiğı ve satıcı ile tüketicinin yükümlölüklerini konu alan bir belge olup, malın kaliteli olduğunu belirten belge

değildir. Bu belge, tüketiciye ilgili kanun ve diğer mevzuattan kaynaklı haklarını ifade eden ve bilgi veren bir belgedir (Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü, 2020).

Garanti sözleşmesi, garanti veren (satıcı) ve garanti alanın (tüketici) arasında oluşmaktadır (Canbolat ve Topuz, 2008: 58). Satıcının satıma konu tüketim malına ilişkin tek taraflı iradesi ile garanti taahhüdünde bulunması daima mümkündür (Demir, 2005: 36).

Garanti taahhüdü en geniş haliyle tüm teminat sözleşmelerini içine alırken, dar kapsamda bakıldığında özel ve bağımsız bir sözleşmedir. Diğer taraftan garanti, bir sözleşme mahiyeti taşımayıp sözleşmenin meydana getirdiği bir borcun genişletilmesi niteliğindeki bağımsız olmayan teminat taahhütleri için de kullanılmaktadır. *“Satış hukuku çerçevesinde garanti taahhütleri; geleneksel anlamda garanti taahhütleri, memnuniyet garantileri ve genişletilmiş garantiler şeklinde ortaya çıkmaktadır.”* Geleneksel anlamdaki taahhütler, satıcı ya da üreticinin malın onarımına ilişkin parçalara ve işçilik masraflarına yönelik verdiği taahhütleri içermektedir. Memnuniyet garantisinde, herhangi bir özel nedene bağlanmaksızın kısa bir zaman diliminde malın iade edilmesi karşılığında bedelin iade edilmesi ya da malın, herhangi bir ücret talep etmeden değiştirilmesi borcu söz konusudur. Genişletilmiş garantiler ise tüketicilerin, satış sözleşmesi yapması sonrasında belli bir ivaz karşılığında, taahhüt çerçevesinde bazı taleplerde bulunma hakkına sahip olmalarıdır (Erbek Odabaşı, 2017: 640).

Garanti taahhüdüne yönelik düzenlemeler Türkiye’de, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun (TKHK) ile buna dayanılarak resmî gazetede yayımlanan 29029 sayılı Garanti Belgesi Yönetmeliği (GBY) içerisinde yer almaktadır (Mert ve Eren, 2018: 7).

2.1.3.1.1 Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun (TKHK) Açısından

2.1.3.1.1.1 Garanti Belgesi

6502 sayılı *“Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun”*un 56. maddesinde garanti belgesi (zorunlu garanti) yer almaktadır. Bu kanun gereğince satıcı ve sağlayıcıyla tüketici arasındaki ve aynı şekilde bu kanun gereğince malın veya hizmetin oluşturduğu tüketici işlemleri TKHK’da düzenlenmektedir (Erbek Odabaşı, 2017: 615).

Tüketici için üretilen ya da ithal edilen malların üretici ve ithalatçılar tarafından yönetmelik doğrultusunda garanti belgesi düzenlemeleri zorunludur. Bu belgenin tekemmül ettirilerek tüketiciye verilmesi satıcının sorumluluğundadır. Mal teslim alındığı tarihten itibaren garanti süresi iki yıl olup, malın özelliği nedeniyle garanti şartları Bakanlıkça başka şekillerde belirlenebilir (GBY, 2020).

2.1.3.1.1.2 İhtiyari Garanti

Tüketicinin yasal haklarının gizli kalması koşuluyla mal veya hizmetle ilgili; değişim, bakım, onarım, bedel iadesi vb. konularda satıcı, sağlayıcı, üretici veya ithalatçı tarafından verilen ek taahhüdü açıklar. Bu taahhüt süresince tüketiciden herhangi bir masraf talebinde bulunulmaz (TKHK, 2020). Satıcının tüketici istemedikçe, ek garanti taahhüdü (ücrete tabi) içeren bir sözleşme hükmünden, tüketici sorumlu olmaz. İhtiyari garanti hakkında herhangi bir yasal bilgilendirme mükellefiyeti bulunmamaktadır. Yine de tüketici ihtiyari-ek garantiyi almak istemesi durumunda satıcı-sağlayıcı, üretici ya da ithalatçı tarafından verilecek olan taahhüde ilişkin TKHK m.57 f.3'te bulunan bilgilerin olması gerekmektedir. Fıkra 3'e göre ek garanti belgesinde, tüketicinin sözleşmeden doğan yasal haklarının saklanması, garantiden yararlanma koşulları, garanti verenin ismi ve iletişim bilgileri bulunmalıdır. Tüketicie yasal haklarının korunacağı yani gizli kalacağı konusıyla ilgili bilgi verilmesi önem arz etmektedir. Bunun nedeni, tüketici sadece elinde bulundurduğu ilave (ek) garantiye dayalı imkana/imkanlara tek olanağı gözüyle bakabilir. Örneğin; onarım ya da yenisiyle değiştirmeyi konu edinen bir ek garanti taahhüdüne sahipse, burada tüketici diğer haklardan (sözleşmeden dönme, bedel indirimi) mahrum kaldığı gibi yanlış bir düşünceye sürüklenebilir. Halbuki, ilave garanti taahhüdü, tüketicinin sözleşmeden doğan yasal haklarını elinden almaz (Bellican, 2017: 335). İşletmeler tarafından müşterilere satılmış olan ürünlerin yanında ek olarak ayrıca garanti sunulması ve müşterilerin bu opsiyondan yararlanması halinde TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı uyarınca muhasebeleştirilmektedir. Yani temel garanti TMS 37'ye göre muhasebeleştirilirken, ek garantiler TFRS 15'e göre muhasebeleştirilmektedir. (Saban vd., 2019: 51).

2.1.3.1.1.3 Satış Sonrası Hizmetler

Üretici ya da ithalatçılar, üretilen ya da ithal edilen mallar için Bakanlıkça kararlaştırılan kullanım ömrü boyunca, malın satışı gerçekleşikten sonra bakım ve onarım hizmetlerini karşılamak zorundadır. İthalatçının ticari faaliyeti sona ermesi durumunda, bakım onarım hizmetlerinin sağlanmasından satıcı, üretici ve yeni ithalatçı müteselsilen sorumludur (TKHK, 2020).

2.1.3.1.2 Garanti Belgesi Yönetmeliği (GBY) Açısından

2.1.3.1.2.1 Amaç, Kapsam ve Dayanak

Buradaki amaç, garanti belgesiyle satılacak malların tespit edilmesi ve garanti belgesine yönelik usul ve esasların düzenlenmesidir. Garanti Belgesi Yönetmeliği, 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı TKHK m.56 ve m.84'e dayanılarak oluşturulmuş olup, bu yönetmelikte garanti belgesiyle satılması zorunlu olan mallar yer almaktadır (GBY, 2020).

2.1.3.1.2.2 Garanti Belgesi Düzenlenmesine İlişkin Esaslar

Üretici ve ithalatçılar tarafından tüketiciler için üretilen ya da ithal edilen yönetmelikteki listede bulunan kullanılmamış mallar için garanti belgesi düzenlemekle yükümlüdürler. Garanti belgesinin tekemmülü ve tüketiciye verilmesi satıcı tarafından gerçekleştirilmektedir. Satılmış olan mala dair düzenlenen faturalar garanti belgesi olarak kullanılamaz. Tüketicide malın teslim edilmesiyle başlayan garanti süresi iki yıldır ayrıca yönetmelik doğrultusunda başka ölçü birimiyle de belirlenmesi mümkündür. Eğer garanti süresi başka ölçü birimiyle belirlenirse, malın üzerinde buna yönelik bir düzenek olmalı veya malın yapısı bu değerin tespitine ilişkin olmalıdır. Buna dair bir bilginin bulunmaması halinde garanti süresi asgari iki yıl olarak kabul edilir.

2.1.3.1.2.3 Tüketicinin Garanti ile İlgili Hakları

Tüketici 6502 sayılı TKHK m.11'de bulunan seçimlik haklarından olan ücretsiz onarım hakkını ister ise satıcı, hiçbir şekilde ücret talep etmeksizin malın onarımını yapma ya da yaptırma sorumluluğuna sahiptir. Tüketici bu hakkı, üretici veya ithalatçıdan da talep edebilir. Burada satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur. Ücretsiz onarım hakkını kullanan tüketicinin malının, tekrar garanti süresinde

bozulması, tamiri için gerekli azami sürenin geçmesi, tamiri mümkün değilse bu durumun yetkili servis istasyonu, üretici, ithalatçı ya da satıcı tarafından bir rapor ile belirlenmesi halinde; tüketici satıcıdan bedelin iade edilmesini, ayıp oranı kadar bedel indirimi, ayıpsız misli ile değişimini isteme hakkına sahiptir. Tüketicinin talebini satıcının kabul etmeme durumu söz konusu olmadığı gibi yerine getirilmemesi halinde satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumlu olmaktadır.

Malın ayıpsız benzeriyle değişimi satıcı için orantısız güçlük oluşturacaksa tüketici, sözleşmeden cayabilir ya da ayıp oranı kadar bedel indirimi talebinde bulunabilir. Satıcı tüketicinin talebi doğrultusunda bedelin tamamını ya da bedelden indirim tutarını hemen tüketiciye vermek zorundadır. Tüketicinin malın ayıpsız misli ile değiştirilmesini talep edip bildirmesi halinde, azami otuz iş günü içinde satıcı, üretici ya da ithalatçı bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Değiştirilen malın garanti süresi, tüketicinin satın almış olduğu malın kalan süresi kadardır. Eğer mala ilişkin arızalar tüketicinin uygunsuz şekilde kullanımından kaynaklanıyorsa tüketici, ücretsiz onarım hakkı ya da kendisine tanınan diğer hakları talepte bulunmaz (GBY, 2020).

Garantili satış karşılıkları için genel olarak, işletmeler tarafından satılan mallara ilişkin belli bir süre garanti sunuluyorsa ve bu garantiler nedeniyle işletmenin gelecekte zararlarla karşılaşma durumu muhtemelse, geçmiş tecrübe ve teknik incelemelerle bu tutar yaklaşık olsa dahi hesaplanabiliyorsa garanti karşılığı ayrılması gerektiği söylenebilir.

2.1.3.2 Satış Primi Karşılıkları

İşletmeden belli bir tutar üstünde alış veya satışın gerçekleşmesinde aracılık yapanlara, satış plasiyerlerine, alıcılara, satış hacimleri nispetinde satış primi ya da benzer ifadeler çerçevesinde mal veya peşin ödemede bulunacaksa ve tutarı henüz belirli değilse veya henüz yeterli belge temin edilememişse söz konusu karşılığı ayırmak mümkündür (Örten vd., 2020: 520).

2.1.3.3 Dava Karşılıkları

Herhangi bir sebepten ötürü işletmeler, dava aşamasına gelmiş yükümlülüklerle karşılaşabilirler. Dava aşamasına gelen bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi olasılığı mevcutsa bu durumda dava ve icra karşılıkları adına karşılık ayırmak mümkündür.

Şirket denetimlerinde devam eden davaların olması durumunda, bu davanın denetim raporunda yer alması ehemmiyete sahiptir (Özkan, 2000: 197).

2.1.3.4 Çevresel Düzenleme Karşılığı

Günümüzde çevreye yönelik düzenlemeler çoğu ülkede yasal ve anayasal sistemin önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Yılmaz vd., 2012: 94). TMS' de söz konusu karşılıkla ilgili herhangi bir standart bulunmamasına rağmen, 37 no'lu standartta söz edilmiştir. TMS 37'ye göre işletmenlerin mevcut ve geçmiş yükümlülüklerine ilişkin bilançolarında en gerçekçi tahmin yapılarak yerine getirmeleri gerekecek yükümlülükleri adına karşılık ayırmaları gerekir. Bu yükümlülükler, herhangi bir borç yükümlülüğü ya da var olan çevre yarasınca çevrenin onarılması ve temizlenmesi yükümlülüğü de olabilir (Kaplan Yıldırım, 2016: 1309-1310). Eğer işletmenin, ilgili diğer kişilerden çevreye verilen zarara ilişkin temizlenmesi beklenen bir politikası mevcutsa ya da işletme var olan yasayı çiğnediyse çevreye yönelik zarar için karşılık oluşmaktadır. Bilhassa kimya alanında ve nükleer atıkların bulunduğu fabrikalarda bir kısım maddelerin bekletilerek yok edilmesi gerekebilir. Söz konusu maddelerin ileriki süreçlerde yok edilmeleri için katlanılan maliyet aslında geçmiş yıllara aittir. Bundan dolayı gelecekte meydana gelecek fakat bu döneme ait giderler adına karşılık ayrılmaktadır (Özkan ve Kocamış, 2011: 197-198).

2.1.3.5 Dezavantajlı Sözleşme Karşılıkları

TMS 37 standardında *“bir işletme ekonomik açıdan dezavantajlı olan bir sözleşmeye sahip ise, söz konusu sözleşmeye ilişkin mevcut yükümlülük karşılık olarak muhasebeleştirilir ve ölçülür.”* şeklinde açıklama bulunmaktadır.

Sektörlerin bazıları taahhüt işine girer ve söz konusu taahhüdün tamamlanma süresi birden fazla döneme yansır. Buna örnek verilecek olursa; gemi, uçak, metro yapım ihaleleri, komple fabrika, belirli bir malın belirli bir fiyattan teslimi ya da inşaat taahhüt işleri gösterilebilir. Uzun üretim dönemlerinin başında yapılan işler kârlı, daha sonra tamamlanan işler zararlı veya çok düşük kâr oranlı işler olabilir. Muhasebe sistemi açısından da işin dönemsel kâr tespiti yapılması gerekebilir. Nitekim vergi yasamızdan farklı olarak TMS 11'de işin kısmi değil tam olarak tamamlanmasını öngörülmektedir. İnşaatın ilk yapılan kısmından kârlı gibi görülebilir olsa da sonraki yapılan işlemler zararlı olabilir ve başlangıçtaki kârı da yok edebilir. Böyle bir durumda

ilk yıllar kârlı şekilde görülse bile ileride karşılaşılabilecek durumlar göz önüne alınıp karşılık ayrılması amacıyla kâr düzenlemeleri yapılabilmektedir. Öte yandan gemi, uçak üretimlerinde de başlangıçta işin kârlı olduğu dikkate alınarak işe başlanmış olabilir ve sonrasındaki gelişmeler işin kârlı olmayacağını ya da üretilen fiyata üretilenlerin elden çıkarılamayacağı fark edilebilir. Zamanla işlemin ya da üretimin sona ermesi durumunda gerçek bir kâr elde edilmeyecektir. Bu durum göz önüne alınarak ilk yıllarda ya da işten zarar edileceği anlaşıldığı zamanda karşılık ayrılması gerebilir (Örten vd., 2020: 520-521).

2.1.3.6 Yeniden Yapılandırma Karşılıkları

TMS 37 standardı m. 70'te yer alan yeniden yapılandırma tanımına girebilecek örnekler şöyledir:

- *“Bir iş kolunun satışı veya sona erdirilmesi,*
- *Bir ülke ya da bölgede yer alan iş yerlerinin kapatılması veya faaliyetlerin bir bölge ya da ülkeden diğerine taşınması.*
- *Bir yönetim kademesinin kaldırılması gibi yönetim yapısındaki değişiklikler ve*
- *İşletme faaliyetlerinin niteliğinde ve konusunda önemli etkileri olan temel yeniden yapılandırmalar.”*

Bu standartta yeniden yapılandırma hükmünün ölçülmesi için dahil edilmesi gereken maliyetler belirtilmemiştir. Sadece yeniden yapılandırmadan kaynaklanan ve işletmenin devam eden faaliyetleriyle ilişkisi olmayan doğrudan harcamalar dahil edilecektir. Örnek olarak; çalışanların feshi, tesislerin kapatılması, varlıkların elden çıkarılması, kira feshi gibi son verilen sözleşmeler gösterilebilir (Lin ve Yang, 2012: 41).

2.1.4 Karşılıklar ve Diğer Yükümlülükler Arasındaki Fark

Karşılıklar, tahakkuklar ve ticari borçlar gibi diğer yükümlülüklerden ileride yapılacak harcamanın zaman ve miktarının kesin olmamasından yani bir belirsizlik söz konusu olmasından ayırt edilebilir (TMS-37, md: 11). Ticari borçlar, alınan mal ve hizmetlere ilişkin ödenen ve faturası kesilmiş ya da tedarikçiyle resmi şekilde anlaşılan borçlardır. Tahakkuklar ise alınan mal ve hizmetler için ortaya çıkan, fakat henüz ödenmemiş, faturası kesilmemiş ya da tedarikçiyle resmi olarak anlaşılmamış

borçlardır. Karşılıklar ayrı olarak gösterilirken; tahakkuklar, ticari ve diğer borçların bir parçası olarak gösterilir (Yıldırım ve Karanlık, 2008: 114).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda karşılıklar bağımsız olarak değerlendirilirken, diğer yükümlülüklerden tahakkuklar, ticari borçlar ya da diğer borçların ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilir. Kısaca, borç ve karşılık arasındaki en belirgin farkın borcun kesin olmasıyken, karşılığınsa muhtemel bir borç olmasıdır şeklinde ifade etmek mümkündür (Akça ve Gönen, 2015: 91).

2.1.5 Karşılıklar ve Koşullu Borçlar Arasındaki İlişki

Genel itibariyle bütün karşılıklar, zaman ve tutardan ötürü kesin olmamalarından dolayı koşulludurlar. Fakat TMS 37’de karşılık kavramı ve koşullu borç kavramı birbirinden ayrılmaktadır. Karşılıklar mevcut bir yükümlülük olmaları sebebiyle ve yükümlülüğün yerine getirilmesi için işletmeden kaynak çıkışları gerekeceği için, yükümlülük şeklinde kayıtlara alınırlar. Koşullu borçlar ise muhasebeleştirilemezler (Yıldız ve Köse, 2015: 166).

Karşılıkların ve koşullu borçların en temel ayrımı; karşılıkta yükümlülük gerçekleşmişken, koşullu borçta ise henüz gerçekleşmenin meydana gelmesi söz konusu değildir. Ayrıca risk koşullu borçta mümkünken, karşılıklarda muhtemeldir (Örten vd., 2020: 517). Yani, TMS 37’de karşılık, finansal tablolara alınabilecek hale gelmiş olan borçları ifade ederken, koşullu yükümlülükse henüz finansal tablolara alınma koşullarını taşımayan veya henüz gereken şartları yerine getirmemiş olan borçları karşılamaktadır (Akça ve Gönen, 2015: 92).

Aşağıdaki Tablo 1’de bu kavramların farklılıkları gösterilmiştir:

Tablo 1. Karşılıklar, Koşullu Yükümlülükler ve Diğer Borçlar Arasındaki İlişkiler

	Ticari Borçlar	Karşılıklar	Koşullu Borçlar	Diğer
Belirsizlik Derecesi	Düşük (Adeta kesin)	Orta (Muhtemel; olma ihtimali olmama ihtimalinden yüksek)	Yüksek (Olası-koşullu; olmaması olma ihtimalinden daha yüksek)	Çok Yüksek (Çok uzak ihtimali)
Güvenilir Tahmin	Evet	Evet	Hayır	Hayır
Muhasebeleştirilmesi	Raporlama ve Açıklama	Raporlama ve Açıklama	Sadece Açıklama	Herhangi bir işlem yapılmaz

Kaynak: Erhan Yalçın, Yorum, Açıklama ve Örneklerle Uluslararası Finansal Raporlama (TMS-TFRS), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s.798.

2.1.6 Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi

TMS 37 gereğince; karşılıklar, mevcut bir yükümlülük oldukları için ve yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla işletmeden bir kaynak çıkışını gerektireceğinden, karşılık tutarının güvenilir bir şekilde tahmin edilmesi şartıyla borç olarak muhasebeleştirilirler (Yıldırım ve Karanlık, 2008: 115).

2.1.6.1 Karşılıkların Tahakkuk Kriterleri

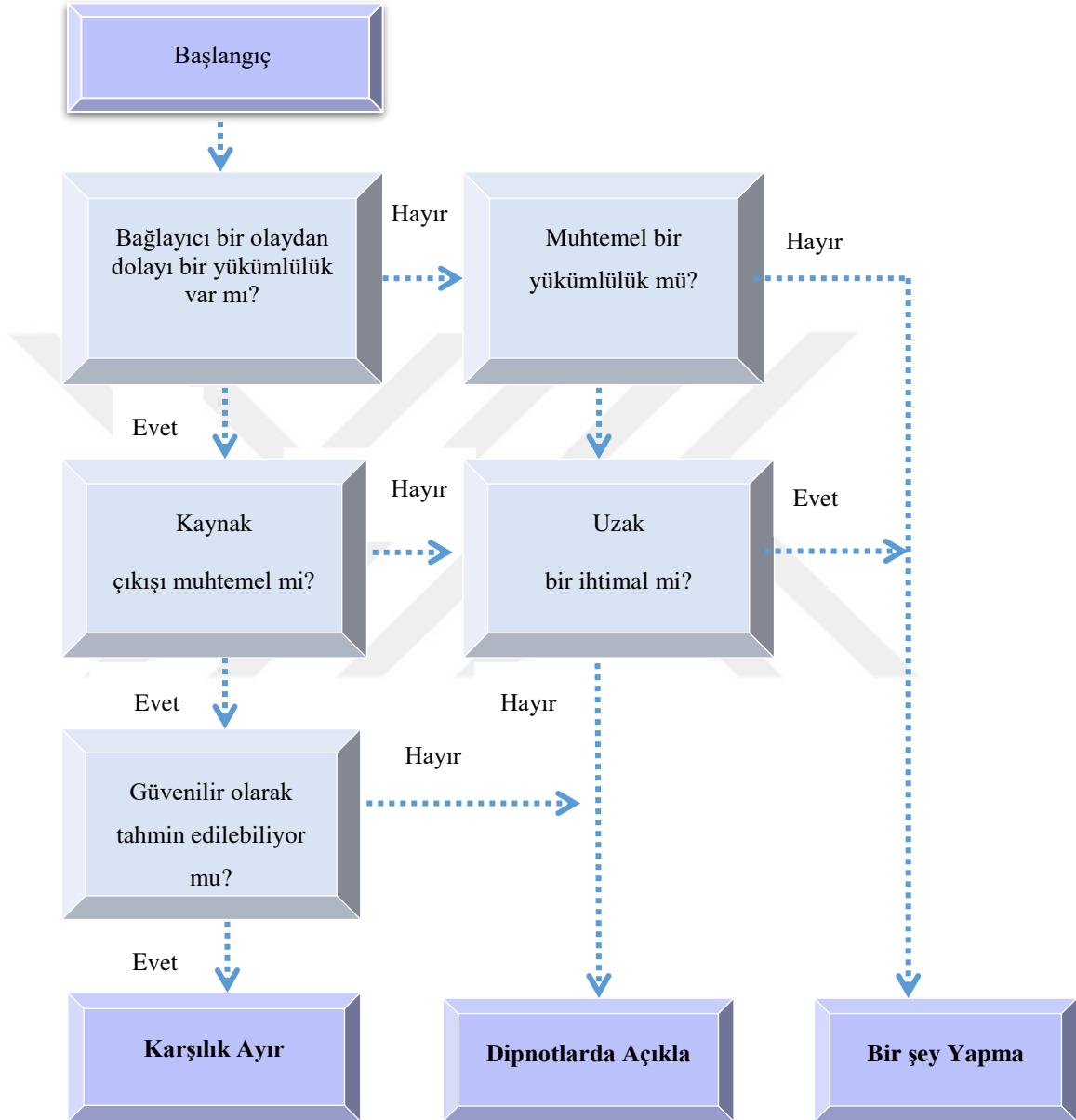
Standartta karşılıkların finansal tablolara yansıtılması için gereken şartlar bulunmaktadır. Bunlar (TMS-37, Madde: 14);

- Geçmiş olaydan kaynaklı mevcut bir yükümlülük (hukuki veya zımni) olması,
- Ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkışlarının muhtemel olması,
- Yükümlülük tutarının güvenilir şekilde tahmin edilebilmesi.

Yani, bu koşulların sağlanmasıyla karşılıkların finansal tablolara yansıtılacağı belirtilmiştir.

Şekil 1’de karşılıklar ve şarta bağlı borçların doğru bir şekilde muhasebeleştirilmesi ve açıklanmasında yararlanılabilecek karar süreci açıklanmıştır:

Şekil 1. Karar Ağacı

Kaynak: Betül Şeyma Alkan, “Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Karşılık Kavramı ve Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi”, Eds: Adil Akıncı, “Türkiye’de Güncel Mali Sorunlar”, İKSAD Yayınevi, s.214.

Kaynakların karşılık veya yükümlülük olarak belirlenmesine ilişkin karar süreci tablo 2’de yer almaktadır:

Tablo 2. Karşılıklar ve Koşullu Borçların Açıklanması İçin Karar Verme Süreci

Geçmiş olaylardan kaynaklı olan, işletmeden kaynak çıkışları ya mevcut bir yükümlülüğten ya da olası bir yükümlülüktendir fakat bu olası yükümlülük tamamen işletme kontrolü altında bulunmayan ilerideki olayların gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlıdır.		
İşletmeden kaynakların çıkışına neden olacak mevcut yükümlülük.	Olası veya mevcut bir yükümlülük, muhtemelen kaynak çıkışına neden olmayacaksa;	Mevcut ya da olası bir yükümlülük kaynak çıkışına neden olmayacaksa;
Karşılık şeklinde muhasebeleştirilir.	Karşılık şeklinde muhasebeleştirilmez.	Karşılık şeklinde muhasebeleştirilmez.
Karşılaşmaya yönelik dipnotlarda açıklamalar yapılır.	Koşullu borç olarak dipnotlarda açıklama yapılır.	Dipnotlarda açıklama yapılır.

Kaynak: Hüseyin Mert vd., “Şarta Bağlı Varlık ve Yükümlülüklerin BOBİ FRS ve TFRS Yönünden Karşılaştırılmalı İncelenmesi”, Edt: Hayrettin Usul vd., “17. Uluslararası Katılım İşletmecilik Kongresi”, Nisan 2018, s.1623.

2.1.6.1.1 Geçmiş Olaydan Kaynaklanan Mevcut Yükümlülük Olması

İşletmenin bütün yükümlülüklerine karşılık ayrılmaz. Yalnızca, geçmişteki yükümlülük doğuran bir olay sonucunda meydana gelen mevcut yükümlülükler karşılık oluşturmaktadır (Yükçü ve Yaşar 2013: 3). Yani, işletmenin geçmişteki bir olaydan dolayı mevcut bir yükümlülüğünün olmaması halinde muhasebeleştirme yapılmamaktadır. Bilanço tarihi itibarıyla, mevcut bir yükümlülüğün var olması ihtimali, olmaması ihtimalinden fazlaysa, işletme karşılığı muhasebeleştirir. İşletmenin (geçmiş bir olaydan kaynaklı mevcut veya muhtemel bir yükümlülük sonucunda) ekonomik faydaların çıkması olasılığı ile karşı karşıya kalması durumunda, bu faydaların işletme dışına çıkma olasılığı değerlendirilmelidir. Eğer olasılık düşükse, herhangi bir işlem yapılmaz, ancak gerçekleşme olasılığı daha fazlaysa şarta bağlı bir borç açıklanır.

Mevcut bir yükümlülük doğuran geçmişteki bir olay, sorumluluk doğuran olay olarak adlandırılmakta ve işletmenin bu yükümlülüğü yerine getirmekten başka gerçekçi bir seçeneğinin olmaması sonucunu doğuran, hukuki veya zımni bir kabulden doğan yükümlülük yaratan olay şeklinde ifade edilmektedir (Ums 37 karşılıklar.pdf (denetimnet.net), 2021).

Finansal tablolar kişinin gelecekteki durumunu değil bilanço tarihindeki durumunu yansıttığından dolayı işletmeler, gelecekte meydana gelecek maliyetler için karşılık ayıramazlar. Örneğin; işletmelerin atık su tesisi kurmaları için bir yasanın çıkması bekleniyorsa bunun için karşılık ayrılmayacaktır, çünkü bu tesisi kurmaya zorlayan bir yasa bugün yoktur ya da yasanın çıkacağı kesinleşmemiştir, bu tesis yasanın çıkışından ya da çıkışının kesinleşmesinden sonraki dönemlere ait olacaktır (Baydoğan, 2009: 255).

Bununla ilgili örneklerle bakılacak olursa (Slideplayer, 2021);

Karşılık ayrılır; işletmenin yasalara aykırı bir şekilde, çevreye verilen hasarlar sonucunda ortaya çıkan ceza ve temizleme maliyetleri.

Karşılık ayrılmaz; fabrikaya baca filtresi taktırmak.

Yasal Yükümlülük olması; çimento üretimi gerçekleştiren bir işletmenin baca filtresi bulunmaması ve yasal düzenleme nedeniyle baca filtresi taktırma zorunluluğu gelmesi. İşletme, yeni düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihi izleyen dönem sonunda, filtreyi taktırmamışsa, filtrenin takılma maliyetleri için değil, düzenlemeye uyum sağlanmamasından ötürü ödenmesi gereken cezalara karşılık ayırır. Burada yasal bir düzenleme olduğu için fabrikanın karşılık ayırması gerekmektedir.

Yapısal Yükümlülük olması; bir işletme yasal zorunluluk bulunmamasına rağmen, müşteri memnun olmadığında sattığı ürünleri geri almakta ve ücretini iade etmektedir. Kamuoyu tarafından şirketin bu politikası bilinmektedir. Burada geçmiş olay ürün satışıdır. Geçmişteki deneyimlere dayanarak, işletme müşterilerde bir beklenti yaratmıştır ve yapısal bir yükümlülük doğmuştur. Ayrıca ekonomik kaynak çıkışı muhtemeldir. Böyle bir durumda geri iade maliyeti güvenilir şekilde tahmin edilerek karşılık ayrılmalıdır.

2.1.6.1.2 Ekonomik Fayda İçeren Kaynakların Olası Çıkışları

Standardın uygulanışı bakımından, bir olayın gerçekleşmesinin beklendiği, örneğin belli bir olayın gerçekleşme ihtimalinin gerçekleşmemesi ihtimalinden yüksek olması durumlarında, kaynakların işletme dışına çıkmasının veya diğer bir olayın gerçekleşmesinin olası olduğu kabul edilir. Herhangi bir kalem için, işletme dışına çıkış olasılığı düşük dahi olsa da yükümlülük çeşidini bir bütün olarak yerine getirmek için

işletme dışına bazı kaynakların çıkışı gerekebilir. Bu durumda karşılık finansal tablolara yansıtılır (Selvi, 2009: 217).

Daha öncesinde de belirtildiği üzere, yalnızca mevcut bir yükümlülüğün var olması, bir borcun tanınmaya uygun olmasında yeterli olmamakta ayrıca kaynak çıkışının da olası olması gerekmektedir. Ürün garantileri, hediye çekleri gibi benzer yükümlülükler söz konusu olduğunda tek tek kalemler için değil kalemlerin oluşturdukları sınıfların olasılıkları göz önünde bulundurularak karşılık ayrılmaktadır (Baydoğan, 2009: 255).

Bu sözleşme için ayrı bir karşılık oluşturulmadan önce, sözleşmeye tahsis edilmiş varlıklardaki değer düşüklüğünden kaynaklanan zararlar muhasebeleştirilir (Demir, 2007: 131). Örneğin, işletmenin, hatalı olduğu iddia edilen bir üründen dolayı tazminat talebiyle aleyhine açılmış bir davanın ortaya çıkması ve dava sonunda, işletmenin avukatları tarafından işletmenin hatalı bulunmamasının muhtemel olduğu (%50'den daha fazla bir olasılık) kanısına varılması, ekonomik fayda sağlayan kaynakların işletmeden çıkışlarının muhtemel olmaması nedeniyle işletmenin karşılık ayırmasına gerek olmayacaktır. Fakat bu şekilde bir koşullu borcun olduğu finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır. Avukatların, işletmenin hatalı bulunmasının düşük ihtimal olduğunu düşündüğü durumlarda ise finansal tablo dipnotlarında bir açıklama yapılmasına gerek yoktur. İlerleyen yılda davanın gidişatındaki değişikliklerden dolayı, işletmenin avukatları dava sonucunda işletmenin hatalı bulunmasının muhtemel olduğu (%50'den daha fazla bir olasılık) kanısına varmaları sonucundaysa, ekonomik fayda sağlayan kaynakların işletmeden çıkışlarının muhtemel olmasından dolayı karşılık ayrılacaktır (Gürer, 2008: 93-94).

2.1.6.1.3 Yükümlülük Tutarının Güvenilir Biçimde Tahmini

Karşılığın tahakkuk ettirilebilmesi için yükümlülük tutarının güvenilir bir şekilde tahmini gerekir. Karşılık için tahakkuk ettirilecek tutar, bilanço tarihinde mevcut yükümlülüğün yerine getirilmesi için yapılacak olan harcamanın en iyi tahminini yansıtmalıdır. Bu da bilanço tarihi itibarıyla makul olarak ödeyeceği veya 3. kişilere devredeceği miktardır (Yükçü ve Yaşar, 2013: 4). Tahminlerin kullanımı, finansal tabloların hazırlanmasında gereklidir ve tabloların güvenilirliğini zayıflatmaz (TMS-37, md: 25). Fakat, karşılık tutarı, riskler ve belirsizlikler dikkate alınarak belirlenmeli;

geçmiş deneyimlerle uzman yorumlarından yararlanılarak en iyi tahmine varmaya çalışılmalıdır (Yükçü ve Yaşar, 2013: 4). Belirtilen üç koşulun sağlanması durumunda karşılıklar muhasebeleştirilir aksi söz konusu olduğunda, karşılığa dair herhangi bir muhasebeleştirme işlemi yapılmaz.

Güvenilir tahmin yapılamayan ender durumlarda, finansal tablolara yansıtılmayan bir borç mevcut olabilir. Sözü edilen bu borç, koşullu borç olarak dipnotlarında açıklanır (Topaloğlu, 2012: 125).

2.1.6.2 Karşılık Tutarını Ölçme Yöntemleri

Güvenilir ölçüm, tam ve doğru bilgiye dayalı ölçümü ifade etmektedir. Uluslararası standartta da Türk standardında da karşılık olarak kaydedilen tutarı ölçmede kullanılacak 3 yöntemden bahsedilmektedir. Bunlar (Gerşil ve Sönmez, 2007: 130);

- Gerçekleşme Olasılığı En Yüksek (Muhtemel) Sonuç Yöntemi,
- Beklenen Değer Yöntemi,
- Bugünkü Değer Yöntemidir.

İşletmeler bu yöntemleri kullanarak, karşılık tutarını en gerçekçi şekilde ölçerek finansal tablolarına yansıtmaktadırlar (Cebeci ve Cavlak, 2018: 113).

2.1.6.2.1 Gerçekleşme Olasılığı En Yüksek (Muhtemel) Sonuç Yöntemi

En muhtemel sonuç, tek bir sorumluluğun ölçüldüğü durumlarda, borcun en gerçekçi tahmini olabilir. Yani bu, bütün muhtemel sonuçların değerlendirilip en muhtemel olan için karşılık ayrılması anlamını taşımaktadır. Fakat, bu yaklaşım kullanılırken dahi diğer olası sonuçlar dikkate alınıp, düzeltmelerin bu doğrultuda yapılması gerekmektedir (Denetimnet, 2021). Diğer olası sonuçların gerçekleşme ihtimali, gerçekleşme olasılığı en yüksek olan sonuçtan yüksek ya da düşük olması durumlarında en iyi tahmin daha yüksek ya da daha düşük tutarda olacaktır (Yükçü ve Yaşar, 2013: 4).

2.1.6.2.2 Beklenen Değer Yöntemi

Finansal tablolara yansıtılacak karşılık tutarına ilişkin belirsizlikler şartlara bağlı olarak farklı araçlarla ele alınabilir. Beklenen değer (istatistiksel tahmin metodu), bir

grup unsurla ilgili karşılıkların hesaplanmasında kullanılmaktadır (Gökçen vd., 2011: 472-473).

Beklenen değer, ölçülmekte olan karşılık; büyük bir kümeye dairse, yükümlülük tüm olası sonuçlara ilişkin olasılıklar göz önünde bulundurularak tahmin edilir. Belli bir tutara ilişkin zarar olasılığının yüzdesinin farklı olması, karşılık tutarının da farklı olacağını göstermektedir (Uluslan, 2004: 206). Bu yöntem bazı durumlarda dezavantajlı olduğu için, doğru sonuç vermeyebilir. Özellikle yeni bir ürünle alakalıysa ve bu ürünün geçmişe dayalı herhangi bir olasılığının olmadığı durumlarda yani belirsizlik olduğunda, anlamlı bir sonuç vermeyebilir. Bu durumda uygulanması zor da olsa, aynı sektörde faaliyet gösteren diğer firmaların tecrübelerinden yararlanılarak bir olasılık belirlenebilir (Akarçay Ögüz, 2007: 78-79).

2.1.6.2.3 Bugünkü Değer Yöntemi

İşletmelerin ilerideki kazanma güçlerinin, başka bir deyişle getirilerinin bugünkü değeri, işletmelerin değerlerinin göstergesini oluşturmaktadır (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2018: 375). Paranın zaman değeri etkisinin mühim olduğu durumlarda karşılık tutarı, yükümlülüğün yerine getirilmesinde gerekli olduğu düşünülen giderlerin bugünkü değeridir (TMS-37, md: 45). Bugünkü değer; normal faaliyet şartlarında, varlıklar açısından; gelecekte yaratacakları net nakit girişlerinin iskonto edilmiş bugünkü değerleri ve borçlar açısından; ileride kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzerlerinin iskonto edilmiş bugünkü değerlerini ifade etmektedir (Sarioğlu, 2010: 27). Yani karşılık tutarı, ileride yapılacak ödemelerin bugünkü değeri olarak hesaplanmaktadır.

Bilanço tarihinden hemen sonra meydana gelen nakit çıkışlarına yönelik karşılıklar, ileride meydana gelecek aynı tutardaki nakit çıkışlarından paranın zaman değeri sebebiyle daha dezavantajlı olmaktadır. Bu sebepten dolayı, söz konusu etkinin önemli olduğu durumlarda karşılıklar iskonto edilir. Karşılıkların bugünkü değerlerine indirgenmesi için kullanılacak olan iskonto oranı, paranın zaman değerinin cari piyasa tahminleri ile yükümlülüğe özgü riskleri yansıtan vergi öncesi oran olmalıdır. Sözü edilen oran, gelecekteki nakit akımlarının tahminiyle alakalı riski içermez (Karapınar, 2017: 361).

2.1.6.3 Karşılık Tutarının Kayıtlara Alınması

TMS 37 standardının amacı daha önce de belirtildiği üzere, karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıklar için uygun tahakkuk ve ölçüm esaslarının belirlenmesi ve doğru ve güvenilir şekilde gereken bilgilerin finansal tablo ve dipnotlarında gösterilmesidir. Bir borcun, karşılık olarak muhasebeleştirilebilmesi için; işletmenin geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğü olmalı, ekonomik çıkışı muhtemel olmalı ve yükümlülük tutarı güvenilir şekilde tahmin edilebiliyor olmalıdır.

İşletmeler, koşullu borçları borç şeklinde tahakkuk ettiremezler. Bunun sebebi, henüz bir yükümlülüğün olduğunun kesinleşmemesi ya da geçmişteki bir olaydan kaynaklanan yükümlülüğün tahakkuk ettirilmesi için gerekli ölçütleri taşınamasındandır (Çalış, 2012: 108).

Bir karşılık sadece başlangıçta belirlenmiş olan amaç için kullanılmalıdır. Geçmişte, karşılık tutarındaki eksikliğin, başka bir karşılık tutarının fazlalığıyla dengelenmeye çalışılması, standartta, karşılığın sadece başlangıçta belirtilen amaca yönelik kullanılabileceği açık şekilde ifade edildiğinden, bu uygulama mümkün değildir (Yükçü ve Yaşar, 2013: 7-8). Karşılıklarda ortaya çıkan değişiklikler, her bilanço tarihi itibarıyla gözden geçirilmeli ve karşılık tutarı mevcut en iyi tahmini yansıtabilecek biçimde düzenlenmelidir. Yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda çıkışının artık olası olmadığı durumlarda karşılık iptal edilir (TMS-37, md: 59).

İşletmenin raporlama dönemi sonu itibarıyla bir borcunun bulunduğunu teyit eden, raporlama döneminden sonra sonuçlanmış bir davayla alakalı olarak; daha önce finansal tablolara alınan karşılık tutarları standart gereğince düzeltilir ya da ilgili tutar için ayrılan karşılık finansal tablolarda gösterilmektedir (Kıymetli Şen, 2015: 134).

2.1.6.4 Karşılıkların Kayıtlara Alınmasında Dikkat Edilecek Durumlar

TMS 37’de karşılıkların ölçülmesinde özellik arz eden hususlara ilişkin önemli açıklamalar yer almaktadır. Standartta yer alan bu açıklamalar, standardın uygulayıcıları açısından büyük bir ehemmiyete sahiptir (Polat, 2015: 29). Standart kapsamında, konuya ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar; riskler ve belirsizlikler, gelecekteki olaylar, varlıkların elden çıkarılmalarının beklendiği durumlar, tazminatlar, karşılıkların gözden geçirilmesi ve kullanımı aşağıda açıklanmıştır.

hedeflemektedir. Örneğin, bir fabrikanın faaliyetinin durdurularak tahliyesi ve çevresinin temizlenerek eski haline getirilmesi işlemleri bir maliyet unsurudur ve gelecekte meydana gelecek olan bu giderler için karşılık ayrılabilir (Akkaya, 2007: 100). Teknolojide beklenen gelişmeler sonucunda buna bağlı olarak maliyetlerde düşüş beklenebilir ya da mevzuatta gerçekleşmesi beklenen değişiklikler sonucunda maliyetlerde düşüş beklenmesi yine örnek olarak gösterilebilir. Yani yeteri kadar nesnel dayanağın olmaması koşuluyla, ileride oluşması beklenen teknolojik değişiklik ya da kanunlaşması kesine yakın bir yasanın, işletmenin karşılıklarında bir azalma sağlayacağı beklenmesi gibi olaylar, karşılık tutarının belirlenmesinde dikkate alınır (Gerşil ve Sönmez, 2007: 131). Karşılıklar tutarı belirsiz borçlar olduğundan dolayı, gelecekteki olaylara bağlı olarak hem bugünkü hem de gelecekteki tutarları değişebilecektir. Bir karşılık alacaklıya nakit verilerek ya da mal ve hizmetlere harcama yapılarak ödenebilir. Her iki durumda da piyasa koşulları ya da yasal düzenlemeler “örneğin, mal ve hizmetin fiyatının değişmesi” nedeniyle yükümlülüğü yerine getirmek için gereken tutar değişebilir (Baydoğan, 2009: 274).

Finansal tablolara tahmini yansıtılacak tutar, tüm kanıtlar göz önüne alınarak, tutarlı ve akılcı şekilde yapılmalıdır. Aksi halde yapılacak tahmin yeterli olmayacaktır (Özbek, 2016: 34).

2.1.6.4.3 Varlıkların Elden Çıkarılmalarının Beklendiği Durumlar

Varlıkların elden çıkarılma beklentisi olan durumlarda, işlemin gerçekleştiği zaman oluşacak kazançlar, elden çıkarma beklentisinin karşılığa neden olan olayla sıkı bir ilişkisi olsa dahi, herhangi bir karşılığın ölçülmesinde göz önünde bulundurulmamaktadır. Ayrıca işletme, varlıkları elden çıkarıldığında elde edeceği kazançları, ilgili varlığa ilişkin standartta belirlenen zamanda gelir olarak muhasebeleştirilmektedir (TMS-37, md: 52).

Yani TMS 37’ye göre, nakit girişleri değil beklenen nakit çıkışları karşılığın ölçülmesinde hesaba katılmaktadır (Baydoğan, 2009: 275).

2.1.6.4.4 Tazminatlar

Bir karşılığa ilişkin yükümlülüğün yerine getirilmesinde gerekli olan harcamaların kısmen ya da tamamen diğer bir tarafça tazmin edilmesinin beklenmesi durumunda, söz konusu tazminat yalnızca, yükümlülüğün işletme tarafından yerine

getirmesi halinde, tazminatın elde edilmesi kesine yakınsa muhasebeleştirilir. Söz konusu tazminat, ayrı bir varlık gibi işleme tabi tutulur. Tazminata yönelik muhasebeleştirilen tutar, karşılık tutarını geçemez (Yalçın, 2015: 806).

Yükümlülüğün yerine getirilmesi kısmen ya da tamamen üçüncü bir kişiye bağlı olabilir. İşletmenin ödeyeceği tazminat mahkeme tarafından belirleniyor olabilir. Ödenecek olan tutar da mahkeme neticesinde değişebilecektir. İşletmenin mesleki sorumluluk sigortası yaptırmış olması halinde, ödeyeceği tazminatı sigorta şirketinden isteyebilir. Tazminatın üçüncü kişi tarafından tahsil edilecek olan kısmı için finansal tablolarda varlık kalemi yaratılır, karşılık tutarından mahsup edilmeyip ayrıca gösterilir. Yaratılan varlık tutarı ayrılan tazminattan fazla olamaz. Ödenecek olan yükümlülük tutarı ile sigorta şirketinden alınacak tazminat tutarı, gelir tablosunda netleştirilerek gösterilir. Tahsil edilecek tazminat tutarı, kesin veya kesine yakın değilse karşılık tutarı bilançoda gösterilir fakat alınması beklenen tazminatlar bilançoya yansıtılmaz, finansal tablo dipnotlarında açıklanmaktadır (İbiş'ten akt. Aydın, 2015: 53).

2.1.6.4.5 Karşılıkların Gözden Geçirilmesi ve Kullanımı

Karşılıkların her bilanço tarihi itibarıyla kontrolü yapılmalı ve en iyi tahmini yansıtabilecek biçimde ayarlanması gerekmektedir. Yükümlülüğün yerine gelmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı artık olası değilse, karşılık iptal edilmelidir (Black'tan akt. Usul ve Özer Keçe, 2016: 52).

Bugünkü değer yöntemine göre kaydetme sırasında karşılıklara herhangi bir iskonto oranı uygulanmış olması durumunda, paranın zaman değeri göz önünde bulundurularak mevcut karşılığın defter değeri alınır. Meydana gelen artış, borçlanma maliyeti çerçevesinde değerlendirilerek muhasebeleştirilir. Karşılık, yalnızca o karşılığa neden olan olaylara ilişkin ayrılmalıdır. Yalnızca en başta ayrılan karşılıklarla ilgili harcamalar kendisini ilgilendiren karşılıklarla mahsuplaştırılırlar. Başlangıçta farklı amaçla muhasebeleştirilmiş harcamalarla karşılıkların birbiriyle mahsuplaştırılması durumunda iki ayrı işlemin etkisi gizlenmiş olur (Demir, 2019: 33).

2.1.6.5 Muhasebeleştirme ve Ölçme Kurallarının Uygulanması

Standartta üç farklı durum ele alınmakta ve bu durumlara yönelik karşılıkların ayrılıp ayrılmayacağı, karşılık tutarının belirlenerek finansal tablolarda nasıl

yansıtılacağı ve uygulamaların içeriği ve oluşma şartları ile belirtilmiştir (Çetin ve Akarçay Öğüz, 2010: 418). Bu uygulamalar;

- Gelecekteki Faaliyet Zararları,
- Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Sözleşmeler,
- Yeniden Yapılandırmadır.

2.1.6.5.1 Gelecekteki Faaliyet Zararları

TMS 37'ye göre, gelecekteki faaliyet zararları için karşılık ayrılmamaktadır.

Geçmişte yükümlülük ortaya çıkaran olayların sonucu olmadığı ve işletmenin gelecekteki faaliyetleriyle önlenebilecek olan gelecekteki zararlar, karşılık ayırma kistaslarını karşılamaz (Özkan ve Kocamış, 2011: 210). Gelecekteki faaliyet zararlarının borç tanımını karşılamamasının sebebi, bilanço tarihinde herhangi bir geçmiş olay veya mevcut yükümlülük olmamasındandır. Bunun için, gelecek dönemlerde zarar edileceği beklentisi varlık veya varlıklarda değer düşüklüğü olabileceğinin bir göstergesidir ve standart dahilinde değildir (Denetimnet, 2021). İşletme “TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü” standardı kapsamında, bahsedilen varlıklarda değer düşüklüğü olup olmadığını gözden geçirir (Aktif Akademi Eğitim Merkezi, 2020: 116).

Gelecekte beklenen zararlar, devam edecek olan faaliyetlere ilişkindir. Örneğin, bölümün kapatılması veya faaliyetlerin sona erdirilmesiyle bu zararlar önlenebilir. Kısaca geçmişteki bir olay, mevcut bir yükümlülüğe neden olmamaktadır (Özer, 2012: 31).

2.1.6.5.2 Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Sözleşmeler

İşletme dezavantajlı bir sözleşmeye sahipse, sözleşmeye dair mevcut yükümlülük, karşılık olarak muhasebeleştirilir ve değerlendirilir (Gözlüklü, 2017: 193). Yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda sağlayan kaynak çıkışlarının olması ihtimali ortadan kalktığında, ayrılan karşılık iptal edilir (Ayçiçek, 2009: 141). Karşı tarafa tazminat ödemedi bir çok sözleşme iptal edilebilir, dolayısıyla ortada herhangi bir yükümlülük söz konusu olmamaktadır. Fakat diğer bazı sözleşmeler, sözleşme taraflarının her biri için hak ve yükümlülükler doğurmaktadır. Olayların bu tür sözleşmeleri ekonomik açıdan dezavantajlı duruma getirmeleri halinde, ilgili sözleşme standart kapsamına girer (Denetimnet, 2021). Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeye

ilişkin ayrı bir karşılık oluşturulmadan önce, söz konusu sözleşmeye tahsis edilmiş varlıklardaki değer düşüklüğünden kaynaklı zararlar muhasebeleştirilmektedir (TMS-37, md: 69).

2.1.6.5.3 Yeniden Yapılandırma

Yeniden yapılandırma, yönetim tarafından planlanmış ve kontrol edilen veya işin kapsamını ya da işletmenin işi yapış metodunu önemli ölçüde değiştiren olaylardır (Özkan ve Kocamış, 2011: 211). Faaliyetlerde yapılan birtakım köklü değişikliklerin, yani yeniden yapılanmasının bazı maliyetleri bulunmaktadır. Yasal bir zorunluluktan ziyade yönetimin verdiği kararlar doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Standartta, yeniden yapılandırma karşılıklarının ölçülmesinde ne tür maliyet kalemlerinin dâhil edileceğiyle ilgili kesin bir açıklama bulunmamakla birlikte sadece, yeniden yapılandırmanın zorunlu kıldığı ve işletmenin devam eden faaliyetleriyle ilişkili olmayan “sadece direkt harcamaların” dâhil edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Yükçü ve Yaşar, 2013: 6).

Yeniden yapılandırma maliyetlerine yönelik yalnızca bilanço tarihi itibarıyla yeniden yapılandırmanın gerçekleştirilmesiyle ilgili yasal veya zımni kabulden doğan bir yükümlülüğün bulunması durumunda karşılık muhasebeleştirilir.

Yeniden yapılandırma için ayrılan karşılıklar aşağıdaki ve benzer olan maliyetleri bulundurmamaktadır. Bunlar (Karapınar, 2017: 362);

- İşte devam edecek olan işçilerin eğitilmesi ve yerlerinin değiştirilmesi,
- Pazarlama; veya
- Yeni sistemlere ve dağıtım kanallarına yapılan yatırımlardır.

Yeniden yapılandırma tarihine kadar meydana gelen belirlenebilir gelecekteki faaliyet zararları, ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmelerle ilişkili olmadığı sürece karşılık tutarının saptanmasında göz önünde bulundurulmamaktadır. Söz konusu varlığın satışı yeniden yapılandırmanın parçası şeklinde görülebilecek olsa da beklenen varlık satışlarından elde edilecek olan kazançlar yeniden yapılandırmaya bağlı karşılığın saptanmasında dikkate alınmamaktadır (TMS-37, md: 82-83).

2.1.6.6 Karşılıklarla İlgili Finansal Tablolarda Açıklanacak Bilgiler

İşletmeler, ayırdıkları karşılıkları için finansal tablo dipnotlarında açıklama yapar, ileride oluşacak olaylara yönelik önemli varsayımları dipnotlarda gösterir (Karabınar'dan akt. Aydın, 2015: 33). Güvenilir bir tahmin yapılamayan ender bir durum olduğunda, finansal tablolara yansıtılmayan bir borç mevcut olabilir. Bu borç, koşullu borç olarak dipnotlarda açıklanır.

İşletmelerin finansal tablo dipnotlarında açıklamada bulundukları hususlar aşağıda yer almaktadır (TMS-37, md: 84):

- a) *“Dönem başı ve dönem sonu itibariyle defter değeri;*
- b) *Mevcut karşılıklara yapılan ekler de dahil olmak üzere, dönem içerisinde ayrılan karşılıklar;*
- c) *Dönem boyunca kullanılan tutarlar (örneğin, karşılığa ilişkin olarak maruz kalınan ve yüklenen);*
- d) *Dönem içerisinde kapatılan kullanılmayan tutarlar ve*
- e) *Zamanın geçmesinden ve iskonto oranında oluşan herhangi bir değişikliğin etkisinden kaynaklanan, iskonto edilen tutarda dönem boyunca oluşan artışlar.*

Bunlarla ilgili olarak karşılaştırmalı bilgi verilmesi gerekmez.”

Ayrıca işletme, karşılık sınıfının her birisi için (Prezi, 2021);

- Karşılığın niteliği,
- Zamanlaması,
- Belirsizlikler,
- Beklenen tazminat tutarları hakkında açıklama yapar.

2.1.7 Koşullu Borçlar

Koşullu kelimesi kavram olarak; belli bir olayın ortaya çıkması halinde meydana gelmesi beklenen şey anlamındadır. Muhasebe biliminde bu kavram, raporlama tarihi itibariyle geçmiş bir olaya ilişkin ve yalnızca işletmenin kontrolünde olmayan bir veya daha fazla belirsiz olayın ileride gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlı durumları ifade etmektedir (Cenar'dan akt: Mengüloğlu ve Sevinç, 2019: 61). Ayrıca yükümlülük kavramı, kendisine borçlanılan bir karşı tarafı (3. kişi veya kişileri) kapsamaktadır (Akkaya, 2007: 77).

Koşullu borçlar işletmenin mevcut bulunan borçlarından farklı olarak, borçların belirsiz olma durumudur. Koşullu borçlar, yükümlülüğü yerine getirmek amacıyla gereken ödemenin muhtemel olmaması ve yükümlülük tutarının yeterince güvenilir bir şekilde ölçülemeyişinden dolayı muhasebeleştirilemezler. Çünkü henüz yükümlülüğün varlığı belirsizdir ya da geçmiş bir olaydan kaynaklı yükümlülük, tahakkuk ettirilmek için gerekli olan şartları bulundurmamaktadır (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019: 66).

“Bir işletmenin herhangi bir borç için müşterek ve müteselsilen sorumlu olması durumunda, ilgili yükümlülüğün diğer taraflarca karşılanacağı tahmin edilen kısmı zımni kabulden doğan borç olarak değerlendirilir. İşletme, güvenilir bir tahminin yapılamadığı son derece nadir durumlar hariç, ilgili yükümlülüğün ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı ihtimalinin bulunduğu kısmı için karşılık ayırır” (TMS-37, md: 29).

2.1.7.1 Koşullu Borçların Tahakkuku

Yukarıda da belirtildiği gibi, TMS 37’deki muhasebeleştirme kriterlerini karşılamadığından dolayı koşullu borçlar bir yükümlülük olarak muhasebeleştirilmezler.

Koşullu borç tanındıktan sonra işletme ilgili koşullu borca dair gelecekteki ekonomik faydaların ortaya çıkma olasılığını sürekli olarak değerlendirmelidir. Eğer gelecekteki ekonomik faydaların ortaya çıkma olasılığı olabilecek duruma dönüşürse, bu durumda borç fiili bir borca dönüşebilir ve karşılık olarak kabul edilmelidir (Mirza vd., 2006: 282).

2.1.7.2 Koşullu Borçların Finansal Tablo Dipnotlarında Açıklanması

Finansal tabloların amaçları açısından koşullu borç zarar karşılıkları, diğer borçlardan ayrı tutulmalıdır. Borç hesaplarının değer düzeltimi amacıyla koşullu borçlar kullanılmamalıdır (Uluslan, 2004: 216).

İşletmeden kaynak çıkışı ihtimali çok uzak olmadıkça bu borçlar finansal tablo dipnotlarında açıklanmaktadır (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019: 65). Ayrıca makul olarak belirlenebiliyorsa da aşağıdaki hususlarda açıklama yapar;

- Finansal etkilerine yönelik bir tahmin;
- Kaynak çıkışlarının miktar ve zamanlamasıyla ilgili belirsizliklere yönelik açıklamalar; ve

➤ Tazminat olasılıkları (Yalçın, 2015: 811).

2.1.8 Koşullu Varlıklar

Koşullu varlıklar, geçmiş bir olaydan kaynaklanan ve varlığının sadece bir veya daha fazla belirsiz gelecekteki olayın gerçekleşme durumuyla doğrulanan olası varlıklardır ve tamamen kuruluşun kontrolü dahilinde değildir (Mirza vd., 2006: 283). Koşullu varlıklar genel olarak işletmeye ekonomik fayda girişi sağlanması olasılığını meydana getiren planlanmamış veyahut diğer beklenmeyen olaylardan kaynaklanmaktadır (Bonham vd., 2008: 1933). Bu varlıktan ekonomik fayda girişinin kesin olmadığı zaman söz edilir (Öğüz, 2007: 117).

2.1.8.1 Koşullu Varlıkların Tahakkuku

İşletmeler, koşullu varlıklarını finansal tablolarına yansıtmamaktadır (Türker, 2009: 149). Söz konusu varlıkların finansal tablolarda yer almaları, hiçbir zaman elde edilemeyecek bir gelirin muhasebeleştirilmesini meydana getirebileceğinden yansıtılmamaktadır. Fakat, gelirin elde edilmesi hemen hemen kesinse, söz konusu varlık koşullu bir varlık olmayıp, finansal tablolara yansıtılmalıdır (Verginet.net, 2021).

Koşullu varlıklar, finansal tablolara doğru şekilde yansıtılmaları için sürekli değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (TMS-37, md: 35).

2.1.8.2 Koşullu Varlıkların Finansal Tablo Dipnotlarında Açıklanması

Koşullu varlıklar, yukarıda da açıklandığı gibi işletmeye ekonomik fayda girişlerinin muhtemel olması durumunda finansal tablo dipnotlarında belirtilir (Gürer, 2008: 95). Hemen hemen kesin olması durumundaysa ilgili varlık ve buna ilişkin gelir, değişikliğin olduğu dönemin finansal tablolarına yansıtılmaktadır. Eğer ekonomik fayda girişi muhtemel hale gelirse, işletme ilgili koşullu varlığı dipnotlarında belirtecektir (Demir, 2007: 128). Ayrıca belirsizliğin çok yüksek olması halinde de işletme, hiçbir işlem yapmayacaktır (Akın ve Çözeli, t.y.: 44).

Örneğin; Bir işletme yaptırmakta olduğu bir inşaatteki gecikme nedeniyle müteahhit firmadan tazminat talep etmiştir. Yapılan inşaat sözleşmesi hükümlerince de böyle bir tazminat talebine izin verilmiştir dolayısıyla tazminatın haklı bulunması muhtemeldir. Fakat TMS 37 standardı; tazminatın elde edilmesi neredeyse kesin olana

kadar bunu finansal tablolarda bir varlık olarak dikkate almamakla beraber finansal tablo dipnotlarında açıklanmasını öngörmektedir (Gürer, 2008: 95-96).

Tablo 3. Varlıklar ile Koşullu Varlıklar Arasındaki İlişki

Geçmiş olaylar sonucu, mevcudiyeti belirsiz ve tam anlamıyla işletmenin kontrolünde olmayan bir ya da birkaç olayın gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlı olan olası bir varlık olduğunda ve ...		
... kaynakların girişi neredeyse kesin olduğunda	... ekonomik fayda girişi muhtemel olduğunda ancak kesin olmadığında	... kaynakların girişi muhtemel olmadığında
Varlık olarak muhasebeleştirilir, koşullu değildir.	Varlık muhasebeleştirilemez.	Varlık muhasebeleştirilemez.
-	Dipnotlarda açıklanır.	Dipnotlarda açıklama gerekmez.

Kaynak: IFRS Foundatain, *IFRS For SME Eğitim Materyali, Modül 21 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar*, s:29.

2.2 Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) 19: Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar

Bağımsız denetime tâbi olup TMS/TFRS uygulamayan kuruluşların uygulayacakları finansal raporlama çerçevesi olan Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı BOBİ FRS, Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından 29.07.2017 tarihli ve 30138 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanmıştır (Gücenme Gençoğlu, 2017: 2).

Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar bölüm 19 içerisinde düzenlenmiştir. BOBİ FRS bölüm 19’da karşılıkları kayda alma-ölçme esasları ile şarta bağlı yükümlülük ve şarta bağlı varlıkların finansal tablolara nasıl yansıtılması gerektiği yer almaktadır.

Standarda göre işletmelerin, gelecekte ortaya çıkması muhtemel yükümlülüklerle (güvenilir şekilde hesaplanabilmesi ve tahmin edilebilmesi koşuluyla) önceden karşılık ayırması mümkündür (Acar vd., 2019: 12).

2.2.1 Kapsam

BOBİ FRS bölüm 19 yükümlülük türlerinin ayrıştırılması, kaydedilmesi ve raporlanmasında oldukça önemli bir yere sahip olmakla birlikte TMS 37 standardı ile genel olarak uyumlu şekildedir. Ayrıca TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standardında ele alınan kıdem tazminatlarını da içerdiğinden TMS 37 standardından daha geniş bir kapsama sahip olduğu söylenebilir.

Standartta açıklanan hususlar;

- Tahakkuk, karşılık, koşullu borç ayrıştırıcı özellikleri,
- Koşullu varlıklara ilişkin ölçütler,
- Her bir kalemin kayda alınma ölçütleri,
- Kaydedilecek tutarın belirlenmesi,
- Kaydedildikten sonraki dönemlerde yapılması gerekenlerdir.

BOBİ FRS 19 kapsamı dahilinde bulunmayan karşılıklar ise aktif düzenleyici karşılıklardır, standartta yükümlülük doğuran karşılıklar incelenmektedir (Karapınar ve Eflatun, 2017: 307-308).

2.2.2 Standartta Yer Alan Kavramlar

Standartta yer alan kavramların² içeriği TMS ile aynıdır. Yalnızca BOBİ FRS’ de TMS’de yer alan koşullu borçlar; şarta bağlı yükümlülükler olarak açıklanırken, koşullu varlıklar ise şarta bağlı varlıklar şeklinde adlandırılarak açıklanmıştır.

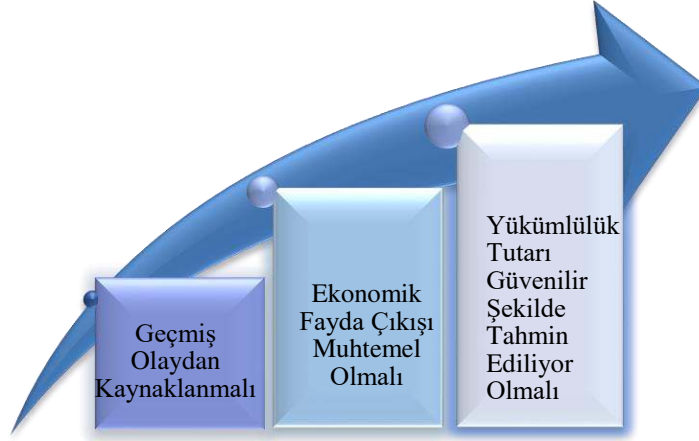
Yine BOBİ FRS 19’da da karşılıklar, “*gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülük*” şeklinde tanımlanarak sadece gider karşılıklarını içermekte olup amortisman ve varlıklardaki değer düşüklükleri gibi değer düzeltme fonksiyonu taşıyanları içermemektedir.

2.2.3 Karşılıkların Kayda Alınması ve Ölçümü

Standartta göre bir yükümlülüğü karşılık şeklinde kayıtlara alabilmek için gerçekleşmesi gereken 3 ölçüt bulunmaktadır. Karşılıklar, standart kapsamındaki bu muhasebeleştirme ölçütlerini sağladıklarında muhasebeleştirilmektedir. Burada da yine TMS 37 standardı ile uyumlu olduğu görülmektedir;

² Karşılık, Şarta Bağlı Yükümlülük, Şarta Bağlı Varlık.

Şekil 3. Karşılıkların Kayda Alınma Ölçütleri

Kaynak: <http://www.kgk.gov.tr> (17.08.2021).

İşletmeler, geçmiş olaydan kaynaklı bir yükümlülük doğduğunda ekonomik kaynak çıkışının muhtemel olması ve yükümlülük tutarının en gerçekçi şekilde tahmin edilmesi halinde ilgili tutarı karşılık olarak kayıtlara alırlar. Bu ölçütleri sağlayan yükümlülüğün muhasebeleştirilmemesi (yalnızca dipnotlarda açıklama yapılması) halinde, pasifini olması gerekenden düşük ve dönem kârını da olması gerekenden fazla raporlamış olacaktır (Zengin, 2018: 285). Bu ölçütlerden herhangi birinin olamaması halinde, karşılık niteliğindeki yükümlülüğün söz edilemeyeceğinden şarta bağlı yükümlülük olup olmadığı değerlendirilmelidir (Karapınar ve Eflatun, 2017: 309).

Geçmiş olaydan kaynaklanmaması halinde karşılık ayrılamayacağı gibi gelecekte ortaya çıkabilecek olaylara tâbi olarak da ayrılamaz. **Ekonomik fayda çıkışının muhtemel olması** halinde, bunun **güvenilir şekilde tahmin** edilmesi gerekmektedir. Karşılıkta kesin bir tutar yoktur, tahmin vardır. Bu tahminin de güvenilir olması gerekmektedir.

Karşılık tutarı, bu koşulların sağlanması durumunda Finansal Durum Tablosuna yükümlülük olarak yansıtılmakta ve diğer bölümlere göre bir varlığın maliyetine dahil edilmedikçe karşılık tutarı kadar gider kayda alınmaktadır (BOBİ FRS, p:19.6). Karşılık tutarının yapılması beklenen harcamaların iskonto edilmiş bugünkü değeri üzerinden ölçülmesi halinde, zaman değerinden kaynaklanan artışlar finansal gider olarak “673 Diğer Faiz Giderleri” hesabına borç olarak kayıtlara alınır. Ayrılan karşılıkların iptali

söz konusu olduğunda ise bu hesaba borç kaydı yapılır (Acar vd., 2019:131). Muhtemel ödenme süreleri doğrultusunda yükümlülük tutarıysa, 37- 47 no'lu gruplara kaydedilir.

Karşılığın Tek Yükümlülüğten Kaynaklanıyor Olması: Böyle bir durumun olması halinde, yükümlülüğün yerine getirilmesi adına gereken tutarın güvenilir şekilde tahmini en olası sonuç olabilir. Fakat işletmenin diğer olası sonuçları da dikkate alması gerekir.

Karşılığın Çok Sayıda Kalemden Kaynaklanıyor Olması: Birden fazla kalemin olması halinde işletme yükümlülük altına girebilir. Tek bir kalem için tahmin yapmak güç ve ekonomik olmadığından ötürü, yükümlülüğün toplu şekilde tahmini söz konusu olmaktadır (Karapınar ve Eflatun, 2017: 314).

BOBİ FRS'de karşılıklar, yapılması beklenen harcamaya ilişkin *en gerçekçi tahmin*³ üzerinden ölçülmektedir. Kıdem tazminatlarıyla ilgili kurallara da bu bölümde yer verilmiştir. Standartta karşılık tutarı, bugünkü değer yöntemi ya da beklenen harcama tutarı yöntemi ile hesaplanmaktadır (Yıldırım, 2019: 430). İşletmeler, bugünkü değer hesaplaması yapmaksızın karşılık tutarını yapılması beklenen harcama tutarı üzerinden ölçebilir. Paranın zaman değeri etkisinin önemli olduğu hallerde karşılık tutarı, yapılması beklenen harcamaların bugünkü değeri üzerinden ölçülebilmektedir. Nitelikleri itibariyle karşılıklar, Finansal Durum Tablosundaki birçok kaleme göre daha belirsiz oldukları için, ölçümlerinde tahminlerin kullanımı önemlidir. Bu kapsamda karşılığa ilişkin tahmini ödeme tutarının ölçümünde işletmenin karara varması, bunun benzer işlemlerden kaynaklanan tecrübeleri ve bazı durumlarda bağımsız uzmanlardan alınan değerlendirmeleri yansıtması gerekmektedir. Karşılığın ölçülmesi aşamasında varlıkların elden çıkarılmasından beklenen kazançlar, dikkate alınmaz. Bu kazançlar, ilgili varlığın kapsamına girdiği kısım gereğince öngörülen zamanda kayda alınır (BOBİ FRS, p:19.13; 19.10; 19.14).

2.2.3.1 Karşılık Türleri

Aşağıda karşılık türlerinden; kıdem tazminatı karşılığı, garanti karşılıkları, birikmiş yıllık izinler, dava karşılıkları, dezavantajlı sözleşme karşılıkları, satış primi karşılıkları ve çevre düzenleme karşılıkları yer almaktadır.

³ Yükümlülüğün yerine getirilmesi veya 3. kişilere devredilmesi için gerekli makul tutar.

2.2.3.1.1 Kıdem Tazminatı Karşılığı

Tanımı konusunda birden fazla görüşe sahip olan kıdem tazminatının değişik şekillerde tanımlanmasından dolayı tam olarak ne olduğu hangi açıdan olaya bakıldığı ile yani kıdem tazminatının özelliğiyle alakalıdır. Bu şekilde ele alındığında;

- İşçinin işine ve işyerine bağlılığının karşılığı,
- İşsizlik tazminatı,
- Ücretin, hizmet akdinin sona ermesi durumunda ödenmek üzere ayrılmış parçası,
- İşsizlik sigortası,
- Yıpranma tazminatı,
- Ücret, bazen de ikramiye olarak tanımlanan kıdem tazminatının, *kendine özgü ödeme* olması açısından hemfikir olunmuştur (Karacan ve Savcı, 2011: 128-129).

Türkiye’deki kanunlar kapsamında, 1 yıllık hizmet süresini dolduran ve herhangi bir haklı sebep olmaksızın işten çıkartılan veya kanunda yer alan diğer sebeplerle tazminatı hak eden işçiye kıdem tazminatı ödenmek zorundadır (Pamukçu N., ve Pamukçu F., 2011: 66).

İş Kanunu’na göre işyerinden ayrılan işçinin kıdem tazminatı talebinde bulunma şartları şöyledir:

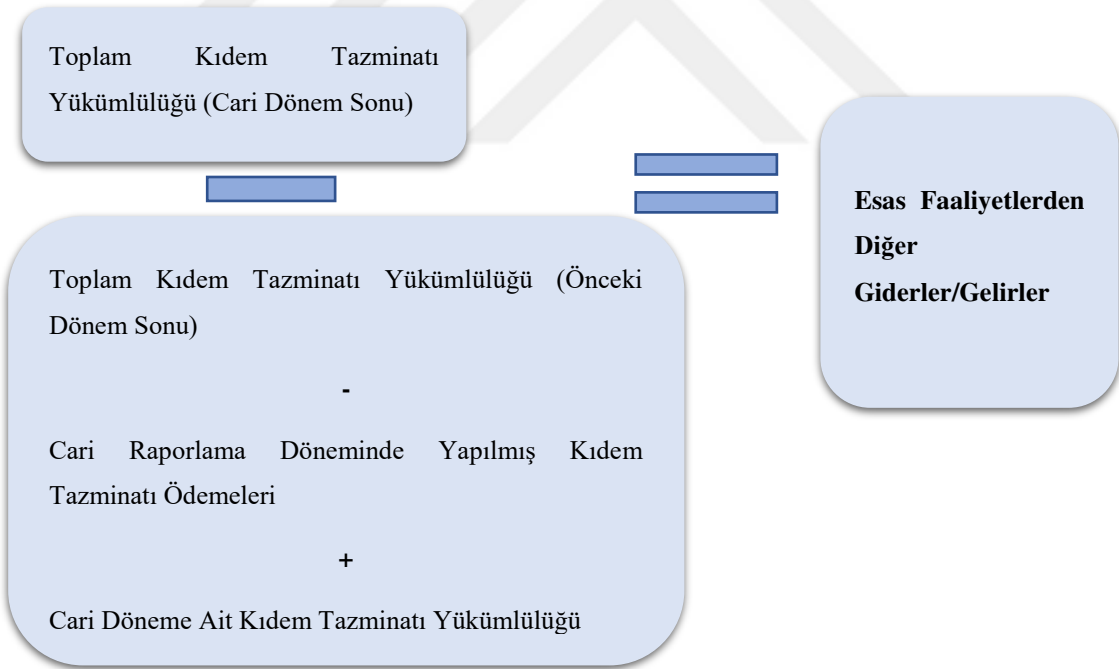
- ✓ İş Kanunu kapsamında “işçi” olmak,
- ✓ 1 yıl çalışmış olmak,
- ✓ İş sözleşmesinin aşağıdaki nedenlerle sona ermesi:
 - İşverenin işten çıkarması,
 - İşçinin haklı nedenlerle işten çıkması,
 - Askere gitmesi,
 - İşçinin emeklilik, yaşlılık, malullük aylığı veya toptan ödeme alması,
 - Kadın işçinin evlenmesi,
 - İşçinin ölmesi (Karacan, 2006).

Kıdem tazminatı BOBİ FRS 19 standardında ele alınmış olup, TMS 37’den farklı olarak karşılıklar konusunda kıdem tazminatları paragraf 19.17’de “İlgili olduğu

raporlama dönemi sonu itibariyle kıdem tazminatı yükümlülükleri tahmin edilir ve bu tahmin nedeniyle cari dönemde ortaya çıkan kıdem tazminatı yükümlülük artışları hesaplanarak giderleştirilir. Kıdem tazminatı yükümlülükleri; iş gücü devir hızı ve önceki yıllara ilişkin kıdem tazminatı gerçekleştirmeleri gibi etkenler de dikkate alınarak, çalışanların ilgili döneme ilişkin kıdeme esas ücreti üzerinden hesaplanır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Ayrıca kıdem tazminatı yükümlülüğünü hesaplariken kullanılan aynı varsayım ve ücretler üzerinden cari raporlama dönemine ait kıdem tazminatı yükümlülüğü saptanır ve bu tutar ilgili gider kalemine yazılır. Cari raporlama dönemine ait kıdem tazminatı yükümlülüğü gider kaleminde gösterilmekte, toplam kıdem tazminatı yükümlülüğündeki azalışlar ve artışlar da “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler/Gelirler” de yer alacaktır. Toplam kıdem tazminatı yükümlülüğündeki artışlar veya azalışların belirlenmesi aşağıdaki gösterilmiştir (Türmob, 2021);

Şekil 4. Toplam Kıdem Tazminatı Yükümlülüğündeki Artış ya da Azalışlar

56 sıra No’lu BOBİ FRS Hakkındaki Tebliğ’in 2. geçici maddesinde; bağımsız denetime tabi olup TMS’leri uygulamayanların MSUGT ile birlikte “Finansal Tablolarının Hazırlanmasında ve Sunulmasında Uygulanacak İlave Hususlar” uyarınca önceki hesap dönemlerine ilişkin kıdem tazminatı tutarlarını eşit taksitlerle finansal tablolarına yansıtan işletmelerin aynı şekilde devam edebileceği ve bu durumda tahmin

edilen kıdem tazminatı toplam tutarıyla bu tutarın yansıtılmayan kısmının dipnotlarda açıklanacağı esas alınmıştır (Mengüloğlu ve Sevinç, 2019: 66). Kıdem tazminatını bu standartla beraber ilk kez finansal tablolarına yansıtacak olan işletmeler, geçiş tarihinden önceki raporlama dönemlerine ilişkin toplam kıdem tazminatı tutarını 10 yılı geçmemek kaydıyla eşit tutarlarda “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları”na yansıtılabilmektedir.

Kıdem tazminatının hesaplanmasında aktüeryal hesaplama yerine cari dönemde görülen kıdem tazminatı artışları hesaplanıp finansal tablolara yansıtılmaktadır (Aktaş Mozeikçi ve Tüter Şahinoğlu, 2018: 43). Standartta tahminlere yer verileceği fakat net bugünkü değer hesabı yapılmayacağı görülmektedir. Burada basitleştirici bir yaklaşım ortaya konduğu göze çarpmaktadır (Yıldırım, 2019: 428).

2.2.3.1.2 Garanti Karşılıkları

Garanti karşılıkları hesabı, işletmelerin satmış oldukları mal ve hizmetlerle dayalı müşterilerin aldıkları tarihten itibaren belli sürede görülen tüm üretim veya hizmet kalitesi hatasına yönelik maliyetleri üstlenme garantisi vermesi halinde, 1 yıl boyunca meydana gelmesi beklenen garanti yükümlülüklerine ayrılan karşılıkların takip edilmesinde kullanılmaktadır (Acar vd., 2019: 133-134). Bu karşılıklar faaliyet giderleri olarak kaydedilmektedir.

2.2.3.1.3 Birikmiş Yıllık İzinler

İşe başlanılan gün itibarıyla (deneme süreci dahil) 1 yıl (en az) çalışmış olanların yıllık ücretli izin hakkı bulunmaktadır (PWC, 2021). Birden fazla sebepten dolayı işçilerin yıllık izinlerinin biriktiği görülmektedir. İşletmeler tarafından izinlerini kullanamayan işçilerin, iş akdinin sona ermesi halinde, son ücret baz alınarak ödenmelidir. Yani bu bakımdan yıllık izinler, işverene bir yükümlülük oluşturmaktadır (Karapınar ve Eflatun, 2017: 319).

2.2.3.1.4 Dava Karşılıkları

Çeşitli sebepler yüzünden işletmeler dava aşamasına gelmiş olan yükümlülüklerle karşılaşabilmektedir. Bu yükümlülüklerin ifasının olması ihtimalinde dava ve icra karşılıkları adı altında işletmeler karşılık ayırabilmektedir (Yıldırım, 2019: 429). Dava karşılıkları, “diğer esas faaliyetler” kapsamında gider kaydedilir.

2.2.3.1.5 Dezavantajlı Sözleşme Karşılıkları

İşletme dezavantajlı bir sözleşmeye sahipse, bu sözleşmeye ilişkin mevcut yükümlülüğü karşılık olarak muhasebeleştirmeli ve ölçmelidir. Bu tür sözleşmeler daha çok taahhüt sektöründe görülür.

Ekonomik açıdan dezavantajlı hale gelen sözleşmelere örnek olarak; ürünlerin tedarik edilmesi yoluyla yapılan uzun vadeli sözleşmeler, kur paritesinin değişmesi, piyasa fiyatlarının düşmesi veya maliyetlerin artması verilebilir (Akarçay Ögüz, 2019: 192).

2.2.3.1.6 Satış Primi Karşılıkları

Satışı özendirmek için bazı işletmeler kotalar belirler ve bu kotaların aşılmasıyla birlikte satış primi öngörebilmektedirler. Bu primler, pazarlama elemanlarına veya pazarlama şirketlerine ödenebilmektedir. Genel olarak söz konusu tutarlar, dönem sonlarında satış performansına bakılarak belirlenmektedir. Bu primler işletme için bir yükümlülük niteliğinde olup karşılık konusu olmaktadır (Karapınar ve Eflatun, 2017: 318).

2.2.3.1.7 Çevre Kirliliği Karşılığı

Daha önce de bahsedildiği gibi işletmelerin yalnızca gelecekteki faaliyetlerinden bağımsız olan ve geçmişteki olaylardan kaynaklı yükümlülükleri karşılık olarak kayda alınmaktadır. Örneğin; usulsüz bir şekilde çevreye verilen hasarlardan dolayı oluşan ceza ve tazminatlara yönelik yükümlülükler karşılık ayrılması gerekmektedir. Bunun sebebi ise bu tür yükümlülüklerin, işletmenin gelecekteki faaliyetlerinden bağımsız olarak ekonomik fayda içeren kaynak çıkışına neden olmasıdır. Öbür yandan ticari baskılar ya da yasal zorunluluklardan dolayı işletmenin, ilerideki faaliyetlerine devam edebilmesi için planladığı harcamaları olabilir ya da bu harcamaları yapması gerekebilir (BOBİ FRS, p:19.8).

2.2.4 Şarta Bağlı Yükümlülükler

BOBİ FRS'ye göre, paragraf 19.18'de şarta bağlı yükümlülük aşağıdakilerden herhangi biridir;

- a) *“Geçmiş olaylardan kaynaklanan muhtemel bir yükümlülük olup söz konusu yükümlülüğün mevcudiyeti tam olarak işletmenin kontrolünde*

bulunmayan, gelecekteki belirsiz bir veya daha fazla olayın meydana gelip gelmemesine bağlıdır.

b) Geçmiş olaylardan kaynaklanan; fakat aşağıda yer alan nedenlerle kayda alınamayan mevcut bir yükümlülüktür:

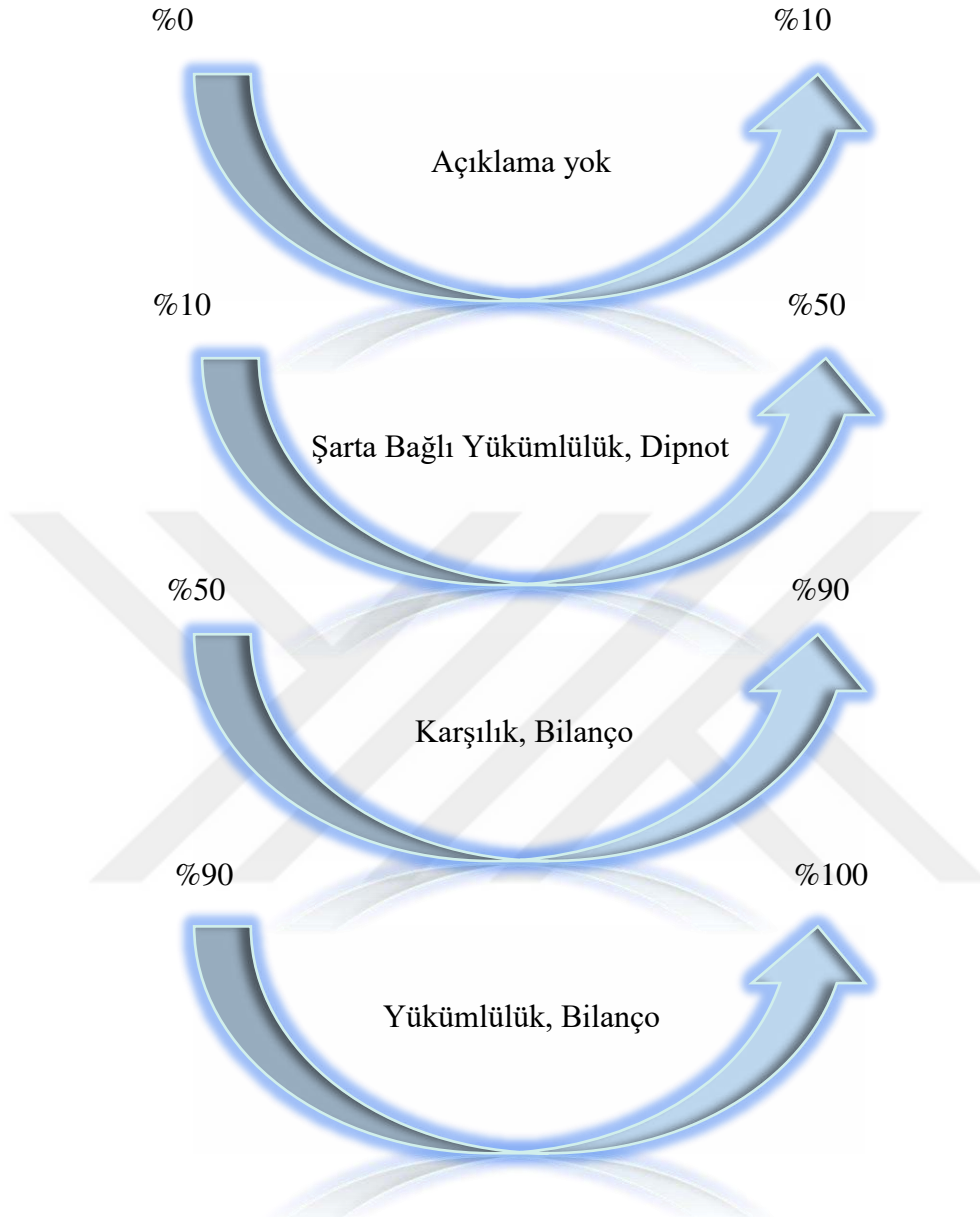
(i) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için işletmeden ekonomik fayda çıkışının muhtemel olmaması veya

(ii) Yükümlülük tutarının güvenilir bir biçimde ölçülememesi.”

Bir yükümlülük için müteselsilen sorumlu olunması halinde, bahsedilen yükümlülüğün diğer taraflarca karşılanacağı tahmin edilen kısmı, şarta bağlı yükümlülük olarak değerlendirilir (Demir, 2021: 677).

Şarta bağlı yükümlülükler finansal durum tablosuna yansıtılmaz. Ayrıca söz konusu yükümlülük sebebiyle işletmeden ekonomik fayda içeren kaynak çıkışı ihtimalinin çok düşük olmaması halinde dipnotlarda açıklama yapılmalıdır (BOBİ FRS, p:19.20). Kısacası BOBİ FRS hükümleri, temel olarak TMS 37 hükümleriyle aynı olup tanımsal herhangi bir farklılık barındırmamaktadır. Yalnızca BOBİ FRS, söz konusu yükümlülüğün niteliğinin ve muhtemel finansal etkisinin açıklanmasını yeterli görmekte TMS 37 ise, finansal etkinin daha detaylı olarak açıklanmasını istemektedir (Örten vd., 2020: 532).

Şekil 5. Şarta Bağlı Yükümlülük, Karşılık, Tahakkuk ve Yükümlülük Arasında İlişki

Şekil 3'te de görüldüğü üzere ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma olasılığının %10'un altında yani uzak ihtimal söz konusu olması halinde işletmenin herhangi bir açıklama yapmasına gerek yoktur. Eğer ölçümde kaynak çıkışı ihtimali %10 ile %50 aralığında yani mümkünse, şarta bağlı yükümlülük olarak dipnotlarda açıklaması gerekmektedir. Gerçekleşme olasılığı %50 ile %90 aralığındaysa bu durumda kaynak çıkışı muhtemeldir ve işletmenin karşılık olarak değerlendirip muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Son olarak ölçüm %90 üzerindeyse, ekonomik kaynak çıkışı hemen hemen kesin olduğundan işletme yükümlülük(borç) olarak değerlendirmelidir ve tahakkukunu yapması gerekmektedir.

2.2.5 Şarta Bağlı Varlıklar

Geçmişteki olaylardan kaynaklı muhtemel bir varlık olup bu varlığın mevcudiyeti tamamıyla işletme kontrolü altında olmayan, gelecekteki belli bir şartın yerine getirilmesi halinde ortaya çıkacak varlıktır. Bu varlıklar, finansal durum tablosunda gösterilmez yalnızca dipnotlarda açıklama yapılır. Ancak şarta bağlı varlığın ortaya çıkmasının muhtemel olması gerekmektedir (Acar vd., 2019: 13). Şöyle ki, finansal tablolara varlık olarak alınmayan şarta bağlı varlıklar için açıklama yapılması gerekli olmayıp açıklama yapılabilmesi için fayda girişinin muhtemel olması gerekmektedir (Karapınar ve Eflatun, 2017: 312). Dipnotlarda şarta bağlı varlığın niteliği hakkında yapılacak kısa bir açıklama ile bu varlığın muhtemel finansal etkisi hakkında bilgi verilir (BOBİ FRS, p:19.23). Yani söz konusu varlıklar, bilançonun aktifinde yer almazlar ama gerçekleşmesinin hemen hemen kesin olması durumunda bilançolara alınabilirler (Örten vd., 2020: 518). Şarta bağlı varlıklar genellikle planlanmayan ya da beklenmeyen ve nakit girişi ihtimali ortaya çıkaran olaylardan kaynaklanır.

2.2.6 Yapılması Gereken Açıklamalar

BOBİ FRS yapılması gereken açıklamaları üç başlık olarak ele almıştır.

Her bir karşılık türü için yapılan açıklamalar şunlardır (BOBİ FRS):

- *“Dönem başı ve dönem sonu değeri ile aşağıdakilerden kaynaklanan dönem içi hareketlerin toplam değeri:*
 - *Cari dönemde ayrılan karşılıklar.*
 - *İskonto edilen karşılıklar tutarındaki değişiklik.*
 - *Cari dönemde iptal edilen karşılıklar.*
- *Karşılığın niteliğine ilişkin kısa bir açıklama ve ödemelerin beklenen tutarı ve zamanı.*
- *Karşılıklara ilişkin beklenen tazminat tutarı ve söz konusu tazminat tutarı karşılığında herhangi bir varlık muhasebeleştirilip muhasebeleştirilmediği.”*

2.2.6.1 Taahhütler, Garantiler ve Şarta Bağlı Yükümlülüklerle İlişkin Açıklamalar

Finansal durum tablosunda bulunmayan finansal taahhütler, garantiler ve koşullu yükümlülüklerin toplam tutarı, varsa sağlanan değerli güvencelerin özelliği ve biçimi hakkındaki açıklamalardır. Bu çerçevede yapılacak olan açıklamalarda, maaşlar ile aynı gruptaki işletmeler, iştirakler ve iş ortaklarıyla ilgili taahhütlere yönelik bilgiler ayrıca yer almaktadır.

2.2.6.2 Verilen Güvencelere İlişkin Açıklamalar

İşletmenin 5 yıldan daha uzun bir süre sonrasında vadesi dolup ödenecek olan borçlarının tutarı ile işletmenin değerli güvenceler verdiği borçlarının toplam tutarı ve bu güvencelerin niteliği ve biçimi hakkındaki açıklamalardır (Karapınar ve Eflatun, 2017: 322).

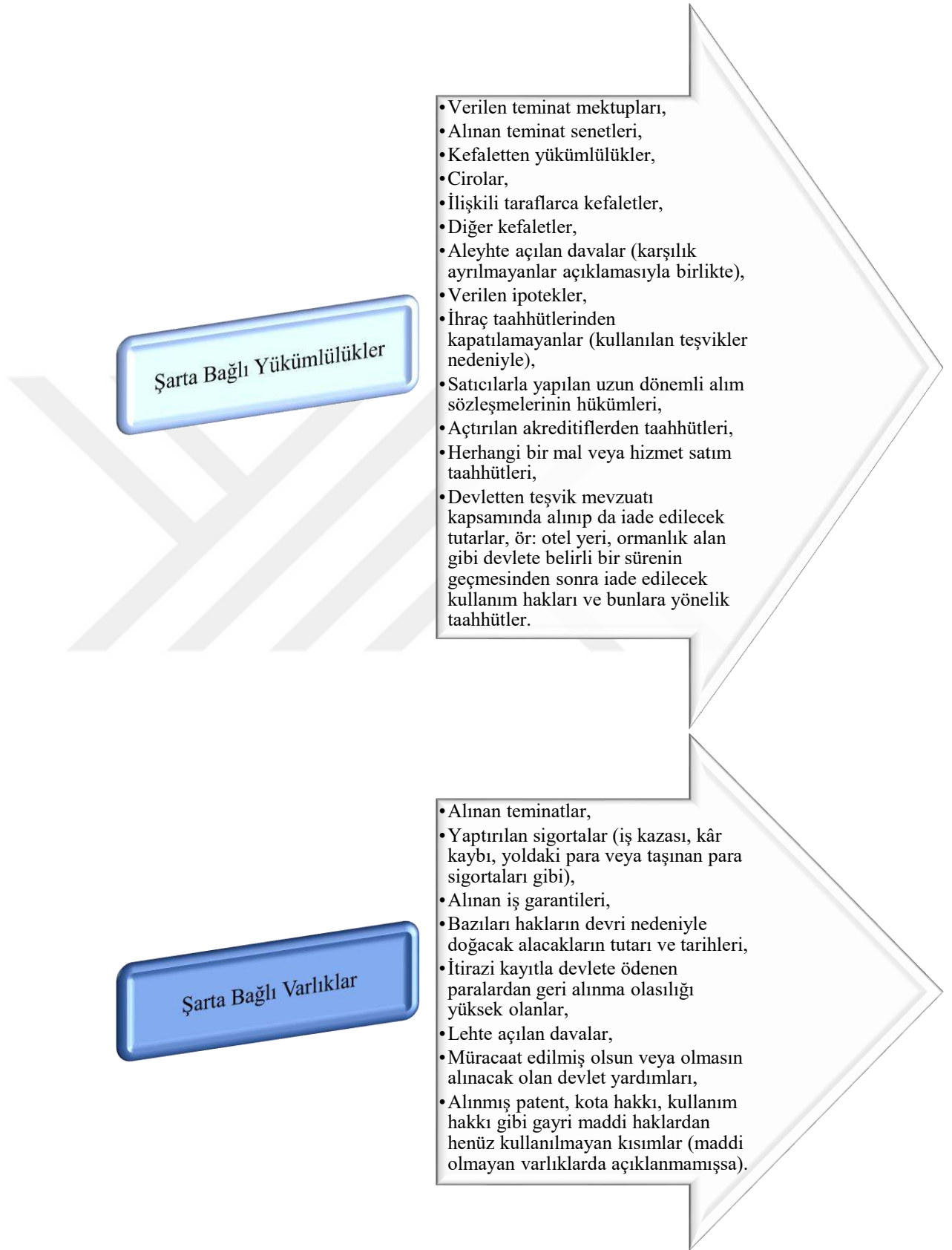
2.2.6.3 Şarta Bağlı Varlıklar

İşletmeye ekonomik kaynak girişi ihtimalinin muhtemel olması durumunda;

- Dipnotlarda söz konusu varlığın niteliği hakkında kısa bir açıklama,
- Bu varlığın muhtemel finansal etkisine yönelik bilgi verilir (Türmob,2021).

Dipnotlarda şarta bağlı yükümlülükler ve varlıklarla ilgili olarak belirtilebilecek (bulunması halinde) bilgiler aşağıdaki şekilde yer almaktadır (Örten vd., 2020: 531-532):

Şekil 6. Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar İçin Açıklanabilecek Bilgiler

2.2.7 Karşılaştırma Tablosu

Aşağıda yer alan tabloda, BOBİ FRS, TFRS ve VUK’a göre Karşılıklar, Koşullu Yükümlülükler ve Koşullu Varlıkların finansal tablolarda gösterimi özetlenmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere, BOBİ FRS ile TFRS’lerin karşılıkların muhasebeleştirilmesine yönelik tutumu benzerlik gösterirken MSUGT/VUK’a göre ise farklılık göstermektedir.

Tablo 4. Karşılıklar, Koşullu Yükümlülükler ve Koşullu Varlıkların Karşılaştırılması

	BOBİ FRS	MSUGT/ VUK	TFRS
Karşılıkların Kayda Alınması	Karşılıklar kayda alma ölçütlerini sağladıklarında muhasebeleştirilirler.	MSUGT uyarınca karşılıklar muhasebeleştirilebilir, VUK karşılıkların muhasebeleştirilmesine izin vermemektedir.	BOBİ FRS ile uyumlu.
Karşılık Tutarının Hesaplanması	Bugünkü değer ya da yapılması beklenen harcama tutarı üzerinden hesaplanarak finansal tablolara alınır.	Ödeme yapıldığında kesinleşen tutar finansal tablolara alınır.	Bugünkü değer üzerinden hesaplanarak finansal tablolara alınır.
Kıdem Tazminatının Hesaplanması	Cari dönemde ortaya çıkan kıdem tazminatı yükümlülük artışları hesaplanarak finansal tablolara yansıtılır. Çalışanların ilgili döneme ilişkin kıdeme esas ücreti üzerinden hesaplanır.	Kıdem tazminatı ödendiğinde finansal tablolara yansıtılır.	Aktüeryal hesaplama yapılarak finansal tablolara yansıtılmaktadır.
Şarta Bağlı Varlıklar	Finansal Durum Tablosunda sunulmaz. Ekonomik fayda girişi ihtimali yüksekse dipnotlarda açıklanırlar.	Şarta bağlı gelir ve kârlar için gerçekleşme ihtimali yüksek olsa bile tahakkuk yapılmaz, dipnotlarda açıklama yapılır.	BOBİ FRS ile uyumlu.
Şarta Bağlı Yükümlülükler	Finansal Durum Tablosunda sunulmaz. Ekonomik fayda çıkışı ihtimali çok düşük değilse dipnotlarda açıklanırlar.	Şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır.	BOBİ FRS ile uyumlu.

Kaynak: KGG, *Büyük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Finansal Raporlama Standardı*, Modül 19.

Aşağıda yer alan Tablo 5'te MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİ FRS'ye göre hesap planı farklılıkları gösterilmiştir.

Tablo 5. Hesap Planı Farklılıkları

MSUGT	BOBİ FRS	TMS/TFRS
Yabancı Kaynaklar	Yükümlülükler	Yükümlülükler
37. BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI 372. Kıdem Tazminatı Karşılığı 373. Maliyet Giderleri Karşılığı 379. Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	37(372-379) KARŞILIKLAR 372. Kıdem Tazminatı Karşılıkları 373. Çalışanlara Sağlanacak Diğer Faydalara İlişkin Karşılıklar 374. Gider Karşılıkları 375. Garanti Karşılıkları 376. Hizmetten Çekme, Restorasyon vb. Maliyetlere İlişkin Karşılıklar 377. Yeniden Yapılandırma Karşılıkları 378. Çevre Düzenleme Karşılıkları 379. Diğer Karşılıklar	✓ BOBİ FRS ile Uyumlu.

Kaynak: Köy, 2021: 121.

Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı'nda, mevcut durumda kullanılan Tek Düzen Hesap Planı'nda (TDHP) bulunmayan fakat standartlarda yer alan birçok yeni hesaba yer verilmiş; mevcut hesapların hesap sınıfı, hesap grubu ya da hesap kodunda da değişikliklere gidilmiştir (Önal ve Kılıç, 2019: 73-74). 37 no'lu gruptaki farklar göz önünde bulundurulduğunda yukarıda yer alan tablodan da görüleceği üzere; TMS/TFRS ve BOBİ FRS'de karşılıklar, yükümlülükler içerisinde yer alırken, MSUGT eki olan TDHP ise yabancı kaynaklarda borç ve gider karşılıkları hesap grubu içerisinde yer almaktadır.

Ayrıca 373 Maliyet Giderleri Karşılığı hesabı, taslak hesap planında 374 Gider Karşılıkları hesabında takip edilmekte ve 373, 375, 376, 377, 378 no'lu yeni

oluşturulmuş hesaplar karşılık hesapları olarak taslak hesap planında karşımıza çıkmaktadır (Kablan, 2020: 115).

Karşılıklar, BOBİ FRS 19 ve TMS 37 kapsamında muhasebeleştirme ölçütlerini gerçekleştirdiklerinde muhasebeleştirilmektedir. İhtiyatlılık kavramı uyarınca MSUGT’de muhtemel giderler ve zararlar için karşılık ayrılmaktadır.

Kıdem tazminatı karşılığı tam set TMS’de ayrı bir standartta⁴ detaylı olarak ele alınırken BOBİ FRS bölüm 19’da söz konusu karşılığa yer verilmiştir. Bakıldığında TMS ve BOBİ FRS’de kıdem tazminatının hesaplanması değişiklik göstermektedir.

BOBİ FRS kıdem tazminatını hesaplarken aktüeryal hesaplama yapmayı öngörmemekte, bunun yerine cari dönemde ortaya çıkan kıdem tazminatı artışlarını hesaplamaktadır. Şarta bağlı olaylardan kaynaklanan ve gerçekleşme ihtimali yüksek olan zararlar, kıdem tazminatı karşılığı MSUGT’de karşılık ayrılması zorunlu durumlardan olup söz konusu tazminat ödendiğinde finansal tablolara yansıtılmaktadır (Akarçay Ögüz, 2019: 195).

Şarta bağlı yükümlülüklerle ve varlıklara bakıldığında, hem TMS 37’nin hem de BOBİ FRS 19’un birbiriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Şarta bağlı yükümlülükler ve varlıklar finansal durum tablosunda yer almazlar, ekonomik fayda girişi ihtimali kuvvetli olması veya kaynak çıkışı ihtimali çok düşük olmaması halinde, finansal tablo dipnotlarında açıklanmaktadır (Kıymetli Şen ve Özbirecikli, 2018: 477).

Şarta bağlı gelir ve kârlar için MSUGT’de, gerçekleşme olasılığının yüksek olması durumu olsa dahi tahakkuk ettirilmemekte; dipnotlarda açıklama yapılmaktadır. Şarta bağlı olaylardan kaynaklı olan, gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlarsa, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılmaktadır (Doğan, 2018: 127).

⁴ TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı. Bu standarda göre aktüeryal hesaplama yapılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MSUGT, TMS/TFRS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA KARŞILIKLARIN, KOŞULLU BORÇ VE KOŞULLU VARLIKLARIN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN UYGULAMALAR

Çalışmanın diğer iki bölümünde karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların hem yasal mevzuatta hem de standartlarda yer alan hükümleri gereğince açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ise konumuzun uygulama yoluyla içeriğinin karşılaştırılması ve uygun hesap kalemlerinde sözü edilen sistemlere göre finansal tablolara yansıtılış şekilleri yer almaktadır.

3.1 Literatür Taraması

Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların TMS ile MSUGT açısından incelenmesine yönelik çok sayıda çalışma mevcuttur. Fakat BOBİ FRS açısından bakıldığında az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Literatürdeki çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Akarçay Ögüz (2007), tarafından yapılan çalışmada TMS 37ayrıntılı şekilde incelenmiş, Türkiye açısından değerlendirilerek son kısımda örneklerle desteklenmiştir.

Gersil ve Sönmez (2007), tarafından yapılan çalışmada karşılıklar, SPK Tebliği ve TMS37 kapsamında değerlendirilerek buradaki hükümler doğrultusunda muhasebe kayıt örnekleri sunulmuştur.

Yıldırım ve Karanlık (2008), tarafından yapılan çalışmada mevcut yasal düzenlemelere ve UMS-TMS 37'ye göre karşılıklar ile garanti giderleri incelenmiş ve standart doğrultusunda garanti karşılıklarının muhasebeleştirilmesi ele alınmıştır.

Özkan ve Kocamış (2011), tarafından yapılan çalışmada genel hatlarıyla karşılık kavramı ülkemiz uygulamaları ve uluslararası muhasebe standartları açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmış olup karşılıkların muhasebeleştirilmesi hükümlerine yer verilmiştir.

Çalış (2012), tarafından yapılan çalışmada karşılıklar, koşullu borçlar ve varlıkların finansal tablolara yansıtılış şekilleri örnekler yardımıyla açıklanmıştır.

Özer (2012), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 standardı ayrıntılı incelenerek karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların muhasebeleştirilmesi ve işletme performansına yönelik etkisi uygulama yoluyla gösterilmiştir.

Yükçü ve Yaşar (2013), tarafından yapılan çalışmada TMS 37’de yer alan karşılık, koşullu borç ve koşullu varlık kavramları ele alınarak, standart kapsamında tanımlanışları ve finansal tablolara alınışları örnek olaylar yoluyla anlatılmıştır.

Akça ve Gönen (2015), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 ile vergi mevzuatı karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır. Çalışmada karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıklara yönelik muhasebe uygulamaları örneklerle açıklanmıştır.

Özbek (2016), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 standardı incelenmiş ve standart kapsamında yapılan işlemlerle Türk Ticaret Kanunu ve Türk Vergi Kanunları ile karşılaştırılarak Borsa İstanbul’da işlem gören şirketlerde standardın uygulanması analiz edilmiştir.

Usul ve Keçe (2016), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 standardı ele alınmış olup temel hükümlere yer verilerek işletmelerin karşılık ayırması halinde muhasebe kayıtlarının nasıl olması gerektiği örneklerle gösterilmiştir.

Kaplan Yıldırım (2016), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 standardından bahsedilerek Türkiye’de faaliyet gösteren ve hisse senetleri Borsa İstanbul’da işlem gören ve çevresel düzenleme karşılığı ayırması gereken 53 işletmenin finansal tabloları incelenmiştir.

Tosunoğlu ve Cengiz (2019), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 incelenmiş ve Türkiye açısından değerlendirilmiş olup, standartta teorik olarak değerlendirilmiş ve örnek uygulamalar yardımıyla konu açıklanmaya çalışılmıştır.

Demir (2019), tarafından yapılan çalışmada TMS 37 incelenmiş, ayrıntılı açıklamalara değinilmiş ve örnek uygulamalarla desteklenmiş olup, muhasebeleştirilmesine yönelik bir uygulamaya yer verilmiştir.

Yıldırım (2019), tarafından yapılan çalışmada BOBİ FRS’de yer alan karşılıklara ilişkin hükümler detaylı olarak ele alınmış olup, standart uygulaması örnekler ile açıklanmıştır.

Mengüloğul ve Sevinış (2019), tarafından yapılan çalışmada karşılıklar, koşullu yükümlülükler (borç) ve koşullu varlıkların ilgili muhasebe standartları kapsamında muhasebe ve raporlaması hakkında bilgilendirme yapılması ve Türkiye’deki mevzuatta ne şekilde de alındığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.2 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada; karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların MSUGT, TMS 37 ve BOBİ FRS bölüm 19 kapsamında incelenmesi ve bu doğrultuda benzerliklerin, farklılıkların tespiti yapılarak karşılaştırılması, muhasebeleştirilmesi amaçlanmıştır.

3.3 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Karşılık konusu içerisinde bulunan; garanti karşılıkları, hizmetten çekme restorasyon vb. karşılıklar, maliyet gider karşılığı, yeniden yapılandırma karşılığı, dava karşılığı, çevre düzenleme karşılığı ve kıdem tazminatı karşılığı örneklendirilmiştir. Söz konusu örnekler çalışmanın amacı doğrultusunda karşılaştırılarak uygun muhasebe hesaplarına alınmıştır. Çalışmada, muhasebe kayıtlarında “*Tek Düzen Hesap Planı*” kullanılırken, standartlar doğrultusunda yapılan kayıtlarda ise KGK’nın yayımlamış olduğu “*Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı*” kullanılmıştır. Ayrıca koşullu borçlar ve koşullu varlıklar da örneklendirilmiştir.

3.4 Garanti Karşılıkları Uygulama Örneği

Müşterilerin beğenisini kazanmak, memnuniyetini sağlamak amacıyla yapılan garantili satışlar işletmenin de rekabet ortamındaki yerini koruyup artırması için yapılan bir nevi satış tekniğidir. Ürün için sunulan garanti hizmeti satıcı açısından katlanılması gereken, geleceğe yönelik bir gider olabilmektedir.

Ürüne dair herhangi bir sorun olması halinde belirli bir süre içerisinde meydana gelebilecek bakım-onarım, işçilik, malzeme vb. maliyetlerden alıcı tamamen muaf olmakta ve satıcı işletme tarafından karşılanmaktadır.

İleride meydana gelebilecek bu maliyetlerin gerçekleşme zamanı ve güvenilir şekilde tutarının saptanması halinde satışın gerçekleştiği dönemde kayıtlara alınması önem arz etmektedir.

Karşılık olarak finansal tablolarda gösterilecek tutar için belirsizlikler koşullara bağlı olarak farklı şekilde değerlendirilebilir. Karşılığın birden fazla sayıda kalemden

oluşması halinde, **beklenen değer** yaklaşımı kullanılarak hesaplanabilir. Ayrıca, paranın zaman değeri etkisinin önemli olması durumunda da karşılık tutarı **bugünkü değer** yaklaşımı üzerinden ölçülebilmektedir.

Sözü edilen konuya ilişkin aşağıda yer alan örneğimizde her iki yaklaşım da uygulanmış olup, sonuçlardaki farklılaşma durumu gösterilmektedir.

Örnek: Elektronik cihaz satışı yapmakta olan A İşletmesi, satmış olduğu ürünlere yönelik müşterilerden bedel almaksızın garanti sunmaktadır.

Sözleşme hükümleri doğrultusunda satış tarihi itibari ile 2 yıl içerisinde görülen her türlü üretimden kaynaklı hatalara ilişkin bakım-onarım ve işçilik maliyetleri işletme tarafından karşılanmaktadır.

Ürünlere ilişkin hasarlar küçük ve büyük olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

A İşletmesi 2019 yılı itibariyle garanti kapsamında 80.000 adet ürün satışı yapmıştır. Geçmişteki tecrübelerine dayanarak işletmenin küçük ve büyük hasarlara yönelik meydana gelebilecek beklentileri ve garanti kapsamında katlanacağı bakım onarıma dair maliyetleri aşağıda yer almaktadır (Ek maliyetleri içermemektedir.)

Hasar beklentisi:

Hatasız ürün: %68

Küçük hasarlı ürün: %24

Büyük hasarlı ürün: %8

Bakım-onarım maliyeti:

60 TL

185 TL

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlülük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlülüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

1. Beklenen Değer Yöntemine Göre:

Her üç kriterin de mevcut olduğu görülmektedir. Böyle bir durumda işletme çok sayıda benzer garanti yükümlülüklerine dair meydana gelebilecek çıkış ihtimalini bütün olarak değerlendireceğinden dolayı beklenen değer üzerinden hesaplanacaktır.

Bakım-onarım maliyetinin beklenen değeri:

$$[(80.000 \text{ birim} \times \%68 \times 0 \text{ TL}) + (80.000 \text{ birim} \times \%24 \times 60\text{TL}) + (80.000 \text{ birim} \times \%8 \times 185 \text{ TL})] = [(0 \text{ TL} + 1.152.000 \text{ TL} + 1.184.000 \text{ TL})] = 2.336.000 \text{ TL olacaktır.}$$

a) Buna göre yapılması gereken muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

760 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HS. 475 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. Karşılık ayrılması kaydı	2.336.000	2.336.000
---	-----------	-----------

Ürüne dair garanti giderleri için ayrılan karşılık, satış faaliyeti ile ilgili olması dolayısıyla 760 no'lu hesap borçlanmıştır. İşletmenin 2 yıl garantili satış yapması standartların karşılık tanımına uyum sağlamaktadır. Bu nedenle işletme tarafından 2 yıllık garanti için hesaplanan tutar Uzun Vadeli Yükümlülükler hesap sınıfında yer alan 475 no'lu hesabın alacağında izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı aşağıda gösterilmiştir;

289 ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI HS. 692 ERTELENMİŞ VERGİ GELİR-GİDER ETKİSİ HS. 2.336.000*0,22= 513.920 TL	513.920	513.920
---	---------	---------

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

760 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HS. 479 DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI HS. Karşılık ayrılması kaydı	2.336.000	2.336.000
---	-----------	-----------

MSUGT’de ise garanti karşılıklarına ilişkin ayrı bir hesap bulunmadığından 479 no’lu hesapta takip edilmiştir.

950 KKEG HS. 951 KKEG KARŞ. HS. Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı	2.336.000	2.336.000
---	-----------	-----------

Ayrılan karşılık kanunen kabul edilmeyen gider (KKEG) olduğu için nazım hesaplara alınmıştır.

- b) İşletmenin sunmuş olduğu garanti süresi 2 yıl olduğu için dönem sonunda uzun vadeli Garanti Karşılıkları hesabından kısa vadeli Garanti Karşılıkları hesabına alınmalıdır.

(TMS-BOBİ FRS)

475 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. 375 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. Yükümlülüğün vadesinin 1 yılın altına düşmesi	2.336.000	2.336.000
---	-----------	-----------

(MSUGT)

479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. Yükümlülüğün vadesinin 1 yılın altına düşmesi	2.336.000	2.336.000
--	-----------	-----------

MSUGT’de ise 479 no’lu hesapta izlenen garanti karşılıklar, vadenin 1 yılın altına düşmesi halinde 379 no’lu hesaba aktarılmıştır.

- c) Garanti süresince (2yıl) herhangi bir bakım-onarım ve iade olmaması halinde yapılması gereken muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

375 GARANTİ KARŞ. HS.	2.336.000	
644 ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER ÇEŞİTLİ GELİR VE KAZANÇ. HS.		2.336.000

İşletmenin esas faaliyeti dolayısıyla elde ettiği gelir ve kazanç (herhangi bir harcamanın olmamasından) 644 no'lu hesabın alacağına izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VER. GEL.- GİD. ETKİSİ HS.	513.920	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		513.920
2.336.000*0,22= 513.920 TL		

Herhangi bir bakım-onarım iade olmaması nedeniyle; Ertelenmiş Vergi Varlığı burada ortadan kalktığı için iptali amacıyla bu hesaba alacak, ilgili hesaba borç kaydedilmiştir.

(MSUGT)

379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS.	2.336.000	
671 ÖNCEKİ DÖNEM GELİR VE KÂRLARI HS.		2.336.000

2.yılın sonunda borç ve gider karşılıkları hesabının alacağına kullanılmayan garanti karşılığı bulunduğu varsayımıyla, bu karşılık 671 no'lu hesaba aktarılarak kapatılmıştır.

951 KKEG KARŞ. HS.	2.336.000	
950 KKEG HS.		2.336.000
Vergi ile uyum kaydının kapatılması		

d) İşletmenin garanti kapsamındaki ürünlerine ilişkin ayırdığı karşılık 2.336.000 TL olduğuna göre;

Geçmiş verilerine dayanarak garanti kapsamında 1. yıl içerisinde oluşan harcamaların %45'i kalan %55'inin 2. yılda gerçekleşeceği varsayıldığında;

d-1) Buna göre yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir;

(TMS-BOBİ FRS)

475 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. 375 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. 2.336.000*0,45= 1.051.200 TL 2019 yılı garanti gider harcama (tahmini) kaydı	1.051.200	1.051.200
---	-----------	-----------

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS. 692 ERT. VER. GEL.-GİD. ETKİSİ HS. 1.051.200*0,22= 231.264 TL	231.264	231.264
---	---------	---------

VUK'a göre gider olarak kaydedilmeyen (KKEG) tutara ilişkin Ertelenmiş Vergi Varlığı kaydı ilgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden hesaplanarak yapılmıştır.

(MSUGT)

479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 2.336.000*0,45= 1.051.200 TL 2019 yılı garanti gider harcama (tahmini) kaydı	1.051.200	1.051.200
---	-----------	-----------

950 KKEG HS. 951 KKEG KARŞ. HS. Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı	1.051.200	1.051.200
--	-----------	-----------

d-2) 2019 yılında katlanılan garanti giderine yönelik harcamalar aşağıdaki gibidir;

	İşçilik Giderleri	Malzeme Giderleri	TOPLAM
Küçük Hasarlı Ürünlerin Maliyeti	160.000 TL	250.000 TL	410.000 TL
Büyük Hasarlı Ürünlerin Maliyeti	230.000 TL	360.000 TL	590.000 TL
TOPLAM	390.000 TL	610.000 TL	1.000.000 TL

- Bu durumda yapılacak kayıt;
(TMS-BOBİ FRS)

375 GARANTİ KARŞ. HS.	1.000.000	
150 İLK MADDE VE MALZEME HS.		610.000
720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HS. /		390.000
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HS.		

Yıl içerisinde gerçekleşen toplam garanti gideri 1.000.000 TL'dir. Bunun 390.000 TL'lik kısmını işçilik gideri (direkt/endirekt) kalan 610.000 TL'lik kısmını da malzeme gideri oluşturmaktadır. Gider çeşidine göre ilgili hesaplara alınarak kaydedilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	220.000	
692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.		220.000
1.000.000*0,22= 220.000 TL		

VUK'a göre gider olarak kaydedilmeyen (KKEG) tutara ilişkin Ertelenmiş Vergi Varlığı kaydı ilgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden hesaplanarak yapılmıştır.

(MSUGT)

379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 150 İLK MADDE VE MALZ. HS. 720 DİREKT İŞÇİLİK GİD. HS. / 730 GEN. ÜRT. GİD. HS.	1.000.000	610.000 390.000
---	-----------	--------------------

950 KKEG HS. 951 KKEG KARŞ. HS. Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı	1.000.000	1.000.000
---	-----------	-----------

d-3) 2019 yılı sonu 475 no'lu hesabın kalanı 375 no'lu hesaba aktarılmıştır;

(TMS-BOBİ FRS)

475 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. 375 GARANTİ KARŞILIKLARI HS. 2.336.000-1.000.000= 1.336.000 TL Dönem sonu aktarma kaydı	1.336.000	1.336.000
---	-----------	-----------

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS. 692 ERTELENMİŞ VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS. 1.336.000*0,22= 293.920 TL	293.920	293.920
--	---------	---------

VUK'a göre gider olarak kaydedilmeyen (KKEG) tutara ilişkin Ertelenmiş Vergi Varlığı kaydı ilgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden hesaplanarak yapılmıştır.

(MSUGT)

479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 2.336.000-1.000.000= 1.336.000 TL	1.336.000	1.336.000
--	-----------	-----------

950 KKEG HS.	1.336.000	
951 KKEG KARŞ. HS.		1.336.000
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

d-4) 2020 yılı içerisinde gerçekleşen harcamalar ise şu şekildedir;

	İşçilik Giderleri	Malzeme Giderleri	TOPLAM
Küçük Hasarlı Ürünlerin Maliyeti	220.000 TL	310.000 TL	530.000 TL
Büyük Hasarlı Ürünlerin Maliyeti	290.000 TL	420.000 TL	710.000 TL
TOPLAM	510.000 TL	730.000 TL	1.240.000 TL

- Bu bilgiler doğrultusunda yapılması gereken kayıt;
(TMS-BOBİ FRS)

375 GARANTİ KARŞ. HS.	1.336.000	
150 İLK MADDE VE MALZ. HS.		510.000
720 DİREKT İŞÇİLİK GİD. HS. /		730.000
730 GEN. ÜRT. GİD. HS.		
644 ESAS FAAL. DİĞ. ÇEŞ. GELİR		
VE KAZANÇ. HS.		96.000
2.336.000-1.000.000= 1.336.000 TL		

2.yıl içerisinde gerçekleşen toplam garanti gideri 1.240.000 TL'dir. Bunun 510.000 TL'lik kısmını işçilik gideri (direkt/endirekt) kalan 730.000 TL'lik kısmını da malzeme gideri oluşturmaktadır. Gider çeşidine göre ilgili hesaplara alınarak kaydedilmiştir. Aradaki fark olan 96.000 TL ise 644 no'lu hesapta takip edilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS.	272.800	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		272.800
1.240.000*0,22= 272.800 TL		
Vergi ile uyum kaydının kapatılması		

(MSUGT)

379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS.	1.336.000	
150 İLK MAD. VE MALZ. HS.		510.000
720 DİREKT İŞÇİLİK GİD. HS. /		730.000
730 GEN. ÜRT. GİD. HS.		
671 ÖNC. DÖN. GELİR VE KÂR. HS.		96.000
2.336.000-1.000.000= 1.336.000TL		

951 KKEG KARŞ. HS.	1.240.000	
950 KKEG HS.		1.240.000
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

e) İşletme 2019 yılında üretim hatasından kaynaklı olarak satmış olduğu bir ürünü yenisini vermek amacıyla geri almıştır. Ürünün yenisi ile değiştirilmesi durumu varsayıldığında ve yeni verilen ürünün maliyetinin 12.000 TL olması durumunda yapılacak kayıt;

(TMS-BOBİ FRS)

475 GARANTİ KARŞ. HS.	12.000	
152 MAMULLER HS.		12.000
İade edilen ürünün yenisiyle değiştirilmesi kaydı		

İşletme iadeyi kabul edip yerine yeni bir ürün verdiğiinden (stoklardan ürün çıkışı olması) dolayı 152 no'lu hesap alacaklandırılmıştır.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS.	2.640	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		2.640
12.000*0,22= 2.640 TL		

Ertelenmiş Vergi Varlığının azalması (veya ortadan kalkması) halinde bu hesaba alacak, ilgili hesaba borç kaydedilmektedir.

(MSUGT)

479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS.	12.000	
152 MAMULLER HS.		12.000
İade edilen ürünün yenisiyle değiştirilmesi kaydı		

951 KKEG KARŞ. HS.	12.000	
950 KKEG HS.		12.000
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

Bugünkü Değer Yöntemine Göre:

Faiz oranının %10 olduğunu varsayalım.

Cari Dönem Karşılık Tutarı: $2.336.000 * (1 / (1 + 0,10)^2) = 1.930.578,51$ TL

İzleyen Dönem Karşılık Tutarı: $2.336.000 * (1 / (1 + 0,10)) = 2.123.636,36$ TL

Toplam İskonto Tutarı;	
$2.336.000 - 1.930.578,51 = 405.421,49$ TL	
1.Yıl Finansman Giderleri⁵	2. Yıl Finansman Giderleri
193.057,85 TL	212.363,64 TL

⁵ 1.yıl finansman giderleri içerisindeki tutar; $2.123.636,36 - 1.930.578,51 = 193.057,85$ TL

2.yıl finansman giderleri içerisindeki tutar; $405.421,49 - 193.057,85 = 212.363,64$ TL şeklinde hesaplanmıştır.

Buna göre **BOBİ FRS-TMS**'ye uygun muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

760 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. HS.	1.930.578,51	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.	193.057,85	
673 DİĞER FAİZ GİDERLERİ HS.	212.363,64	
475 GARANTİ KARŞ. HS.		2.336.000

Cari dönem karşılık tutarı 760no'lu hesapta, 1.yıl finansman gideri 780 no'lu hesapta ve 2.yıl finansman gideri tutarı 673 no'lu hesapta takip edilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	513.920	
692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.		513.920
2.336.000*0,22= 513.920 TL		

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.	212.363,64	
673 DİĞER FAİZ GİDERLERİ HS.		212.363,64

İşletmenin finansal yükümlülüklerinden kaynaklanan diğer faiz giderlerinde takip edilen tutar, yılsonunda aktarılmıştır.

3.5 Hizmetten Çekme, Restorasyon ve Benzeri Maliyetlere İlişkin Karşılıklar
Uygulama Örneği

Bazı faaliyet alanlarında şirketlerin işlerinde kullandıkları maddi duran varlıklarının yararlı ömürlerinin bitmesi halinde sökülmesi, bulunduğu alanın temizlenerek eski haline getirilmesi için restore edilmesi gerekmektedir.

Yükümlülük tutarının güvenilir şekilde tahmin edilebilmesi ve işletmelerin maddi duran varlığının yararlı ömrü sonunda sökülmesi gibi yasal yükümlülüğünün

bulunması halinde, meydana gelen bu yükümlölüklerin finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir.

Örnek: F İşletmesi kimya sektörü üzerinde faaliyet gösteren bir işletmedir. İşletme atıl olarak bekletilen arazi üzerine kimyasal üretim tesisi kurma kararı almıştır. İlerleyen tarihte işletme kamuoyu önünde, tesisin yararlı ömrü sonunda sökülmesi ve alanın yenileneceği (eski haline getirileceği) adına açıklamada bulunmuştur. Zımni kabulden kaynaklı olarak yukarıda yapılan açıklama doğrultusunda işletme, 2020 yılında 350.000 TL karşılık ayırma kararı almıştır.

İşletmenin Kurduğu Tesisin Maliyeti:	800.000 TL+%18 KDV
Yapılan Tespit Sonucu Tesisin Yararlı Ömrü:	10 yıl
İskonto Oranı:	%10

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlölük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlölüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

a) İşletmenin tesis için katlandığı maliyet banka aracılığıyla ödenmiştir.

Buna göre yapılacak muhasebe kaydı şu şekilde olacaktır;

(TMS-BOBİ FRS)- (MSUGT)

253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HS.	800.000	
191 İNDİRİLECEK KDV HS.	144.000	
102 BANKALAR HS.		944.000
MDV alımı kaydı		

b) Karşılık ayrılması kaydı;

Bugünkü Değer Formülü:
$\text{Yükümlölük İçin Katlanılacak Gider} / (1 + \text{Faiz Oranı} (\text{İskonto Oranı}))^{\text{dönem sayısı}}$

Alanı Eski Duruma Getirmenin Bugünkü Değeri:

$$350.000 / (1+0,10)^{10} = 134.940 \text{ TL}$$

(TMS-BOBİ FRS)

730 GENEL ÜRETİM GİD. HS. 476 HİZMETTEN ÇEKME, RESTORASYON VB. MALİYETLERE İLİŞKİN KARŞILIKLAR HS. Alanı eski duruma getirme maliyetlerinin bugünkü değeri kaydı	134.940	134.940
---	---------	---------

Yararlı ömrünün 10 yıl olması dolayısıyla Uzun vadeli yükümlülükler hesap sınıfında; standartlarda Hizmetten Çekme, Restorasyon vb. Maliyetlere İlişkin Karşılıklar 476 no'lu hesapta izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER.VARLIĞI HS. 692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS. 134.940*0,22=29.687 TL	29.687	29.687
---	--------	--------

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

- Bugünkü Değer Düzeltmesinin Kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS. 476 HİZ. ÇEKME, RESTORASYON VB. KARŞ. HS. 350.000 / (1+0,10) ⁹ = 148.434 TL 148.434 – 134.940 = 13.494 TL	13.494	13.494
--	--------	--------

İskonto tutarının her bir döneme düşen kısmı 780 no'lu hesapta izlenmektedir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.	2.969	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		2.969
13.494*0,22= 2.969 TL		
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

* Her dönem bitiminde işletme bu düzeltme kaydını yapmalıdır.

(MSUGT)

730 GENEL ÜRETİM GİD. HS.	35.000	
479 DIĞ. BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.		35.000

MSUGT’de ise yararlı ömrünün 10 yıl olması dolayısıyla 479 no’lu hesapta ve ilgili gider hesabında izlenmiştir.

951 KKEG KARŞ. HS.	35.000	
950 KKEG HS.		35.000
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

3.6 Maliyet Gider Karşılığı Uygulama Örneği

İşletmelerin yapmış olduğu faaliyetlerden ortaya çıkan giderler, tutar olarak kesin olmadığında işletmeler tarafından tahmin edilmektedir.

Dönemsellik kavramı gereğince, kayıtlara almak adına tahmin edilmekte olan tutar burada izlenmektedir.

Örnek: İplik üretimi gerçekleştiren B İşletmesi, 2019 yılı sonunda mali tabloların düzenleyecek olup henüz aralık ayı elektrik faturası gelmemiştir.

İşletme sayaçtan bakarak 68.000 kwh elektrik tüketimi gerçekleştirdiğini tespit ettikten sonra fatura bedelini 82.790 TL olarak hesaplamıştır.

Elektrik dağıtım şirketi tarafından enerji bedeli ile KDV için düzenlenen fatura 07/01/2020 tarihinde işletmeye ulaşmıştır fatura tutarı 99.835 TL'dir. (KDV %18)

İşletme faturanın bedelini 15/01/2020 tarihinde banka aracılığı ile ödemiştir.

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlülük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlülüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

a) Bu durumda yapılacak muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ HS.	82.790	
374 GİDER KARŞILIKLARI HS.		82.790
Fatura tahmini karşılık ayrılması kaydı		

Dönemsellik kavramı gereğince aralık ayı elektrik faturası ilgili dönemde gider olarak kaydedilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	18.214	
692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS.		18.214
82.790*0,22= 18.214 TL		

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ HS.	82.790	
373 MALİYET GİDER KARŞILIĞI HS.		82.790
Fatura tahmini karşılık ayrılması kaydı		

950 KKEG HS.	82.790	
951 KKEG KARŞ. HS.		82.790
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

b) Faturanın işletmeye ulaşması halinde yapılacak olan muhasebe kaydı;

*** İşletmenin gelen fatura tutarından daha az karşılık ayırması durumu ***

(TMS-BOBİ FRS)

374 GİDER KARŞ. HS.	82.790	
191 İND. KDV HS.	1.816	
740 HİZM. ÜRT. GİD. HS.	15.229	
385 GİDER TAHAKKUKLARI HS.		99.835
Enerji Kullanım Bedeli: $99.835 / 1.18 = 84.606$ TL		
KDV: $84.606 * 0.18 = 15.229$ TL		

Fatura geldiği için tahakkuk etmekte yani tahmini gider gerçekleşmektedir. Dolayısıyla tahmin edilen hesabın kapatılması gerekmektedir. Yani olası gider gerçekleşen gidere dönüştüğü için 374 no'lu hesap borçlandırılmıştır. Ayrıca gelen fatura tutarının altında bir tutarda karşılık ayrıldığı için eksik olan gider 740 no'lu hesapta izlenmiştir. Fatura bir sonraki dönemde ödendiği için 385 no'lu hesapta izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERTELENMİŞ VERGİ GELİR-GİDER ETKİSİ HS.	18.214	
289 ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI HS.		18.214
$82.790 * 0,22 = 18.214$ TL		
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

(MSUGT)

373 MALİYET GİDER KARŞ. HS.	82.790	
191 İNDİRİLECEK KDV HS.	1.816	
740 HİZM. ÜRT. GİD. HS.	15.229	
381 GİDER TAHAKKUKLARI HS.		99.835
Enerji Kullanım Bedeli: $99.835 / 1.18 = 84.606$ TL		
KDV: $84.606 * 0.18 = 15.229$ TL		

Fatura bir sonraki dönemde ödendiğinden 381 no'lu hesapta izlenmiştir.

951 KKEG KARŞ. HS.	99.835	
950 KKEG HS.		99.835
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

c) Faturanın ödenmesi halinde yapılacak muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

385 GİDER TAHAKKUKLARI HS.	99.835	
102 BANKALAR HS.		99.835
Faturanın ödenmesi kaydı		

(MSUGT)

381 GİDER TAHAKKUKLARI HS.	99.835	
102 BANKALAR HS.		99.835
Faturanın ödenmesi kaydı		

d) İşletmenin gelen fatura tutarından daha fazla karşılık ayırması durumunun olması halinde yapılacak olan muhasebe kaydı;

Fatura Tutarı: 72.441 TL

(TMS-BOBİ FRS)

374 GİDER KARŞ. HS.	82.790	
191 İNDİRİLECEK KDV HS.	11.050	
385 GİDER TAHAKKUKLARI HS.		72.441
740 GENEL ÜRT. GİD. HS.		21.399
Enerji Kullanım Bedeli: $72.441 / 1.18 = 61.391$ TL		
KDV: $61.391 * 0.18 = 11.050$ TL		

Olası gider tahakkuk eden gidere dönüştüğü için 374 no'lu hesap ile giderlerde kullanılacak KDV 191 no'lu hesap borçlandırılmıştır. Fazla bulunan tahmini karşılık tutarının iptali için 740 no'lu borçlu hesabı alacaklandırılmıştır.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.	15.937	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		15.937
$72.441 * 0.22 = 15.937$ TL		
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

(MSUGT)

373 MALİYET GİD. KARŞ. HS.	82.790	
191 İND. KDV HS.	11.050	
381 GİDER TAHAKKUKLARI HS.		72.441
740 GENEL ÜRT. GİD. HS.		21.399
Enerji Kullanım Bedeli: $72.441 / 1.18 = 61.391$ TL		
KDV: $61.391 * 0.18 = 11.050$ TL		

951 KKEG KARŞ. HS.	72.441	
950 KKEG HS.		72.441
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

e) Faturanın ödenmesi halinde yapılacak muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

385 GİDER TAHAKKUKLARI HS.	72.441	
102 BANKALAR HS.		72.441
Faturanın ödenmesi kaydı		

(MSUGT)

381 GİDER TAHAKKUKLARI HS.	72.441	
102 BANKALAR HS.		72.441
Faturanın ödenmesi kaydı		

3.7 Yeniden Yapılandırma Karşılıkları Uygulama Örneği

İşletme tarafında bir değişikliğe gidilmesi halinde meydana gelmesi beklenen yükümlülüklerle ilişkin ayrılan karşılıklar burada takip edilmektedir.

Örnek: L Deri A.Ş. Uşak, Bursa ve İstanbul’da faaliyet göstermektedir. Uşak’ta deri ürünler için üretim fabrikası, İstanbul ve Bursa’da satış mağazaları bulunmaktadır. Üretimi gerçekleşen ürünler de diğer iki şubesinde bulunan satış mağazalarına gönderilerek müşterilere sunulmaktadır.

L Deri A.Ş. tarafından 07/02/2019 tarihinde toplantı gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantıda, 7 ay sonra Bursa’daki şubesinde bulunan satış mağazasının kapatılmasına ve buradaki faaliyetlerinin İstanbul şubesindeki faaliyetlerle birleştirilerek devam edilmesi gerektiğine dair karar verilmiştir.

Şirket, Bursa’daki faaliyetini sona erdirmek amacıyla detaylı ve resmi bir planlama hazırlamıştır. Plan, yönetim kurulu toplantısında onaylanarak karara bağlanılmıştır. Devam eden süreçte alınan karar neticesinde etkilenecek olanlara yani müşterilere ve işten çıkarılacak olan personellere açıklanarak bildirilmiştir.

Şirket bu netice doğrultusunda 350.000 TL karşılık ayırma kararı almıştır.

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlülük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlülüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

a) Bu durumda işletmenin yapacağı muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

760 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİD. HS.	350.000	
377 YENİDEN YAPILANDIRMA KARŞILIKLARI HS.		350.000
Karşılık ayrılması kaydı		

Ayrılan karşılık satış faaliyetiyle ilgili olduğundan dolayı, ilgili karşılık 760 no'lu hesapta, yeniden yapılandırmaya ilişkin karşılıklar standartlarda 377 no'lu hesapta takibi yapıldığı için bu hesap alacakta izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	77.000	
692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.		77.000
350.000*0,22= 77.000 TL		

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

760 PAZ. SAT. VE DAĞ. GİD. HS.	350.000	
379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.		350.000
Karşılık ayrılması kaydı		

950 KKEG HS.	350.000	
951 KKEG KARŞ. HS.		350.000
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

b) İşletme taşınma sonrasında 280.000 TL tutarında masrafa katlandığı varsayıldığında yapılması gereken kayıt;

(TMS-BOBİ FRS)

377 YENİDEN YAPILANDIRMA KARŞ. HS.	350.000	
102 BANKALAR HS.		280.000
644 ESAS FAAL. DİĞ. ÇEŞ. GELİR VE KAZANÇ. HS.		70.000

Banka aracılığıyla ödenen ve yeniden yapılandırma için ayrılan karşılık tutarının fazla olması sonucunda kalan 70.000 TL 644 no'lu hesapta izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.	61.600	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		61.600
280.000*0,22= 61.600 TL		
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

(MSUGT)

379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.	350.000	
102 BANKALAR HS.		280.000
671 ÖNC. DÖN. GELİR VE KÂR. HS.		70.000

Yeniden yapılandırma için ayrılan karşılıktan daha az ödeme gerçekleşmesi durumu mevcut olduğundan 671 no'lu hesapta takip edilmiştir.

951 KKEG KARŞ. HS.	70.000	
950 KKEG HS.		70.000
Vergi ile uyum kaydının kapatılması kaydı		

3.8 Dava Karşılıkları Uygulama Örneği

İşletmeler, çeşitli sebeplerden dolayı dava aşamasına gelmiş yükümlülükler ile karşılaşabilirler. İşletmenin aleyhine açılmış olan ya da ileride açılma ihtimali yüksek olan davaların dikkate alınması gerekmektedir. Davalara ilişkin karşılıklar ayrılırken, bu davaların kaybedilme ihtimali ve kaybedildiğinde katlanılması gereken sonuçlar işletmenin avukatlarınca değerlendirilmekte ve buna göre karşılık ayrılmaktadır.

Örnek: D A.Ş. otomotiv sektöründe yer almakta ve motorlu taşıt üretmektedir. Bu üretime yönelik malzeme teminini K Demir Çelik Sanayi A.Ş. ile 2020 yılında yaptıkları sözleşme doğrultusunda sağlayacaktır.

İlerleyen dönemde K Demir Çelik Sanayi A.Ş. sözleşme şartlarını yerine getirmemiştir. Bunun sonucu olarak D A.Ş., karşı şirketin aleyhine 500.000 TL tutarında tazminat davası açmıştır.

Davanın kaybedilme ihtimali, şirket avukatlarının görüşleri alınarak ve diğer benzer özellikteki davalar da incelenerek dava seyrinin, yüksek ihtimalle kaybedileceği gerekçesiyle karşılık ayrılmasına karar verilmiştir.

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlülük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlülüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

a) K Demir Çelik Sanayi A.Ş.'nin yapacağı muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

659 DİĞER FAAL. ÇEŞ. GİD.VE ZARAR. HS.	500.000	
379 BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.		500.000
Karşılık ayrılması kaydı		

Tazminat tutarının ödemesine neredeyse kesin gözüyle bakıldığı için muhasebeleştirilmeli; 1 yıl içerisinde gerçekleşecek bu yükümlülükler için ayrılan

karşılık tutarları MSUGT ve standartlarda 379 no'lu hesabın alacağında izlenmektedir. 379 no'lu hesabına karşılık 659 no'lu hesapta ayrılan karşılık giderleştirilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	110.000	
692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS.		110.000
500.000*0,22=110.000 TL		

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

659 DİĞ. OL. GİD. VE ZARAR. HS.	500.000	
379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.		500.000
Karşılık ayrılması kaydı		

950 KKEG HS.	500.000	
951 KKEG KARŞ. HS.		500.000
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

b) Dava sonuçlanmış ve 470.000 TL olarak ödeme yapılması kararına varılmıştır, işletme tutarı banka aracılığıyla ödemiştir. Bu durumda işletmenin yapacağı fark hesabı ve ödemeler şu şekilde muhasebeleştirilecektir;

(TMS-BOBİ FRS)

379 BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.	500.000	
102 BANKALAR HS.		470.000
644 ESAS FAAL. DİĞ. ÇEŞ.		
GELİR VE KAZANÇ. HS.		30.000

379 no'lu hesap borçlu kısma yazılarak kapatılmış olup, tutar 102 no'lu hesaptan ödendikten sonra kalan (fazla ayrılmış) yükümlülük tutarı 649 no'lu hesabın alacağında takip edilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.	103.400	
289 ERT. VER. VARLIĞI HS.		103.400
470.000*0,22= 103.400 TL		

(MSUGT)

379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.	500.000	
102 BANKALAR HS.		470.000
671 ÖNCEKİ DÖN. GEL. VE KÂR. HS.		30.000

Borç ve gider karşılıkları hesabının alacağında kullanılmayan(fazla karşılık ayrılması) tutar 671 no'lu hesaba aktarılarak kapatılmıştır.

952 VERGİYE TABİ OLM. GEL. VE MAT. İND. DİĞ. TUT. HS.	30.000	
953 VER. TABİ OLM. GEL. VE MATRAH. İND. DİĞ. TUT. ALACAKLI HS.		30.000

Ödemenin yapıldığı dönemde ödenen tazminat matrahtan indirilebilir.

3.9 Çevre Düzenleme Karşılıkları Uygulama Örneği

Çevreyle ilgili düzenlemeler, çevresel atıkların temizlenmesi ve çevrenin korunmasına yönelik gereken önlemlerin alınması gerektiği ülkemizde kanun ve yönetmeliklerde yer almaktadır.

İşletmelerin yasalara aykırı şekilde çevreye vermiş olduğu tahribatlardan doğan cezalara ve tazminatlara karşılık ayırması şarttır. Ancak ticari baskılardan veyahut yasal düzenlemelerden kaynaklı olarak gelecekteki faaliyetlerini sürdürebilmesi için yapacağı harcamalara yönelik herhangi bir karşılık ayırmayacaktır.

Örnek: Z A.Ş. kimyasal madde üretimi gerçekleştirmekte olan bir fabrikadır. Fabrika üretim süresi esnasında geçmişte, faaliyet sahasında atık olarak meydana gelen yağ ve kimyasalların etrafa dökülmesi sebebiyle çevreye zarar vermiştir. 31.12.2019’da çevreye verilen zarara yönelik bilirkişi görüşleri neticesinde işletmenin; %40 ihtimalle 70.000 TL, %60 ihtimalle de 30.000 TL tutarında bir ceza alacağı düşünülmektedir. 31.12.2020’de ise %40 ihtimalle 100.000 TL, %60 ihtimalle 60.000 TL tutarında ceza ödeyeceği kanaatindedir (Iskonto oranı: %5).

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlülük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlülüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

- a) İşletmenin yüksek ihtimalle ceza alacağı düşünüldüğünden dolayı ayrılacak karşılığın ölçümü şu şekilde olacaktır;

Yükümlülüğün tahmini tutarı:	$(70.000 \text{ TL} * 0,40) + (30.000 \text{ TL} * 0,60) = 46.000 \text{ TL}$
Bugünkü değeri:	$46.000 \text{ TL} / (1,05)^2 = 41.723,36 \text{ TL}$

(TMS-BOBİ FRS)

730 GENEL ÜRT. GİD. HS.	41.723,36	
478 ÇEVRE DÜZENLEME KARŞILIKLARI HS.		41.723,36

Yükümlülüğün tahmini tutarının bugünkü değeri üzerinden karşılığının muhasebeleştirilmesinde, MSUGT’de 479 (sürecin 2 yıl süreceği düşünülmesi) no’lu hesapta izlenirken, Standartlarda ise uzun vadeli çevre düzenleme karşılıkları 478 no’lu hesabın alacağında izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	9.179,14	
692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS.		9.179,14
41.723,36*0,22=9.179,14 TL		

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

730 GENEL ÜRT. GİD. HS.	46.000	
479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS.		46.000
950 KKEG HS.	46.000	
951 KKEG KARŞ. HS.		46.000
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

- b) 31.12.2020'deki finansal tablolarını düzenlerken işletmenin yeniden bilgilerini gözden geçirmesi halinde ölçümü;

Yükümlülüğün tahmini tutarı:	$(100.000 \text{ TL} * 0,40) + (60.000 \text{ TL} * 0,60) = 76.000$
Bugünkü değeri:	$76.000 \text{ TL} / (1,05)^2 = 72.381 \text{ TL}$
Yükümlülüğün tahmini artışı:	$72.381 - 41.723,36 = 30.657,64 \text{ TL}$
Ödenmesinin yaklaşmasından dolayı yükümlülükte meydana gelen artış:	$(41.723,36 * 1,05) - 41.723,36 = 2.086,17 \text{ TL}$
Karşılık tutarındaki artış:	$30.657,64 - 2.086,17 = 28.571,47 \text{ TL}$

Buna göre 31.12.2019'de yapılacak muhasebe kaydı;

(TMS-BOBİ FRS)

730 GENEL ÜRT. GİD. HS.	28.571,47	
780 FİNANSAMAN GİD. HS.	2.086,17	
478 ÇEVRE DÜZENLEME KARŞILIKLARI HS.		30.657,64

İskonto tutarının her bir döneme düşen kısmı (2.086 TL) finansman gideri olarak muhasebeleştirilirken; yeni bilgiler nedeniyle tahminde meydana gelen değişiklik (28.572 TL) genel üretim gideri olarak muhasebeleştirilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	6.775	
692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ HS.		6.775
30.657,64*0,22= 6.775 TL		

(MSUGT)

730 GENEL ÜRT. GİD. HS.	30.000	
479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS.		30.000
76.000- 46.000= 30.000 TL		

950 KKEG HS.	30.000	
951 KKEG KARŞ. HS.		30.000
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

c) Yükümlülüğün vadesinin 1 yılın altına düşmesinin kaydı;

(İşletmenin 2020 yılındaki finansal tablosunda raporlayacağı yükümlülük tutarı; 72.381 TL'dir)

(TMS-BOBİ FRS)

478 ÇEVRE DÜZENLEME KARŞILIKLARI HS. 378 ÇEVRE DÜZENLEME KARŞ. HS.	72.381	72.381
---	--------	--------

31.12.2020’de; işletme yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla gereken tutarın bugünkü değerini 72.381 TL olarak belirlediğine göre, 31.12.2019’daki finansal tablosunda 41.723 TL olarak raporladığı tutarı 72. 381 TL olarak kayıtlara almalıdır.

(MSUGT)

479 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞILIKLARI HS. 379 DİĞ. BORÇ VE GİD. KARŞ. HS.	76.000	76.000
---	--------	--------

3.10 Kıdem Tazminatı Karşılığı Uygulama Örneği⁶

Kıdem tazminatı, 4857 sayılı İş Kanunu’ndaki koşulların gerçekleşmiş olması durumunda işçiye ödenmesi gereken faydadır. İşçi çalıştıkça kıdem tazminatı yükümlülüğü de doğmaktadır. Bu yükümlülük hesaplanarak finansal tablolara alınmalıdır. Söz konusu tazminat karşılığı, TMS 19 kapsamında detaylı aktüeryal hesaplamalar yapılarak muhasebeleştirilmekteyken, BOBİ FRS 19 kapsamında, işletmenin iş gücü devir hızı ve geçmiş senelerdeki gerçekleşen kıdem tazminatları gibi faktörler göz önünde bulundurularak, çalışanların ilgili dönemdeki kıdeme esas ücreti üzerinden hesaplanan, cari dönemde meydana çıkan kıdem tazminatı yükümlülük artışları giderleştirilir. Kıdem tazminatının bir gider kalemi olabilmesi için; çalışanın işten gerekli koşullar çerçevesinde ayrılması gerekmekte bunun sonucu muhasebenin dönemsellik ve ihtiyatlılık kavramları doğrultusunda da karşılık ayırmak gerekmektedir.

Konuya ilişkin iki örnek bulunmaktadır. Örneklerde kıdem tazminatı tavan tutarları dikkate alınmış olup, 1. örnek bu tutarın altında, 2. örnek ise bu tutarın üstündeyken yapılması gereken hesaplama gösterilmiştir.

⁶ Kıdem Tazminatları, TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı çerçevesinde aktüeryal hesaplama yapılarak finansal tablolara yansıtılmaktadır. BOBİ FRS’de ayrı olarak ele alınmamış ve bölüm 19 içerisinde bulunmaktadır.

ÖLÇÜTLER	
Geçmiş bir olaydan kaynaklı olan mevcut bir yükümlülük mü?	✓
İşletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı muhtemel mi?	✓
Yükümlülüğün tutarı güvenilir olarak tahmin edilebiliyor mu?	✓

- 1. Örnek:** H İşletmesi, 2019 yılı aralık ayında yönetim bölümü için personel alımı yapmış ve Ali Bey aralık sonunda işe başlamıştır.

2020 yılı sonu itibariyle personelin aylık;

	TUTAR	AYLIK HESAPLAMA
Brüt ücreti	3.750 TL	3.750 TL
Yol Yardımı	330 TL	330 TL
Yemek Yardımı	440 TL	440 TL
Yıllık İkramiye (2 kez)	1.200 TL	$(2 \times 1200) / 12 = 200$ TL
Yakacak Yardımı	960 TL	$960 / 12 = 80$ TL
Erzak Yardımı	840 TL	$840 / 12 = 70$ TL
GİYDİRİLMİŞ TUTAR:		4.870 TL

İşine devam etmekte olan Ali Bey için 2021 yılı sonu itibariyle aylık;

	TUTAR	AYLIK HESAPLAMA
Brüt ücreti	4.000 TL	4.000 TL
Yol Yardımı	360 TL	360 TL
Yemek Yardımı	460 TL	460 TL
Yıllık İkramiye (2 kez)	1.260 TL	$(2 \times 1.260) / 12 = 210$ TL
Yakacak Yardımı	1200 TL	$1.200 / 12 = 100$ TL

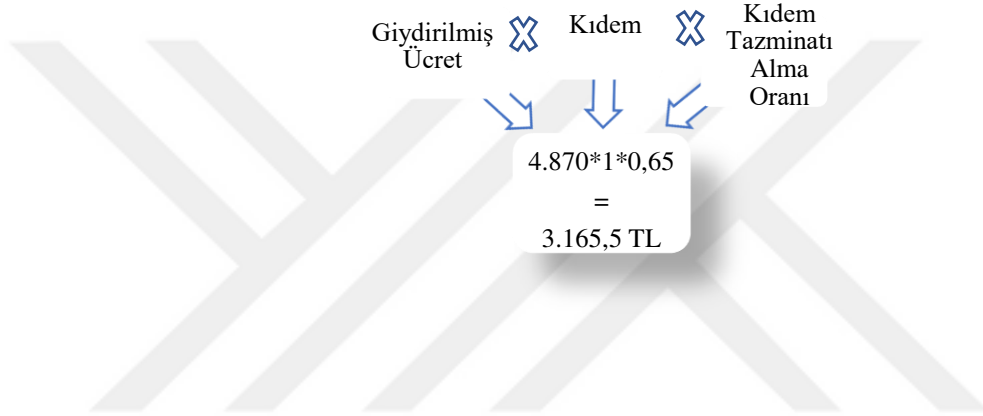
Erzak Yardımı	960 TL	960/12= 80 TL
GIYDIRILMIŞ TUTAR:		5.210 TL

Önceki senelerde işten ayrılmış olan personellerin ortalama %35'inin kıdem tazminatı almadan ayrılmış olduğu görülmektedir.

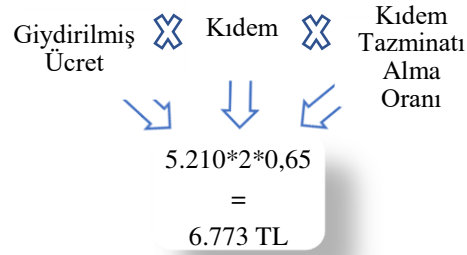
Buna göre kıdem tazminatı ücretlerinin hesaplaması;

(BOBİ FRS)

2020 yılı;

2021 yılı;

a) İşletmenin yapması gereken muhasebe kaydı;⁷

⁷ Diğer bir kaydetme yöntemi ise, (5210*0,65) 3.386,5 TL'si faaliyet gideri, 221 TL' de diğer esas faaliyet gideri şeklinde muhasebeleştirilebilir.

(BOBİ FRS)

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	3.607,5	
472 KIDEM TAZMİNATI		
KARŞILIKLARI HS.		3.607,5

Sonraki hesap dönemlerinde ödenmek üzere ayrılan kıdem tazminatı 472 no'lu hesaba karşılık olarak 770 no'lu hesaba kaydedilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	794	
692 ERT. VERGİ GEL.- GİD. ETKİSİ HS.		794
3.607,5*0,22= 794 TL		

VUK'a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

2020 yılı;

Giydirilmiş Ücret

Kıdem

$$\begin{array}{r} 4.870 \times 1 \\ = \\ 4.870 \text{ TL} \end{array}$$

2021 yılı;

Giydirilmiş Ücret

Kıdem

$$\begin{array}{r} 5.210 \times 2 \\ = \\ 10.420 \text{ TL} \end{array}$$

(MSUGT)

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	5.210	
681 ÖNC. DÖN. GİD. VE ZARAR. HS.	340	
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞ. HS.		5.550

950 KKEG HS.	5.550	
951 KKEG KARŞ. HS.		5.550
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

2. **Örnek:** G A.Ş.'ye iş başvurusu yapan Ege Bey, 10.10.2016'da pazarlama departmanında çalışmaya başlamıştır. Şirketin 31.12.2021'deki personele ödemiş olduğu brüt ücret 8.500 TL'dir. Bununla beraber, Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen 2021 yılı 2. yarısından (01.07.2021-31.12.2021) itibaren kıdem tazminatı tavan miktarı 8.284,51 TL'dir.

Personel ücreti 8.500 TL olmasına karşın işten 31.12.2021'de ayrılması halinde hak ettiği kıdem tazminatı tutarı, belirlenmiş olan tavan miktar (8.284,51 TL) üzerinden hesaplanacaktır.

Personelin 6 yıllık toplam kıdem tazminatı karşılığı;

8.284,51 TL	×	6 yıl	=	49.707,06 TL
-------------	---	-------	---	--------------

1 yıl önceki tutar;⁸

7.117,17 TL	×	5 yıl	=	35.585,85 TL
-------------	---	-------	---	--------------

Aralarındaki fark				14.121,21 TL
-------------------	--	--	--	--------------

⁸ 01.07.2020-31.12.2020 tarihleri arasında Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen kıdem tazminatı tavan miktarı 7.117,17 TL'dir.

2021’de meydana gelen bu artışın;

-8.284,51 TL’lik bölümü personelin 1 yıllık kıdeminden,

-5.836,70 TL’lik bölümü ise 2016-2021 yıllarındaki karşılığın 2021 yılı kıdeme tazminatı tavan miktarına göre düzenlemesinden dolayıdır.

a) Bu durumda yapılması gereken muhasebe kaydı şu şekildedir;

(BOBİ FRS)

760 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. HS.	8.284,51	
654 ESAS FAAL. DİĞER ÇEŞİTLİ GİD. VE ZARARLAR HS.	5.836,70	
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI HS.		14.121,21

BOBİ FRS’de, toplam kıdem tazminatındaki azalış 654 no’lu hesapta izlenmiştir.

Ertelenmiş Vergi Varlığına İlişkin Düzeltme Kaydı;

289 ERT. VER. VARLIĞI HS.	3.107	
692 ERT. VERGİ GEL.-GİD. ETKİSİ. HS.		3.107
14.121,21*0,22= 3.107 TL		

VUK’a göre söz konusu giderler kaydedilmediği (KKEG) için Ertelenmiş Vergi Varlığı meydana gelmektedir. İlgili yıla ait Kurumlar Vergisi Oranı üzerinden kayıtlara alınmıştır.

(MSUGT)

760 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. HS.	8.284,51	
681 ÖNC. DÖN. GİD. VE ZARAR. HS.	5.836,70	
472 KID. TAZM. KARŞ. HS.		14.121,21

Cari raporlama dönemine ilişkin kıdem tazminatı yükümlülüğü ilgili işletme fonksiyonuna ait gider kaleminde gösterilirken; toplam kıdem tazminatındaki azalışı MSUGT’de bu tutar 681 no’lu hesapta izlenmektedir.

950 KKEG HS.	14.121,21	
951 KKEG KARŞ. HS.		14.121,21
Ayrılan karşılıklar KKEG olduğu için Nazım Hesaplarda takip edilmesi kaydı		

b) 31.12.2021 tarihinde 1475 sayılı İş Kanunu'nun kıdem tazminatına yönelik hükümleriyle, 4857 sayılı İş Kanunu'nun ilgili maddeleri gereği işten ayrılması durumunda, ödeme yapılması durumundaki kayıt;

(BOBİ FRS) - (MSUGT)

472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI HS.	14.121,21	
372 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI HS.		14.121,21

Kıdem tazminatı ödemesi yapılacağı için Uzun Vadeli Yükümlülükler hesap sınıfında yer alan 472 no'lu hesaptan 372 no'lu hesaba aktarılmıştır.

- Kıdem tazminatı tutarı için Damga Vergisi kesintisi yapıldıktan sonra kalan tutar personele ödenmiştir. (Damga Vergisi = 0.00759)

(BOBİ FRS)

372 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI HS.	14.121,21	
335 PERSONELE BORÇLAR HS.		14.014,03
362 SORUMLU SIFATIYLA ÖDENECEK VERGİLER HS.		107,18

Ödeme yapılacağı için kıdem tazminatı üzerinden alınan damga vergisi tutarı hesaplanarak 362/360 no'lu hesaplarda izlenmiş olup, personele ödenecek tutar ise 335 no'lu hesapta izlenmiştir.

(MSUGT)

372 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI HS.	14.121,21	
335 PERSONELE BORÇLAR HS.		14.014,03
360 ÖD. VER. VE FON. HS.		107,18

3.11 Koşullu Borçlar Uygulama Örneği

Koşullu Borçlar, ileride meydana çıkabilecek gerçek olan bir yükümlülüğü üstlenme taahhüdüdür. Koşullu borçlar kaydedilmezler, sadece dipnotlarda açıklanmaktadırlar. Eğer yükümlülükle alakalı kaynak çıkışı ihtimali çok çok düşük ise dipnotlarda da yer verilmesine gerek yoktur.

Isıtma ve havalandırma cihazları satışı yapan X Firması, Y İşletmesine 2020 yılında meydana gelebilecek hasarlara yönelik garanti kapsamında ürün satışı yapmıştır. İlerleyen tarihte Y İşletmesi satın aldığı cihazların hatalı olması sebebiyle X firmasına bunu belirtmiştir. Firma, sattığı cihazları geri alamayacağını yazılı olarak karşı işletmeye bildirmiş ve bunun üzerine Y İşletmesi tazminat talebi sebebiyle dava açmıştır. X Firması'nın 31.12.2020 tarihi itibarıyla finansal tabloları hazırlanırken, firma avukatları dava sonucunda herhangi bir ödemenin gerekmediğini düşünmektedirler. Yani ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkmasının muhtemel olmaması dolayısıyla firma karşılık ayırmayacaktır fakat böyle bir koşullu borcun olduğu dipnotlarda açıklanmalıdır.

31.12.2021 tarihinde X Firması'nın finansal tabloları hazırlanırken; firma bu davaya yönelik avukatları ile tekrardan bir görüşme sağlaması ve avukatlarca dava seyrinin firma aleyhine sonuçlanacağı kararına varılması halinde firma karşılık ayıracaktır.

3.12 Koşullu Varlıklar Uygulama Örneği

Koşullu varlıklar, beklenmedik ve işletme kontrolünde olmayan olaylardan kaynaklanan, ekonomik fayda girişi olasılığı olan varlıklardır. Koşullu varlıkların tahakkuk edilmesi, hiçbir zaman sahip olunamayacak bir gelirin muhasebeleştirilmesi sonucunu doğurabileceğinden, bu varlıklar kayıtlara alınmamaktadır. Fakat gelirin gerçekleşme olasılığının hemen hemen kesin olması halinde bahsedilen varlık, koşullu varlık değildir ve tahakkuku yapılmalı yani finansal tablolara yansıtılmalıdır.

P Gıda Lojistik ve Dış Tic. A.Ş. yaş meyve sektöründe faaliyet gösteren bir işletme olup üzüm üretimi yapmakta ve kontrollü olarak da meyve üretmektedir. İşletmenin ziraat mühendislerinin gözetiminde gerçekleştirilen üretimlerde, değişik hastalıklara ve zararlılara yönelik kullandıkları zirai ilaçlar, M Zirai İlaç ve Gübre Bayiinden satın alınmıştır.

2021 yılı raporlama döneminde P işletmesi M işletmesine almış oldukları zirai ilaçların bağlara zarar vermesinden dolayı dava açmıştır. P işletmesinin avukatları, mahkeme tarafından 180.000 TL tutarında tazminat elde edileceği kanaatindedir.

Mevcudiyeti davanın sonucuna bağlı olduğu için bu muhtemel varlık kayıtlara alınmamış olup dipnotlarda bilgilendirme yapılmıştır.

Dava seyrinin P işletmesi lehine sonuçlanmış olması halinde ise artık ilgili varlık koşullu varlık olmaktan çıkar ve işletmenin finansal tablolara yansıtması gerekmektedir.

SONUÇ

İşletmelerin sağlıklı, çağdaş muhasebe teorisine uygun kayıtlar tutması ve maliyet kontrolü gerçekleştirmeleri önemli olmakla birlikte geçmişte meydana gelen bazı yükümlülüklerin hemen kaynak çıkışı gerektirmemesi, finansal durumlarını uzun vadede etkilemektedir. İhtiyatlılık ilkesi gereğince işletmeler, ileride ortaya çıkacak muhtemel riskler için karşılık ayırmalı, gereken tedbirleri almalıdır. İleride ortaya çıkabilecek muhtemel zararlar adına karşılık ayrılarak finansal tablolara yansıtılması; karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıklara yönelik bilgilere dipnotlarda yer verilmesi, finansal tabloların doğruluğu, güvenilirliği ve kullanıcıların karar almasında oldukça önemlidir. Standartlar; karşılıkların belirlenmesi, ölçülmesi ve finansal tablolarda sunulması için getirilen hükümler, bu alanda geçmişte var olan belirsizliği azaltmakta dolayısıyla da varlıkların, borçların ve dönem karının/zararının gerçek değeriyle gösterilmesini amaçlamaktadır.

TMS’de karşılıklara yönelik hükümler TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardında düzenlenmiştir. Bağımsız denetime tabi olan fakat TMS/IFRS uygulamayan işletmeler için KKGK tarafından yayınlanan BOBİ FRS uygulaması 01/01/2018 itibari ile başlamıştır. BOBİ FRS bölüm 19 içerisinde Karşılıklar Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar düzenlenmiş olup 19.4 paragrafında ve 37 no’lu TMS’nin 10. paragrafında karşılıklar; “*gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülük*” şeklinde tanımlanmıştır. Ülkemizde ise bahse konu olan kavram daha çok amortisman, varlıklarda değer düşüklüğü, şüpheli ticari alacaklardan kaynaklı olarak ayrılan karşılıklar için kullanılmaktadır. Burada standartlarla ülkemiz muhasebe sisteminde farklılık olduğu göze çarpmakta bu da ülkemizde borç karşılığı kavramına yeteri kadar yer verilmediğini göstermektedir.

TMS 37 standardı ve BOBİ FRS bölüm 19’da görüldüğü üzere üç ayrı terim mevcuttur. Karşılıklar ve koşullu borçlar işletmenin yükümlülükleri ile ilgilidir, koşullu varlıklar ise işletmenin muhtemel varlıkları ile ilgilidir. Karşılıklar, işletmenin finansal tablolarında yer alırken, koşullu borçlar ve koşullu varlıklar finansal tablo açıklamalarında yani dipnotlarda yer almaktadır. Karşılıklara hem yasal mevzuatımızda hem de standartlarda yer verilmiş olup standartlarda kapsamlı şekilde ele alındığı görülmektedir.

Karşılık; “gerçekleşme zamanı ve tutarı belli olmayan yükümlülük” ve bu yükümlülük ise karşılığı doğuran olaydır. Standartlar yükümlülüğü şu şekilde ifade etmektedir; geçmiş olaylardan kaynaklanan ve yerine getirilmesi halinde işletmeden kaynakların çıkışını gerektiren mevcut yükümlülüktür. İşletme veya işletme yönetimi, herhangi bir konuda yükümlülüğün olup olmadığına dair karar veremediğinde standartlar bu süreçte, yükümlülüğün olma ihtimali, olmama ihtimalinden daha fazlaysa yükümlülüğün varmış gibi kabul edilmesi yönünde hareket edilmesini öngörmektedir. Böylece, yükümlülük olması halinde artık karşılık olma ihtimali de var demektir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi haricinde bir başka seçeneğin olmaması sorumluluk doğuran olaydır. Sorumluluk doğuran olaylar iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

Birincisi **hukuki kabul**; işletmenin kanunen zorunlu olduğu yükümlülüklerdir. Bir diğeri de **zımni kabul**den kaynaklı sorumluluk doğuran olaydır. Bu da işletmenin veya işletme yönetiminin geçmiş yıllardaki uygulamalarından, yayınlamış olduğu politikalarından veya açıklamalarından doğmaktadır.

Karşılığın gerçekleşebilmesi için üç şart mevcuttur; ilki, geçmiş olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğün (hukuki ya da zımni) olmasıdır. Diğerleri ise ekonomik fayda çıkışının muhtemel olması ve güvenilir tahmindir. Yani ödeyeceğimiz yükümlülük tutarının ne kadar olduğu ya da ne kadara tekabül ettiği, kaynak çıkışı gerektirdiğinin tahmin edilebiliyor olması gerekir. Karşılığın yerine gelmesi için bu üç şartın aynı anda gerçekleşmesi halinde karşılık ayrılması gerekmektedir.

Karşılık, bilanço tarihinde yükümlülüğün yerine getirilmesi veya üçüncü taraflara devredilmesi halinde, işletmenin ödeyeceği tutar üzerinden ölçülmektedir. Finansal tablolara yansıtılacak olan karşılık tutarının belirlenmesi evresinde, riskler ve belirsizlikler de göz önünde tutulmalı; ayrıca, paranın zaman değerinin etkisinin önemli olması durumunda, karşılık tutarının bugünkü değerine indirgenmesi gerekmektedir. Standart için, karşılık tutarı belirlenirken kullanılacak yöntemler, beklenen değer yöntemi, gerçekleşme olasılığı en yüksek sonuç yöntemi ve bugünkü değer yöntemidir. BOBİ FRS bölüm 19’da da karşılıklar, muhasebeleştirme ölçütlerini sağladıkları zaman muhasebeleştirilmektedir. Karşılık tutarı burada ayrıca beklenen harcama tutarı yöntemi kullanılarak da hesaplanabilmektedir.

TMS 37 no'lu standartta karşılıkların kullanımlarının nasıl olması gerektiği, yeniden yapılandırma ve dipnotlarda yer verilmesi gereken açıklamalara yönelik detaylı bir bilgilendirme mevcutken, BOBİ FRS'de bu konulara değinilmemiştir. Yeniden yapılandırma karşılıkları, bahsedilen standartta yalnızca örnekler içerisinde karşımıza çıkmaktadır.

Karşılıklar, Vergi Usul Kanunu ve Vergi Usul Kanunu tebliği olan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Genel olarak aktif karşılıklarıyla ilgili hükümler bulunan VUK'ta zarar ve gider karşılıklarıyla ilgili kısıtlı hüküm bulunurken, MSUGT ile getirilen TDHP'de "*Borç ve Gider Karşılıkları*" hesap grubuna yer verilmiştir. Bununla birlikte, MSUGT ve VUK hükümleri gereğince (koşullu varlık ve koşullu borçlarda dâhil) diğer önemli olan bütün açıklamaların dipnotlarda yer alması zorunludur.

Kıdem tazminatı karşılığı BOBİ FRS bölüm 19 içerisinde yer alırken TMS 37'de ele alınmamış, ayrı bir standart olan TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standardında bulunmaktadır. Kıdem tazminatı karşılığı, BOBİ FRS'de işletmenin iş gücü devir hızı ve geçmiş senelerde gerçekleşen kıdem tazminatları gibi etkenler göz önünde bulundurularak, çalışanların ilgili döneme yönelik kıdeme esas ücreti üstünden hesaplanan, cari dönemde ortaya çıkan kıdem tazminatı yükümlülüğü hesaplanarak cari dönemin finansal tablolarına yansıtılır. MSUGT'de ise kıdem tazminatı karşılığı ayırmak zorunlu durumlardandır. MSUGT göre kıdem tazminatı yalnızca ödendikleri dönemde ve ödendikleri tutar üstünden finansal tablolara yansıtılır. TMS'nin BOBİ FRS'den farkı; TMS 19'a göre kıdem tazminatı karşılıkları aktüeryal hesaplamalar sonucunda bulunmaktadır. Kıdem tazminatı alabilmek için gerekli koşullar ile beraber feshetme nedenleri de önemlidir. Bahsedilen tazminatın bir gider kalemi olabilmesi için personelin gereken koşulları sağlayarak işten ayrılması gerekir. Bu doğrultuda dönemsellik ve ihtiyatlılık kavramlarına göre karşılık ayrılmaktadır. Kıdem tazminatı karşılığı VUK hükümlerine göre bir gider olarak değerlendirilmemekte ancak ödendiği dönemde gider kabul edilmektedir. SPK mevzuatı açısından kıdem tazminatının ayrılması ise zorunludur.

Koşullu borçlar iki şekilde karşımıza çıkmaktadır; ilki geçmiş olaylardan kaynaklı muhtemel bir yükümlülük söz konusu olmakta, karşılıktaki gibi mevcut bir

yükümlülük yoktur. Bu yükümlülüğün varlığı veya yokluğu gelecekte belli olacaktır, henüz kesin değil veya bu durum tam olarak işletmenin kontrolünde değildir. Yani yükümlü olup olmadığımız başka tarafların kontrolü altındadır. İkincisi, geçmiş olaylardan kaynaklı bir yükümlülük mevcut fakat bu yükümlülük ile ilgili ekonomik fayda çıkışı gerekmiyor ya da çıkması gerekiyor ancak ne kadar çıkması gerektiği güvenilir olarak ölçülememektedir. Bu iki durumdan biri mevcutsa zaten karşılık şartlarını teknik olarak taşımadığından düzeltme kaydı yapılamamaktadır. Finansal tablolar para ile ifade edilebilen tutarların yer aldığı tablolar olduğu için bu durumlar finansal tablolarda yer almaz ama hâlâ bunlar bir yükümlülük olma ihtimali taşıdıklarından, bu bilgileri dipnotlarda bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla açıklamak gerekir. Ancak ekonomik fayda çıkış ihtimali çok çok düşükse dipnotlarda yer verilmemektedir.

Koşullu varlıklar standartların açıklamasına göre; geçmiş olaydan kaynaklanan ve tam anlamı ile işletmenin kontrolünde bulunmayan olay ve olayların ileride gerçekleşme durumuna göre kesinlik kazanacak varlıklardır. Yani muhtemel bir varlık söz konusudur (ileride ekonomik fayda içeren) ancak henüz kesin veya tam anlamı ile işletmenin kontrolünde değildir ve ileride gerçekleşecek durumlara göre kesinlik kazanacak muhtemel varlıktır. O yüzden koşullu varlıkların koşullu borçlar gibi dipnotlarda açıklanması gerekir.

MSUGT'e göre, şarta bağlı gelir ve kârlar tahakkuk ettirilmemekte, yalnızca dipnotlarda açıklanmaktadır. Şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, güvenilir olarak tahmin edilebilen gider ve zararlarsa, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır.

İşletmeler tarafından karşılıklar, koşullu borçlar ve varlıkların güvenilir bir biçimde ölçülmesi, kaydedilmesi ve raporlanmasıyla, finansal tablolar doğru gerçek ve güvenilir bilgiler ortaya koymuş olacaklardır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Acar, D. ve Tetik, N. (2014). Genel Muhasebe (12. Baskı). Detay Yayıncılık.
- Acar, D., Usul H., Dinç E. ve Demirci, D. (2019). Örneklerle Açıklamalı BOBİ FRS (2. Baskı). Detay Yayıncılık.
- Akarçay Öğüz, A., (2019), “Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta bağlı Varlıklar”, Eds: Nuran Cömert ve Çağla Ersen Cömert, “İlk Uygulama Yılında Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı”, İSMMMO Yayınları. No: 175, 2019, (185-196).
- Aktif Akademi Eğitim Merkezi. (2020). Muhasebe Standartları.
- Alkan, B. Ş. “Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Karşılık Kavramı ve Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi”, Eds: Adil Akıncı, *Türkiye’de Güncel Mali Sorunlar*, İKSAD Yayınevi, (201-242).
- Bonham, M., Curtis, M., Davies, M., vd., (2008), International GAAP 2008: Generally Accepted Accounting Practice Under International Financial Reporting Standards, England, Wiley, (1919-2008).
- Çaldağ, Y. ve Ayanoğlu, Y. (2017). Genel Muhasebe (11.Baskı). Gazi Kitabevi.
- Demir, Ş. (2021). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları TMS, TFRS, BOBİ FRS (VUK Değerleme Yaklaşımı) (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Gelmedi, O. ve Kalenderoğlu, M. (2016). Genel Muhasebe Seçkin Yayıncılık.
- Gençoğlu, Ü.G., Önce, S., Ekergil, V., Köse, T. ve Başar, B. (2013). *Genel Muhasebe II*, Anadolu Üniversitesi Yayını. No: 2897, Eskişehir.
- Gökçen, G., Ataman, B. ve Çakıcı, C. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları, Türkmen Kitabevi.
- Karapınar, A. ve Eflatun, A. O. (2017). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Uygulama ve Yorumları, Gazi Kitabevi.
- Karapınar, A. (2017). KGK Bağımsız Denetçilik Sınavlarına Hazırlık Kitabı, Gazi Kitabevi.

- Karapınar, A. ve Ayıkoğlu Zaif, F. (2018). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Finansal Analiz (5. Baskı), Gazi Kitabevi.
- Kaya, M. İ. ve Küçükaydın, H. D. (2019). Türk Ticaret Kanunu Gerekçeli-Karşılaştırmalı (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Köy, M. (2021). TMS/TFRS, BOBİ FRS ve VUK Değerleme Hükümlerinin Uygulamaları ve Farklılıkları. Gazi Kitabevi.
- Mert, H., Güner, M. ve Duyar, G. (2018). Şarta Bağlı Varlık ve Yükümlülüklerin BOBİ FRS ve TFRS Yönünden Karşılaştırılmalı İncelenmesi, Eds: Hayrettin Usul vd., *17. Uluslararası Katılım İşletmecilik Kongresi*, İzmir, (1620-1626).
- Mirza, A. A., Holt, G. ve Orrell. M. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS) Workbook and Guide: Practical Insights, Case Studies, Multiple-choice Questions, Illustrations. Wiley.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2020). Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS) Uygulama ve Yorumları (13. Baskı). Gazi Kitabevi.
- Sayım, F. (2020). Genel Muhasebe (3. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Selvi, Y. (2009). TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar, Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları – Açıklamalar ve Uygulamalar, İSMMMO. Yayın No: 99.
- Sevilengül, O. (2020). Genel Muhasebe (19.Baskı). Gazi Kitabevi.
- Soylu, K. (2019). Genel Muhasebe (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Toroslul, M.V. ve Durmuş C.N. (2017). Finansal Tablolar Analizi Kavramlar-Analiz Teknikleri. Seçkin Yayıncılık.
- Ürel, G. (2016). Güncel Vergi Usul Kanunu Uygulaması (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yalçın, E. (2015). Yorum, Açıklama ve Örneklerle Uluslararası Finansal Raporlama (TMS-TFRS). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2015), Getiri, Risk ve Risk Türleri, Eds: Feridun Kaya, *Finansal Yönetim* (1.Baskı). Beta Basım, İstanbul, (443-470).

Yıldız B. ve Köse, T. (2015). Soru ve Cevaplarla TMS-TFRS Türkiye Muhasebe Standartları. Gazi Kitabevi.

Zengin S. (2018). Finansal Tablo Hileleri ve BOBİ FRS Kapsamında Örnek Uygulamalar. Seçkin Yayıncılık.

Dergi ve Makaleler

Türkiye Muhasebe Standardı (1.Taslak) Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Aktifler. (2001), *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*. (3), (131-144).

Acar, Ö. (2000). Bankalarca Ayrılan Karşılıklar: Teorik Yaklaşım ve Uluslararası Uygulamalar. *Bankacılar Dergisi*, (34), (32-48).

Akça, N., Gönen, S. (2015). Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(3).

Akın, A. ve Çözeli, G. Türkiye Muhasebe Uygulaması 1. *Mali Ufuklar Dergisi*, (42-48).

Akkaya, A. (2007). Alman ve Türk Hukuku ile Mukayeseli Olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na Göre Karşılıklar. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*.

Aktaş Mozeikçi, A. ve Tüter Şahinoğlu, K. (2018). BOBİ FRS'nin Getirdiği Değişikliklerin Uygulayıcılar Tarafından Algılanma Düzeyi: Kırklareli İlinde Bir Araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (38-49).

Aygören, H. ve Kurtcebe, E. (2010). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Bağımsız Denetim, Uluslararası Muhasebe Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Basel'li Kriterleri Yönüyle Genel Değerlendirmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), (1-9).

Bellican, C. (2017). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Bilgilendirme Yükümlülüğünün Değerlendirilmesi.

Canbolat, F. ve Topuz, S. (2008). Kefalet ve Garanti Ayırımının Önemi ve Ayırımında Uygulanacak Kıstaslar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (78), (53-76).

- Cebeci Y. ve Cavlak H. (2018). Karşılıkların Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Şirketlerde Kullanımı. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 13(49), (109-128).
- Cemalcılar, Ö. (2001). Karşılıklar Teriminin Yarattığı Karışıklıklar. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (4).
- Çağlar, O. (2011). Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılan Karşılıklar: TMS Hükümleri ve BDDK Tebliği. *Mali Çözüm*, (273-285).
- Çalış, Y. E. (2012). TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar ve Uygulama Örnekleri. *Vergi Dünyası Dergisi*, (375), (105-110).
- Çetin, A. ve Akarçay Öğüz, A. (2010). Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), (407-430).
- Demir, Ş. (2007). UFRS (UMS-TMS) Değerleme Hükümleri. *TÜRMÖB Yayınları 303, Sirküler Rapor*, (1).
- Doğan, A. (2018). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı ile VUK/MSUGT Karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (80), (115-132).
- Erbek Odabaşı, Ö. (2017). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19, (611-677).
- Gerşil, A. ve Sönmez, F. (2007). Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar. *Mali Çözüm Dergisi*, (79), (121-140).
- Givoly, D. ve Hayn, C. (2000). The Changing Time-Series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative? *Journal of Accounting and Economics*, 29(3), California, (287-320).
- Gücenme Gençoğlu, Ü. (2017). Temel Konularda BOBİ FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (76), (1-24).

- Gürer, H. (2008). TMS Kapsamında Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar ve Vergi Uygulamaları ile Karşılaştırılması. *Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu*, (91-99).
- Kablan, A. (2020). Hesap Planı Değişimi Üzerine Bir İnceleme: Tek Düzen Hesap Planı ve Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Taslak Hesap Planı Karşılaştırması. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(2), (103-129).
- Kaplan Yıldırım, R. (2016). TMS 37-Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar Standardında Çevresel Düzenleme Karşılığının İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması. *Journal of International Social Research*, 9(44).
- Karacan, S. ve SAVCI, M. (2011). Türkiye Muhasebe Standartları-19 (TMS-19) Çerçevesinde Kıdem Tazminatı Karşılığının Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), (126-151).
- Karacan, S. (2006). İş Kanunu'na Göre Kıdem Tazminatının Muhasebeleştirilmesi. *Mevzuat Dergisi*, (107).
- Kıymetli Şen, İ. ve Özbirecikli, M. (2018). BOBİ FRS'nin Muhasebe Uygulamalarına Getirdiği Değişiklikler: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve Mevcut Muhasebe Sistemi Çerçevesinde Bir İnceleme. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, Ankara SMMMO, (462-484).
- Kıymetli Şen, İ. (2015). Raporlama ve Uluslararası Denetim Standartlarında Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*.
- Lin, B. ve Yang, R. (2012). Restructuring the Accounting Rules for Restructuring Charges?. *CPA Journal*, 82(3), (38-41).
- Mengüloğlu, H. Y. ve Seviniş, A. (2019). Muhasebe Standartlarının Yeni Kavramları Karşılık, Koşullu Yükümlülük (Borç) ve Koşullu Varlık. *Vergi Sorunları Dergisi*, (374), (58-69).
- Mert, H. ve Eren, H. M. (2018). Ek Garanti Sözleşmelerinin Karlılığa Etkisi ve Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. *Vergi Dünyası Dergisi*, (445), (6-22).

- Önal, S. ve Kılıç, İ. (2019). Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı İle Mevcut Tek Düzen Hesap Planının Karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:7, (91), (71-97).
- Özkan, A. (2000). Karşılıklar ve Muhasebe Uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (16), (179-201).
- Özkan, Ö. ve Kocamış, T. (2011). Karşılıklar Standardı ile Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na Göre Karşılık Kavramının İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, (191-214).
- Öztürk, E. ve Babaoğlu, G. (t.y.) Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Hesap Planından (Taslak) Sağlanacak Faydaların TFRS ve BOBİ FRS Setleri Açısından Değerlendirilmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), (436-450).
- Pamukçu, F. ve Pamukçu, N. (2011). Kıdem Tazminatı Karşılığı Hesaplamasında İş Kanunu ile Türkiye Muhasebe Standartlarındaki Düzenlemelerin Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (34), (65-78).
- Saban, M., Küçüker, M. ve Küçüker, H. (2019). Garantilerin Muhasebe Standartları Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, (47-54).
- Sarıkaya, İ. (1994). Ticari Kar-Mali Kar Ayrımında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğı ve Ticari Kardan Mali Kara Geçiş. *Vergi Dünyası*, (158).
- Sarioğlu, K. (2010). Finansal Tabloların Hazırlanması ve Sunulması ile ilgili Kavramsal Çerçeve. *TÜRMÖB TFRS Eğitimi*, (9-28).
- Sevilengül, O. (2020). Muhasebede Karşılıklar. *World of Accounting Science*, C.22(1).
- Şişman, A. G. (2008). Kanunen Kabul Edilmeyen Gider Kavramının Vergi Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi. *Sakarya*.
- Topaloğlu, M. 37 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı Uyarınca Karşılıklar. *Vergi Dünyası Dergisi*, 370(2), (75-90).

- Tosunoğlu, B. ve Cengiz, S. (2019). TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar Standardına İlişkin Muhasebe Uygulamaları. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), (61-82).
- Tuncer, S. Ç. ve Ulusoy Y. (2017). Yedek Akçeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(3), (1971 – 1996).
- Uluslan, H. (2004). Koşullu Borç Zarar Karşılıklarının Ölçümü, Kayıtlanması ve Sunumu. *Mali Çözüm Dergisi*, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayını, (69).
- Usul, H. ve Özer Keçe, F. (2016). TMS 37 Kapsamındaki Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(5), (49-60).
- Yıldırım, G. (2019). BOBİ FRS Karşılıklar Standardı ve Uygulaması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (421-431).
- Yıldırım, S. ve Karanlık, S. (2008). Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-37) Kapsamında Karşılıklar ve Garanti Giderleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 10(3), (107-120).
- Yılmaz, T., Ağan, Y. ve Acar, M. F. (2012). Türk KOBİ'lerinde Çevre Faaliyetleri.

İnternet

- 20064 sayılı Resmi Gazete. Erişim Tarihi: 22.12.2020, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20064.pdf> adresinden alındı
- Alpman, D. (2008). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na Genel Bir Bakış ve Bir Uygulama Örneği*, Deloitte Türkiye, (1-63). <https://docplayer.biz.tr/956048-Uluslararası-finansal-raporlama-standartları-na-genel-bir-bakis-ve-bir-uygulama-ornegi.html>
- Bankacılık Kanunu. Erişim Tarihi: 24.11.2021, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf>
- Belirsizlik ve Risk Yönetimi. Erişim Tarihi: 03.02.2021, <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/esin.hazneci/126051/11.%20Risk%20ve%20Belirsizlik%20Y%C3%B6netimi.pdf> adresinden alındı

Denetimnet. Erişim Tarihi: 18.01.2021,
<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/DenetcininNotDefteri/UMS%2037%20KAR%C5%9EILIKLAR%20KO%C5%9EULLU%20BOR%C3%87LAR%20VE%20KO%C5%9EULLU%20VARLIKLAR%20UYGULAMA%20%C3%96RNE%C4%9E%C4%B0.pdf> adresinden alındı

Erişim Tarihi: 17.01.2021, Ums 37 karşılıklar.pdf (denetimnet.net) adresinden alındı

Erişim Tarihi: 17.08.2021, <http://www.kgk.gov.tr> adresinden alındı

IFRS Foundatain, *IFRS For SME Eğitim Materyali, Modül 21 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar*, s:29, Erişim Tarihi: 14.08.2021
<https://docplayer.biz.tr/378037-Ifrs-vakfi-ifrs-for-smes-egitim-materyali-modul->

Mevzuat Bilgi Sistemi. Erişim Tarihi: 16.12.2020,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6762&MevzuatTur=5&MevzuatTertip=3> adresinden alındı

Prezi. Erişim Tarihi: 18.02.2021, <https://prezi.com/68wbsgy2nalo/tms-37/> adresinden alındı

PWC. Erişim Tarihi: 30.08.2021, <https://www.pwc.com.tr/> adresinden alındı

Slideplayer. Erişim Tarihi: 17.01.2021, <https://slideplayer.biz.tr/slide/2745644/> adresinden alındı

SPK. Erişim Tarihi: 17.12.2020, <https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/589> adresinden alındı

TDK Sözlük Anlamı. Erişim Tarihi: 08.01.2021, [kelimeler.gen.tr: https://kelimeler.gen.tr/karsilik-nedir-ne-demek-180613](https://kelimeler.gen.tr/karsilik-nedir-ne-demek-180613) adresinden alındı

Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 28.11.2020,
<http://tuketici.gtb.gov.tr/data/520c95c9487c8e456407b210/GarantiBelgesiHakkindeBilinmesigerekenler.pdf> adresinden alındı

Türmob. Erişim Tarihi: 03.09.2021, <https://www.turmobil.org.tr/arsiv/mbs/resmigazete/-KGK-4.2.2021.pdf> adresinden alındı

Verginet.net. Erişim Tarihi: 02.03.2021,
https://www.verginet.net/dtt/1/TMS37KarsiliklarKosulluBorclarveKosulluVarliklar_6629.aspx#:~:text=Ko%C5%9Fullu%20varl%C4%B1k%3A%20Ge%C3%A7mi%C5%9F%20olaylardan%20kaynaklanan,mevcudiyeti%20teyit%20edilecek%20olan%20varl%C4%B1k%C4%B1r.pdf adresinden alındı

Tezler

- Akarçay Öğüz, A. (2007). *Türkiye Muhasebe Standardı-TMS 37: Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardının İncelenmesi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi* (Yayın Nu. 208817) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Ayçiçek, F. (2009). *Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerleme ve Bir Uygulama* (Yayın Nu. 241216) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Aydın, M. (2021). *BİST 30 Şirketlerinin Finansal Tablolarının TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Yükümlülük ve Koşullu Varlıklar Standardı Kapsamında İncelenmesi* (Yayın Nu. 676467) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Aydın, R. (2015). *İş Güvenliği Tazminatlarının TMS 37'ye Göre Raporlanması ve Perakende Sektöründe Dipnot Analizi* (Yayın Nu. 417643) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi].
- Demir, F. (2019). *TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar Standardı'nın İncelenmesi ve Bir Örnek Olay Çalışması* (Yayın Nu. 566647) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi].
- Erten, C. (2013). *Türkiye'de Elementer Sigorta Şirketlerince Ayrılan Teknik Karşılıklar ve Diğer Karşılıkların Kurumlar Vergisi Açısından Değerlendirilmesi* (Yayın Nu. 327868) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- İnanç, R. (2019). *Muhasebe Standartlarına Göre Karşılıklar, Muhasebeleştirilmesi ve Vergi Usul Kanunu ile Karşılaştırılması* (Yayın Nu. 551773) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi].
- Kaban, N. (2007). *Muhasebenin İhtiyatlılık Kavramının Karşılıklar ve Yedekler Açısından Karşılaştırmalı Bir İncelemesi* (Yayın Nu. 207781) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].

Meydancı, B. (2017). *Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı* (Yayın Nu. 459899) [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi].

Özbek, S. (2016). *TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı ile Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunlarının Karşılaştırılması ve Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerde Uygulaması* (Yayın Nu. 502107) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi].

Özer, F. (2012). *TMS 37 Kapsamındaki Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve İşletme Performansına Etkisi* (Yayın Nu. 321738) [Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].

Polat, B. (2015). *5411 Sayılı Bankacılık Kanunundaki Özel ve Genel Karşılıklar, Muhasebeleştirilmesi ve Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu* (Yayın Nu. 391698) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi].

Türker, İ. (2009). *Türkiye'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Paralelinde Yapılan Düzenlemelerin Finansal Tablo Kullanıcıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri* (Yayın Nu. 261716) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi].

Diğer

Resmî Gazete, 26 Aralık 1992 tarih ve 21447 sayılı, “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği” (MSUGT).

Resmî Gazete, 28 Kasım 2013 tarih ve 28835 sayılı, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” (TKHK).

Resmî Gazete, 13 Haziran 2014 tarih ve 29029 sayılı, “Garanti Belgesi Yönetmeliği” (GBY).

KGK, BOBİ FRS Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar Standardı.

TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Ece ERTOP

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/
Muhasebe ve Finansal Yönetim Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/ Sosyal Bilimler
Enstitüsü/ Muhasebe ve Finansal Yönetim
Anabilim Dalı

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

İngilizce . : İngilizce-Orta Düzey

İş Deneyimi : Serbest Muhasebeci Tahsin Okumuş-Altın İnşaat/
Staj